

55579-B.

HELLEN

CLASSICUSOK

MAGYAR FORDÍTÁSOKBAN.

KIADJA

A MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG.

ELSŐ KÖTET.

SZOPHOKLESZ ÖDIPUSZA. — EURIPIDES IPHIG. AULISBAN.

BUDÁN,

A MAGYAR KIR. EGYETEM BETŰIVEL.

M. D. CCC. XXX. XL.

ÖDIPUSZ, A KIRÁLY.

SZOPHOKLESZ SZÍNМŰVE.

AZ EREDETI HELLENBŐL FORDÍTOTTA

GUZMICS IZIDÓR

APÁT, M. T. TÁRSASÁGI TISZT. TAG.

BUDÁN,

A MAGYAR KIR. EGYETEM BETŰIVEI.

M. D. CCC. XXX. XI.

Személyek.

ÖDIPUSZ, Thébének királya.

JOKASZTE, a királyné.

KREÓN, a királyné testvére.

PAP és az esdeklők.

TIRÉSZIÁSZ, a jós s vezérgyermeke.

KORINTHI KOVET.

AGGSZOLGA.

HÍRNÖK.

KAR, thébei öregekből.

Néma személyek:

ANTIGONE }
ISZMENE } Ödipusz és Jokaszte leányai.

A királyné szolgálója.

A szin Thébében, a királyi lak előtt.

Tudnivalók.

1. **A** magyar tudós társaság ezen munkának csak kiadója lévén, nem kezeskedik a' benne követett nyelvszabályokról, sem írásmódról, sem végre akármű nemű nyelvet 's írást illető elvekről: egyedül arra kívánt a' kéziratok' bírálatában ügyelni, hogy az elfogadott és sajtó alá bocsátandó munka, mint, egész egy vagy más tekintetből ajánlható legyen, 's a' literatura' jelen állapotjában kiadásra méltónak tartathassék.

2. Nem vizsgálhatván meg a' benyújtott kéziratokat a társaság fejenként és egészben; ez u. m. a' *Hellen Classicusok*' I-ső kötete, *Guzmics Izidór* által fordítva, Schedius Lajos tiszt. és Kölcsey Ferencz ren. tag, mint e' végre hivatalosan megbizottak' ajánlására adatott sajtó alá.

3. A társaság által kiadott kéziratok közül ez LXIII. számú.

Pesten, Junius' 1-én 1840.

D. SCHEDEL FERENCZ,
titoknok.

ELSŐ SZÍN.

ÖDIPUSZ, a PÁP és ESDEKLŐK, utób KREON.

ÖDIPUSZ.

Oh gyermekek! vén Kadmosz ifju sarjzata!
Mi az, hogy e székeken előttem ültök itt,
Mint lágyan esdeklők olajlombkoszorúval?
A város is bús áldozattal tömve van,
És esdeklésivel vegyít siralmakat! 5.
Bizonytalan híreknek aggódván hitelt
Adni, magam érkezem, miként látjátok, oh
Apródaim, magam nagy hírü Ödipusz. —
De szólj te hát öreg, jelesb köztük ki vagy
Szólani helyettük, s monddsa, ide miért jöttetek? 10.
Féltek valamitől? vagy valamit óhajtotok? —
Segíteni kész vagyok. Kemény volnék, ha illy
Lágy esdeklő sereg nem indítná szívem.

PÁP.

Oh Ödipusz! ki tartományunkat bírod,
Látod, miként vegyes koraak itt esdeklünk 15.
Oltáraid körül. Ezek, kik messze el

- Röpülni gyengék, s ezek itt aggott papok,
 S közöttük én Zeüszé. Emezek itt ifjuság
 Szebbei. S a koszorus nép piacra följövén,
 Pallasznak üldögel hajós temploma körül, 20.
 Vagy jósoló Iszménosz hamvas tűzhelyén.
 A város is, miként magad látod, nagyon
 Fölzajdula; fejét sem merészli vetni föl
 Veszélyes örvényből s a halál hullámiból,
 Sinlődve a telyes gyümölcsű földeken, 25.
 Sinlődve asszonyai idéetlen szültökön.
 Valón, e várost a tűzisten öldökli,
 Elöntve rajta a veszélytele mirigyet.
 Kadmosznak elvész háza, és a fekete bús
 Hádesz gyarapszik jajgatók könyűtől. 30.
 Istenekhez ugyan téged én nem mértelek,
 Sem ezek az apróak, letelepedvén tüzed
 Körül; de emberek között első te vagy,
 Élet viszonyaiban, s ha kérlelsz isteneket.
 Ki elvevéd rólunk, jövén e kadmei 35.
 Városba, a kegyetlen énekü leány
 Kemény adóját. S ezt, mikor még nem tudál
 Rólunk s nem is hallál, de egy isten szava,
 Mondják tevé, jobb életet hogy adj nekünk.
 S most leghatalmasabb fejedre, Ödipusz! 40.
 Minnyájan esdeklünk, előtted buktan itt,
 Segíts ki a bajból, ha egyki istenek
 Közül szavát adá, vagy ember inte meg.
 Mert a tapasztalt férjfiú, tanácsival

Bajoknak is töbnyire határt mutat, tudom. 45.
 Kelj, oh halandók jobbjá! vedd föl népedet;
 Kelj, lépj vigyázva. Most is e föld már, hiszen
 Mentőnek hív téged, korábbi tettidért.
 Országlatodnak nem maradna fön neve,
 Ha, jól kik állánk, majd le ismét csüggenénk. 50.
 Emeld e jó várost erőddelel újra föl!
 Hajdan mosolygó jóslatul szolgált nekünk
 Fényes szerencséd, ez legyen bár most is az!
 E város úra lenni mint mostan, ha vágysz,
 Népesnek adni, mint üresnek jobb, szabályt. 55.
 Mert mind a vár csak semmi, semmi a hajó,
 Ha pusztá emberben s lakói nincsenek.

ÖDIPUSZ.

Szegény család! jól tudva s röjtve nincs nekem,
 Miért jövétek esdekleni. Csak jól tudom,
 Hogy betegek és igen is azok vagytok. De én — 60.
 Oh nincs közöttetek, ki mint én olly beteg.
 Mert rajtatok, kinekkinek csak ön baja
 Fekszik, nem a másé is. Engemet szorít
 A városé, engemet ez és az enmagané.
 Nem édes álomban merengőt költetek, 65.
 Sőt a ki már sokat siránkozott, sokat
 Járt kelt bokros gondok tekervés utjain.
 Egyetlen a szer, mellyre fárkézvén jövék,
 És ezzel éltem is! Menökeusz fíját,
 Kreont, ki sógorom, Püthóba küldtem el, 70!

Phóbosznak oltárához, azt kutatni ki,
 Mit téve vagy mit szólva mentendjük meg a
 Várost. Ha napról napra számalom az időt,
 Aggódok, Ó hogy mit csinál. Mert már tovább,
 Mint kellene marad, s túl a meghagyott időn. 75.
 Ha majd megérkezik, gonosz volnék ugyan,
 Mind azt ha nem tenném, mit istenség sugand.

PAP.

Már így te jól szólál. S ezek ime itt nekem
 Jelentik, hogy Kreon közelget már felénk.

ÖDIPUSZ.

Király Apollon! olly szerencsésen vezesd 80.
 Őt, a jövőt hozzánk, miként ragyog szemed.

PAP.

Látszatra vidám ő, különben hozna-e
 Sietve soklombú borostyánt a fején?

ÖDIPUSZ.

Tudunkra lesz tüstént. Illik őt hallanunk.

Kreon megjelenik.

Király! rokon! Menökeüsz derék fija! 85.
 Mi jóslatot jössz hozni istentől nekünk?

KREON.

Legjobbat. Én azt vélem, a nem jó is lehet,
 Ha rendben áll minden, szerencsés végzetű.

ÖDIPUSZ.

S mi volt a szó? mert sem merész én nem vagyok,
Sem gyáva illetően beszédet hallani.

90.

KREON.

Ezeknek ittlétükben akarod hallani?
Én kész vagyok. Bemenni vagy tán jobb leszen?

ÖDIPUSZ.

Szólj mindenek előtt. Nekem az ő bajuk gyötrőbb,
Semmint az, a melly enmagam szivén fekszik.

KREON.

Elmondhatom tehát, mit istentől vevék.
Phöbosz király bizonnyal el kívánja a
Mirigyét e helyről üzni, melly most dulja azt,
S gyógyítlan a bajos hazát nem nézheti.

95.

ÖDIPUSZ.

Mi tisztulás által? s minő a baj szere?

KREON.

Számúzve embert vagy halállal vagy halált
Törülve, mert e városon vérsuly nehezül.

100.

ÖDIPUSZ.

S ki férfiú sorsát jelentik e szavak?

KREON.

E földnek úra, oh király! egykor Lajos

Vala, mielőtt tebenned éledt városunk.

ÖDIPUSZ.

Hírét ugyan hallám, de nem láttam soha. 105.

KREON.

Ez meghalálózván, világos a parancs,
Hogy élte gyilkosít fenyítse meg kezéd.

ÖDIPUSZ.

De mondsza, melly föld röjti őket? hol nyoma
A régi bűnnek? Rá akadni mint lehet?

KREON.

Mondá, hogy itt e földön, a mit jól keressz, 110.
Föl is talárod, a mit elbocsátsz, elill.

ÖDIPUSZ.

De hát hol? a házban, szabadban lelte vagy
Lajosz halálát föl, vagy idegen föld színén?

KREON.

Szent ügyben indult, mond, ki a házból, de meg
Házába nem került, mióta távozek. 115.

ÖDIPUSZ.

S nem jött követ, nem úti társai közül egy
E helyre vissza, hogy feőle hírt tegyen?

KREON.

Elhaltak egyvig ők, s ez egy, rómülve a

Szemlélteken futásra kelt, s egyet tud ó.

ÖDIPUSZ.

S mi az? nem egyszer értni egyhöl is sokat. 120.
S ha van mi kis remény, a kezdet könnyü lesz.

KREON.

Hogy tolvajok közé került, mondá, s nem egy
Erő ölé meg őt, de többségnek keze.

ÖDIPUSZ.

Mint merheté ezt tenni a tolvaj, hanem-
Ha pénzzel innen vesztegetve volt meg ő? 125.

KREON.

Gyanítva volt ez is. De Lajosz halva már,
Bajok között ügyésze nem találkozott.

ÖDIPUSZ.

De hát mi baj történhetett, hogy a megölt
Király esete világra nem hozathatott?

KREON.

A sokszövényü Szphinx nekünk csak a jelent 130.
Visgálni, hagyni a mi nincs, parancsolá.

ÖDIPUSZ.

En hát a dolgot újra kezdem nyitni meg,
Phóboszhoz illőleg s tehozzád szinte úgy,
Kik a meghalt iránt ügyelve szorgotok,

- S bajtársnak engem is, így illik, tartotok. 135.
 Épen nem a távol rokon miatt leszek,
 Sőt enmagam miatt gyalázat-elmosó.
 Mert a ki őt megölte, még rajtam is
 Akarhat állni vad boszút gyilkos keze.
 Mit neki nyújtok így, magamnak tartozom. 140.
 Noh, rajta hát oh gyermekek, távozzatok,
 S az esdeklés szent vesszejét vigyétek el.
 Kadmosznak egy más hívja meg népét ide,
 Hogy megtegyek mindent. Szerencsénk mert bizony
 Vagy földerül istennel, avvagy veszni dül. 145.

PAP.

Oh gyermekek, keljünk! hiszen csak tudni azt,
 Mit ő előbb jelengetett, jövénk ide.
 Phóbosz pedig, ki joslatát küldé, legyen
 Váltó nekünk, és ő legyen bajszüntető.

KAR.

Sorozat.

- Oh édes hangú szava Zevsznek! bőven aranyzott 150.
 Püthótól érkezten, mit hozsz
 Szépragyú Thébének? Lelkem fül, rémek ijesztnek
 Ijas kezű, oh deli Pään!
 Körültted aszva lesem, mi jelest,
 Mi jót vagy rosszat hozandsz tüstént, 155.
 Vagy röpülő órák mulva reánk.
 Mondd nekem, oh te Remény arany alka, te isteni Fama!

Ellensorozat.

Téged hívlak, előbb Zeosz lánya, halhatlan Athéne!
 S öcsédet a föld asszonyát,
 Ártemit, a ki dicsón a tanács székében ül efnök. 160.
 S a messzelövő nagy Apollont.
 Ti hármások! bajüzök! nekem itt
 Világítson fényetek; s ha vést
 Üztetek el a várostól valaha,
 S a kitörő lángot lenyomátok, jertek alá most. 165.

Vég-ének.

Oh jaj! számtalanok mert
 A rám gyűlt bajok.
 Nyavalyg az én egész hadam;
 Neki a dárda nem ügye.
 Oh ki menti meg! mert sem a 170.
 Dicső vidék gyermekei
 Nem diszlenek, sem szülni nem
 Tehetők a bús fájdalmu anyák!
 Sőt egyik a másik után, 175.
 Miként a sebes röptü madár
 És a hatalmas tűz, lesietnek az árnyak ürébe,
 Éjnek istenéhez.
 Így vész a megürült város el!
 Nyomorú nemzetségek 180.
 Halál vidékén dülnek oda,
 Irgalmatlanul!
 Ifju nők közelítve s az agg anyák,
 Oltár körül állanak,

- Innen is onnan is fölzokogva 185.
 Fájdalmasan a búsesengők.
 És a gyászének lebeg összevegyülve jajokkal.
 Oh te azért Zevsznek gyönyörű lánya!
 Küldj, égszemű! erőt most.
- Areszt, a nagy erőüt 190.
 Ki ércz s paizs nélkül
 Zajogva kele ki ellenem s így emészt:
 Nyomd vissza, futva hogy kerülje ki
 E haza széleit, akar nagy
 Teremébe Amphitritének 195.
 Akar a vendégtelen öbölhez
 Trékia hullámai közt.
 Mert végre mit az ég meg hagy,
 A jövő nap elveszi.
- Ezt, oh tüzes villámokat 200.
 Leküldöző, oh Zevsz atya!
 Ezt te mennyköveddel sujtsd meg.
 Lúkei király! tetőled ohajtnám,
 Röpülne hogy sebesen aranyos.
 Tegzedből a dühösre nyilad, 205.
 Nékem hamar segédül.
- És a lobogó nyársu Artemiszt,
 Mikoron a lúkei hegyeket
 Futozza. Úgy az aranyzott
 Sisakut, kit földünk így nevez 210.
 A borszinü Bakhoszt, a vidámat,
 Münadákkal érkezöt

Esdeklem, jőjön el
 Szurkos tüzével,
 Az istenek között gyűlölt isten ellen. 215.

MÁSODIK SZÍN.

ÖDIPUSZ és TIRESZIÁSZ.

ÖDIPUSZ.

Te kérsz, s a mit kérsz, szómra ha figyelvén akarsz
 Indulni, hogy legyen segédül a gonosz
 Ellen, segédet ám veendsz és enyhülést.
 Avatva mély titokba nem lévén, sem a
 Rég történt dologba, én sokat nem mondhatok, 220.
 Mert mélyre nem haték s jelet még nem vevék.
 Most én utolsó honfi honfiak között
 Hozzátok első szólok, oh Kadmeiak!
 Közületek ha látta valaki Labdakosz
 Fiját, Lajoszt elesni hajdan egyki ált, 225.
 Őt fölhimom, jelentse ki ezt nekem.
 Hahogy ki félne önmagát vádolni a
 Bünről, egyéb baj őt nem éri, tudja meg:
 Elhagyja a földet bünhődtelen. Haki
 Ellenben egy más gyilkolót tud földiek 230.
 Között, ne röjtse el; jutalmát tőlem ő
 Bizonnyal elveendi, s hála is követi.
 Hatán barátját féltve egyki vagy magát

- A büntetéstől, szómra nem hajol, legyen
 A mit teendek akkor, im mindenkinek 235.
 Tudtára: e földről, ki legyen bár, azon
 Embert elűzöm, valahol én országolok.
 Be ne vegye s ne szólítsa senki őt; vele
 Istenek előtt sem áldomáit, sem sem pedig imáit
 Ne ossza meg, s a szent viz is legyen tilalt. 240.
 Előtte, mint átkunk előtt bezárt legyen
 Mindenki háza. Így jelenté ezt nekem
 Nem régen istentől a púthi jósolat.
 Illy baj szövetezője él bennem tehát
 Istennek és, ki elveszett, a férfinak. 245.
 És átkozott a gyilkos énnekem, legyen
 Egy ő, a lappangó, legyen bár társival.
 Rossz életét a rossznak én végezem.
 És esküszöm: ha volna, s tudnám ezt, velem
 Egy házban, egy asztallal élne bár, magam 250.
 Szenvedni fognám, mikre őt kárhoztatom.
 Ti hát, parancsolom, tegyétek mind meg ezt
 Erettem, istenért, s a rosszat szenvedő,
 Gyümölcstelen, vesztének induló honért.
 Ha erre isten bennetek nem gyujtja is, 255.
 A tisztulás méltánya venne rá talán.
 Király, a legjobb férfiú halála ez.
 Ezt ti nyomozzátok, miként parancsolom,
 A ti királytok, a millyen volt ő előbb.
 Hatalma most enyém a nő, az ágy, 260.
 És gyermekei, ha gyermekeiket is búsveszély

Nem érte, köz eredet miatt rokon felek.
 De rajta most a sors kemény csapást teve,
 Kiért is én, miként atyámért harczolok.
 Kisértlen itt hagyatni nem fog semmi is, 265.
 Meglelni a vér gyilkosát s föláldani
 Őt Labdakosz magvának és Polüdórosz-
 És Kadmoszénak, s még főlebb Agenorénak.
 Kik nem teendik mind meg ezt, esdeklem az
 Isteneket, e földről kalászkodat soha 270.
 Ne nyerjenek, sem asszonyaiktól gyermekeket,
 Sőt e csapás, vagy még nagyobb ált vesszenek.
 Ti többi Kadméiek, tinéktek, kik ezeket
 Mind megteenditek, legyen védül Diké,
 És minden istenek kegyükbe tartsanak. 275.

KAR.

Miként fölátkozál király! vedd szómat úgy :
 Én sem nem öltem, sem mutatni nem tudok
 Gyilkost. A kérdést, itt ki a bünös, csak az
 Oldhatja meg, kit küldé hozzád Phóbosz el.

ÖDIPUSZ.

Jól mondod. Ám kénytetni istent, tenni azt, 280.
 Mit tenni nem akar ő, halandó merjen-e?

KAR.

Még egy van, a mit hasznosan tán mondanék.

ÖDIPUSZ.

Es volna még három ne titkold, mondd ki sőt.

KAR.

Phóbosz király után Tirésziasz a király,
 Ugy vélem, áll mint látnok; a ki tőle vágy 285.
 Kérdezve tudni, oh király! derülten ért.

ÖDIPUSZ.

Volt gondom erre is, s a mi kellett, megtevém.
 Küldék, Kreon szavára hozzá két követet.
 Hogy illy soká késik, nagyon csudálkozom.

KAR.

Egy hátra volna még, de az már agg rege. 290.

ÖDIPUSZ.

S mi volna az? fontos lehet minden dolog.

KAR.

Hogy némi utazók valának gyilkosi.

ÖDIPUSZ,

Ezt én is hallottam, de nincs tanúja egy.

KAR.

De hogyha egyki érzi részesnek magát,
 Hallván az átkokat, megíjed s meg nem áll. 295.

ÖDIPUSZ.

Ki tétre nem borzadt, szavakra sem fog az.

KAR.

De nincs ki őt vádolja. — Im hozzák ugyan
 Az égi jósolót, ki egy az emberek
 Között, kivel születve van az igaztudat.

Tirésziasz megjelenik.

ÖDIPUSZ.

Te oh, kinek minden kitarva Tirésziasz! 300.

Mi tudva s röjtve fönt az égben s földön itt;
Tudod, ha bár nem látod is, miként nyavalyg
E városunk, melly téged, oh király! feje
S mentőjeként fogad. S ha nem tudod talán

Küldötteimtől, íme tudd: Phóbosz nekünk 305.

Küldötteink által jelenté válaszul:

Minden menekvésünk a bajból abban áll,
Hahogy kitudhatjuk Lajosznak gyilkosit,
És vagy megöljük vagy kitiltjuk közzülünk.

Te hát előttünk nem tagadván semmit el, 310.

A jósolatra bármiféle út legyen

Előtted, oh segíts magadon, e városon
És rajtam is; ritkítsd a meghalt átkait.

Csak benned élhetünk. Segíteni tudni és

Akarni, a munkák legszebbe férfiban. 315.

TIRÉSZIASZ.

Hajh, hajh! mi rettenetes nekem most a tudat,

Melly végre épen nem segít! Jól tudva mind,

Felednem illik ezt; különben nem jövők.

ÖDIPUSZ.

Mit? és te illy kislelküleg jövel ide?

TIRÉSZIASZ.

Bocsáss lakomba engemet. Neked a tiéd 320.

Könnyebb; enyémet hadd, viseljem én; hajolj!

ÖDIPUSZ.

Nem jót beszélsz, sem kedveset, mely tégedet
Nevelt, e városnak, tagadva neki szót.

TIRÉSZIASZ.

Jól látom én, beszéded itt nincs a maga
Helyén, sem idején, s én azt el nem szenvedem. 325.

KAR.

Az istenekre! tudva szódat meg ne vond!
Minnyájan ím térdelve hozzád esdeklünk.

TIRÉSZIASZ.

Minnyájan is tudatlanok vagytok. De én,
Sem en sem a ti bajitokat föl nem fődöm.

ÖDIPUSZ.

Mit szólsz? te tudva nem felelsz, sőt szándokod
Föladni rajtunk és a várost veszteni? 330.

TIRÉSZIASZ.

Kimélni sőt téged s magam. De mit gyalázzsz
Hijában engemet? Ki semmit nem tanulsz.

ÖDIPUSZ.

Nem? oh te rosszak rossza! még szikla is
Gerjedne ellened. — Te nem szólasz tehát? 335.
Annnyira makacsnak s vadnak óhajtsz látszatni?

TIRÉSZIASZ.

Makacsnak állítsz engemet, s hogy tenniagad

Vagy az, nem érezed, s gyalázkodol velem.

ÖDIPUSZ.

Ugyan ki, hallván tőled illy beszédeket
Ne gyuljon ellened, ki bennünk nem becsülsz? 340.

TIRÉSZIASZ.

Ez eljövend még mind, de én most hallgatok.

ÖDIPUSZ.

S azért, mert eljövend, te szólni tartozol.

TIRÉSZIASZ.

Nincs mit tovább szólnom; te mint tetszik, dühöngj
Ezekre, lelked legvadabb indulatiban.

ÖDIPUSZ.

Legyen, haragszom bár, de nem tévesztem azt, 345.
Eszembe a mi van. Azért tudd meg, nekem
Úgy látszik, a tétben te részes vagy, habár
Nem tenkezeddel; s te tudván értheted,
Hogy csak tiéd a tett, s csak a tiéd egyedül.

TIRÉSZIASZ.

Ugyan? kívánom hát, maradj meg fönhozott 350.
Birói szód mellett, s e napságtól ne szólj
Akár ezekhez itt, akár hozzám, te ki
E földnek éktelen s gonosz förtelme vagy.

ÖDIPUSZ.

Milly tiszteletlenül lövelled ellenem

Beszédedet! menthetni mint remeled ezt!

155.

TIRÉSZIASZ.

Már mentve van. Szavam hatalmas, mert igaz.

ÖDIPUSZ.

Kitől tanultad ezt? nem istentől talán?

TIRÉSZIASZ.

Tőled, ki szólnom, ellenemre kénytetél.

ÖDIPUSZ.

Mit szólanod? ismételd, hogy jobban értszelek.

TIRÉSZIASZ.

Előbb nem értettél? szavakkal játszol-e?

360.

ÖDIPUSZ.

Ugy nem, hogy elmondjam; te mondd még egyszer el.

TIRÉSZIASZ.

Gyilkosa Lajosznak, a kit most nyomozsz, te vagy.

ÖDIPUSZ.

Hasznodra kétszeres boszontásod nem áll.

TIRÉSZIASZ.

Hát többet is mondjak, nevelni haragodat?

ÖDIPUSZ.

Szokásod a hogy tartja, ám hiába szólsz.

365.

TIRÉSZIASZ.

Lappangva, mondom, élsz te kedvesiddel itt,
Undok szövetségben, s a bűn titok neked.

ÖDIPUSZ.

Véled, hogy illyeket beszélhetsz büntelen?

TIRÉSZIASZ.

Hatán igazságnak van itt hatalma még.

ÖDIPUSZ.

Van ugyan; ám neked, neked nincsen. Süket 370.
Füledre, vak szemedre és eszedre vagy.

TIRÉSZIASZ.

Boldogtalan! te csúfolódsz így, kinek
Mind ezt szemére mindki majdan veheti!

ÖDIPUSZ.

Egy hosszú éj neveltje vagy, ki sem nekem
Sem senkinek, ki fénybe néz, bajt nem tehetsz 375.

TIRÉSZIASZ.

Elesned általam neked nem kell. Elég
Az eggy Apollón, megteendni mind ezeket.

ÖDIPUSZ.

Kreon-e vagy magad koholmányai ezek?

TIRÉSZIASZ.

Kreon nem árt neked, de sőt tennenmagad.

ÖDIPUSZ.

- Oh kincs! s uralkodás, oh álfény képzetek! 380.
 Hová ragadjátok irigylett életünk?
 Millyen ravaszság áll körülöttök lest, ha már
 Ez egyetlen főbség miatt, mellyet nekem
 Kéretlen a város kezembe ad vala,
 Kreón, a hű, kezdettől a szíves barát, 385.
 Orozva ellenem tör és kivetni vágy:
 Elküldve a tátost, e cselszövőt, e sok
 Fortélyu kóborlót, ki csak haszonra les,
 Bübájátára ám csupádon vak szület.
 Mondd meg de hát, ha jós jelentél meg te itt, 390.
 Hogy a csalékony éneklő eb följöve,
 Védelmül e város miféle szert nyere
 Tőled? Jelentni a talányt nem mindenik
 Volt képes akkor. Jósolat kívántaték.
 És íme, sem madár röpülve, szólva sem 395.
 Isten tanácsot általad nem nyujta. Én
 Jövék, avatlan Ödipusz s véget veték,
 Ésszel találva, s nem taníta meg madár.
 S te most kivetni incselgsz, vélvén hatán
 Kreón thronához fogsz közelb tanáclani. 400.
 Bünhítve lesz ezért, te s a ki ezt veled
 Teendni kész; s ha még nem érzed, agg korod
 Szenvedve ollyakat, megértve érezed.

KAR.

Nekünk, ha fontoljuk, csak úgy látszik, te is

Oh Ödipusz! s az is haragban szóljatok. 405.
 De illetlen most ez. Csak arról szóljatok,
 Isten szövényszavát. miként fejthetni meg.

TIRÉSZIASZ.

Te bár uralkodol, hasonlólag ellened
 Szólani merészlek. Itt erőm van nekem is.
 Bár szolga, nem tiéd, Apollóné vagyok, 410.
 Miként Kreónt uralni nem fogom soha.

Mondom tehát, mert engemet vaknak csufolsz,
 Te látva bár, nem látod a vést, mellyben ülsz,
 Sem hol lakol, sem kikkel házban osztozol.
 Hatán tudod, honotti vagy? Nem tudva vagy? 415.
 Gyülölt tiédnek, fön a földön s alant.

Anyád s atyád két élü átka üldve új
 E földről, isszonyú bokával. A ki most
 Jól látva látsz, majdan sötétségben tapogsz.
 És a te bőgésed! hol a szirt és a rév, 420.

S mellyik Kitharon, melly ne visszhangozza azt,
 Mikor menyegzős éneked riad s hajód,
 Melly meg nem áll, jó széllel házadhoz ragad!
 A több rossz teljét te még most nem tudod,
 Mellyek reád és gyermekidre néztenek. 425.

Ezért Kreonra mocskokat szórsz s én reám.
 S valóban itt egy sincs az emberek között,
 Ki mint te, olly rosszul rekessze életét.

ÖDIPUSZ.

És mi, ezeket őtöle hallva fürjük-e?

Vesztedre tüstént innen el! Nem hordod-e 430.
Fordítva vissza lábad' e házból? Eredj!

TIRÉSZIASZ.

Nem fogtam jönni el, hahogy te nem hivatsz.

ÖDIPUSZ.

Nem tudtam én, hogy illy bolond leszen szavad.
Különben e házhoz te nem fogsz jönni el.

TIRÉSZIASZ.

Most hát, miként te gondolod bolond vagyok. 435.
Kiktől születél, ám azoknak bölcs valék.

ÖDIPUSZ.

Kiknek? megállj! kik, mondsza szültek engemet?

TIRÉSZIASZ.

Azon nap, a melly szült, meg is ront tégedet.

ÖDIPUSZ.

Minden csupa szövény, mind homály, a mit beszélsz.

TIRÉSZIASZ.

Legjobb találó ilyenekben nem te vagy-e? 440.

ÖDIPUSZ.

Csak csufolódjál ott, hol épen nagy vagyok.

TIRÉSZIASZ.

Es épen e szerencse hozza vesztedet.

ÖDIPUSZ.

Menthessem e várost, egyéb gond nem feszít.

TIRÉSZIASZ.

Távozhatom tehát. Te gyermekem, vezess!

ÖDIPUSZ.

Vezesd csak el! mig itt maradsz, csak kinzasz, a 445.
Kik itt jelen vagyunk; ha elhagysz, nincs bajunk.

TIRÉSZIASZ.

Távozva mondom el, miért jővök. A te
Tekinteted nem ijeszt; hatalmad ártni nincs.
Mondom tehát: az, kit te már régen keressz,
Aggódva s hírlesztelve, Lajosz gyilkosát; 450.
E férfiú, itt köztetek vagyon. Jövény,
De becsre itthonos. Ki fog majd tetszeni,
Hogy thébei szülött. Ő előtte kedvetlen
Lesz e nyilatkozás. Szemes volt, vak leend,
S a dúzs nyomorgand. Majd idegen országokon 455.
Botjának ösvényét követve bujdosand.
Mindenki nyilván fogja tudni hogy saját
Magzatának atyjuk s bátyjuk ő együtt; hogy az
Asszonynak, a ki szülte, férje és fija;
Ágytársa atyjának s gyilkosa. Te most ezeket 460.
Bemelve fontold meg. Hazugságban ha kapsz,
Mondd: jóslatomban nincs parányi bölcsesség.

Ödipusz, Tirésziasz el.

KAR.

Első sorozat.

Ki az kit a delphi szikláról
 Istenszó lehidet,
 A szörnyü szörnyek cselekvője, 465.
 Gyilkoló kezekkel?
 Órája, hogy a sebesen szaladó
 Ménként izgassa futásra lábát,
 Mert tűz és villámba fegyverzetten
 Rohan ellene Zevsznek szülöttje 470.
 S az elválhatlan társ,
 A bűnhítő kéz.

Ellensorozat.

S a hófejrletü Parnaszról
 Emint villámolt le
 A föltünt jóslat mindeneknek, 475.
 A gyilkost nyomozni.
 Mert majd bikaként a vadonba futoz,
 Sziklák s barlangokon át a balga,
 Balga lábán, űzve, kün tévelygvén,
 Mellőzhetni Apolló jóslótát. 480.
 Melly őt míg élend
 Körülhajtandja.

Második sorozat.

Rémitve ugyan mert rémit
 A hőlcsen jósoló.

Nem tudva, nem is mondhatva, 485.
 Mit mondjak, habozok,
 Csak reményben röpösök;
 Sem előre nem látván sem hátra.
 Mert hogy a labdakidák és
 Polübosz fija küszködtenek,
 Sem előbb nem tudám, 490.
 Sem most nem tudhatom,
 Hogy volna mihez hajlanom;
 S hogy a nyilváná tett
 Parancs szerént Ödipusz ellen 495.
 A Labdakidáknak segédül legyek
 A titkos halálban.

Második ellensorozat.

És Zeüsz ugyan s Apollón
 Tudják, ismerve jól
 Az emberit is. Hogy rajtam 500.
 Emberjós kitegyen
 Ismeretben, nem igaz.
 Tudományra embert meghaladhat
 Ember is; én de ugyan, míg
 Igazabb közölést nem veszek, 505.
 Nem ítélek soha.
 Mert a szárnyas leány
 Egykor szabadon jött felé,
 S tudományát látók,
 S e város ő benne segélyt lelt. 510.

Ö ellene ugyan lelkembe' soha
Nem fog rossz eredni.

HARMADIK SZÍN.

ÖDIPUSZ, KREON, KAR.

KREON.

Lakói e városnak! értvén a király,
Ödip miként vádalt gyalázva engemet,
Itt állok, illyeket türetlen. Ő hatán 515.
Azt véli, hogy most, e körényekben reá
Vészt hozni, szófordulatokkal ügyekszem
Vagy téttel, élni nem gyönyör nekem tovább,
Imigy gyalázottnak. Nem is csekély dolog
A veszteség, mellyet beszéde von reám. 520.
Sőt legnagyobb az: rossz a városban nevem,
Rossz tennelötted, rossz barátim között.

KAR.

De hát ha e becsmérelés inkább hamar
Harag hatalma és nem ész tanácsa volt?

KREON.

De hát miből nyilatkozék, hogy illyeket 525.
A jós, javallatomnak engedvén, koholt?

KAR.

Beszéltek illyeket, de én nem értem úgy.

KREON.

Látott-e jól, vagy volt-e hát helyén esze,
Hogy engem illy méltatlanul vádolhat?

KAR.

Ezt nem tudom; királyi tétre nincs szemem. 530.

Ödipusz érkezik.

De ime házából előtted ő maga.

ÖDIPUSZ.

És tenmagad? ide mint jövel? milyen lehet
Arczod, te vakmerő, ki csarnokomba jösz,
Ki gyilkosa valál ama Lájosznak, s jelen
Rablója enkirályhatalmamnak? felelj! 535.

Az istenekre, szólj! bolondnak tartasz-e
Avagy gonosznak engemet, hogy illyeket
Akarva tész? Hiszed csalárd s alattomos
Szövényidet nem ismerem s nem ügyelem?
S nem kábaság-e hát ez a te merleted? 540.

Uralkodást sereg s barát nélkül imigy
Vadászni, mit csak kincs erőn nyerhetni meg?

KREON.

S tudod te, mit mivelsz? Az én beszédemet
Halld meg viszont, s megértve azt, itélj magad.

ÖDIPUSZ.

Te szóban ügyes vagy, tanulni tőled én 545.

Makacs, kit én rossznak s keménynek leltelek.

KREON.

Először épen azt szavamból vedd ki most.

ÖDIPUSZ.

Most épen azt ne mondd, miként nem vagy gonosz.

KREON.

Ha a makacsság, a mi esztelen, neked

Birtok gyanánt tetszik, nem ész után ítélsz.

550.

ÖDIPUSZ.

Ha azt hiszed, hogy a rokon megrontani

Bűnhődtenül szabad, nem ész után hiszesz.

KREON.

Ezt mondom én is tenveled. De hát mi az

Rontásnak a mit mondasz? Ezt tudasd velem

ÖDIPUSZ.

Tanácsolád, vagy nem tanácsolád, hogy én

Elküldenék valakit a tisztos jós után?

555.

KREON.

Sőt most is ezzel a tanáclattal vagyok.

ÖDIPUSZ.

Valld, mostan annak mennyi ideje, hogy Lájosz ←

KREON.

Akkor mi történt légyen, azt én nem tudom.

ÖDIPUSZ.

Eltűnve tűnt le ő s halálkéz gyilkoló! 560.

KREON.

Már régi és távol kor az, számolni rá.

ÖDIPUSZ.

Már akkor ama jó s adá-e jóslatit?

KREON.

Olly bölcsen a mint most s becsülve szinte úgy.

ÖDIPUSZ.

Emlékezett-e hát felőlem akkoron?

KREON.

Soha sem, az én tudtomra legalább, nem soha. 565.

ÖDIPUSZ.

S lépést az úgy eltűnt után nem tettetek?

KREON.

Tettünk, hogy is ne? ám ki semmit nem tudánk.

ÖDIPUSZ.

Mért akkor illyeket nem említett a bölcs?

KREON.

Azt nem tudom. Mihez nem értek, hallgatok.

ÖDIPUSZ.

Mi téged illet, azt tudod s bölcs vagy ha szólsz. 570.

KREON.

S mi az! hamit tudok, tagadni nem fogom.

ÖDIPUSZ.

Csak az, ha ő nem tart veled, nem fogja tán
Lájosznak elvesztét enyémnek mondani.

KREON.

Ha mond-e illyest, te lásd; tőled de én
Azt tudni, mit tőlem te most, méltányolom. 575.

ÖDIPUSZ.

Kérdezz: de hogy gyilkos vagyok, ki nem veszed.

KREON.

Az én hugom te hűveseddé lett, ugy-e?

ÖDIPUSZ.

Tagadni azt, mit így beszélesz, nem lehet.

KREON.

És ő hatalmadban veled színt osztózik?

ÖDIPUSZ.

Mindent kívánatára vesz kezemből ő. 580.

KREON.

S én köztetek nem osztozom-e a harmadik?

ÖDIPUSZ.

De rossz barátoknak téged épen ez mutat.

KREON.

Nem épen, a dolgot ha úgy mint én, veszed.

- Gondold először azt: ha egyki vágya-e,
 Választani képes, biztosan, remegve vagy 585.
 Kormányt vezetni, volna csak hatalma egy?
 Természetemre én, tehetni vágyom azt
 Inkáb, mit úr teszen, lehetni mintsem úr,
 S nem tartjuk azt bölcsnek, ki másképen kíván.
 Most tőled én félenktelen mindent bírok; 590.
 Volnék úr én magam, sok esnék kénytelen!
 Édesb azért az önuralkodás nekem
 Miként lehetne, mint a gondtalan hatalom?
 Ugy a csalódás még le nem kötött vala,
 Hogy azt kívánjam, a mi sem szép sem haszon. 595.
 Most minden idvezel, szeret minden s ölel,
 Mindenki szólítgat, kegyed keresve meg,
 Szolgál szerencse mert ez egyg uton neki.
 Miként kívánjam azt, hõgy ezt bocsássam el?
 A bölcs gonosz, valóban esztelen dolog. 600.
 Illy gondolatban én szerelmes nem vagyok;
 Sem tünni, más ha ezt teendné, nem fogom.
 Átlátni az igazat, te most Púthót keresd,
 Ónála kérdezd meg, valék-e hű követ.
 Még is ha engem cselszövényben fogva lelsz 605.
 A jóssal, úgy engem ne egy bírónak adj;
 Kettõnek adj át, én s te mondj reám halált.
 Sötét gyanúból csak ne vádolj engemet,
 Igaztalanság mert a jót rossznak vakon
 Gondolni, s a rosszat vakon jónak viszont. 610.
 A jó barátot lökni el, nem más, hiszem

Mint életét magától, a mi legbecsesb.
 De majd idő tanít ezekre biztosan
 Téged, csak ez mutatja meg, ki hű barát,
 Ismerni a gonoszt, elég de egy nap is. 615.

KAR.

Szépen beszéle annak ő, ki bukni fél.
 Király! a hirtelenkedő könnyen bukik.

ÖDIPUSZ.

De ha siet az, ki rontni engem fondorog,
 Akarnom ellent nékem is sietni kell.
 Maradjak én nyugtan, mit ő teend, teszen. 620.
 Ellenbe forduljak, sikamlík ő bizony.

KREON.

Mit fogsz akarni hát? elúzni engemet?

ÖDIPUSZ.

Oh nem, nem üzni, ölni téged szándokom.

KREON.

Ha hogy kifejtheted, miként irigykedem.

ÖDIPUSZ.

Mint engedetlen s hűtelen, te úgy beszélsz. 625.

KREON.

Mert véleményed helytelen.

ÖDIPUSZ.

Rám nézve nem.

KREON.

Rám nézve sem illik.

ÖDIPUSZ.

Gonoszra illik az.

KREON.

De hogy ha rosszul értesz?

ÖDIPUSZ.

Úrnak lenni kell.

KREON.

Nem rossznak, a milyen te vagy.

ÖDIPUSZ.

Hajh, városom!

KREON.

A város egyaránt enyém s a tiéd.

630.

Jokaszte közelit.

KAR.

Már szünjetez, királyok! ím jókor érkezik

Jokaszte a házból. A kezdett pert vele

Végezni itt el, legtanácsosb leszen.

JOKASZTE.

Milly oktalan csatát támaszta nyelvetek,

Oh tí ügyetlenek! Nem irtóztok külön

635.

Bajokba dülni a köz inségű helyen?

Ha nem nem vonulsz-e vissza férj? s Kreón te is
Házadba, nagy bajt nem csinálni semmiből?

KREON.

Hugom! mi bajt von férjed, Ödipusz reám,
Igazra! két gonosz közé szorítva be: 640.
Hagynom vagy a hazát, ölelnem vagy halált.

ÖDIPUSZ.

Úgy mondtam, oh nő! miért gonosz téten kapám,
Ki életemre cselszövényekkel töre.

KREON.

Ne boldoguljak, mint kiátkozott, hamit
E vádbeszédéből tevék, úgy vesszek el. 645.

JOKASZTE.

Az istenekre, Ödipusz! hidd ezt neki;
Tiszteld az istenekre tett esküt hiven,
Reám s azokra nézve, kik hozzád közel.

KAR.

Első sorozat.

Akarva hígy és okulva,
Király! esdeklem. 650.

ÖDIPUSZ.

És mit kívánsz, hogy higgyek én?

KAR.

Az eddig sem kicsinyt

Most eskvében nagyot
Böcsülendni.

ÖDIPUSZ.

Tutod te mit kívánsz?

655.

KAR.

Tudom.

ÖDIPUSZ.

Szólj, mit kívánsz?

KAR.

A magát átkozta hivet sötét
Gyanúd alá ne vesd tiszteletlen.

ÖDIPUSZ.

Higyd el tehát, tőlem mikor kívánod ezt,
Halált kívánsz nekem, vagy e földről szökést.

KAR.

Második sorozat.

Nem, a minden istenek

660.

Vezér istenére Alioszra, nem,

Isten s barát nélkül,

Végveszéllyel vesszek el,

Ha volt e gondolatom.

Egyedül-bús lelkem

665.

Gyötrődik a mirigyes földért,

S az, ha ti még magatok

Az előbbi rosszhoz rosszat gyűjtötök.

ÖDIPUSZ.

Menjen tehát, ha hálnom elvégezve már,
 Vagy tiszteletlen készíve hagynom földemet. 670.
 Csak a te képed, nem Kreóné költi föl,
 Irgalmamat, sőt ő így úgy gyűlölt nekem.

KREON.

Gyűlöltöd arczodon jeles. Ha majd betérsz
 Lelkedbe, bús leszen. De haj! az illetén
 Természetek csak önmagoknak terhesek. 675.

ÖDIPUSZ.

Nem hagysz-e s jmenten nem menendsz?

KREON.

El, elmegyek.

Tőled balúl ismert, ezektől itt de jól.

Kreon el.

KAR.

Első sorozat.

Asszony! te mit? nem kíséred
 Be a házba őt?

JOKASZTE.

Tanulni, mint áll a dolog. 680.

KAR.

Szavakkal nézletek
 Harczoltak s illetlen
 Gyalázások.

JOKASZTE.

Mindkettejétől-e!

KAR.

Igen.

JOKASZTE.

S mit szólnak.

KAR.

Eleget is, földünk veszedelmekor
Hiszem, ha megmaradnak szavuknál.

605.

ÖDIPUSZ.

Lásd meg, miként jársz, szóra ám te jó ki vagy,
Hallgatva eltakargatod szívem hevét.

KAR.

Második ellensorozat.

Király! jól tudod magad,
Elmondtam nem egyszer azt neked, hogy én
Csak esztelen volnék

690.

S gondatlannak látszanám,

Hagynálak tégedet én,

Szeretett honföldem

695.

Védjét, mikor a bajain nyögőt

Segítéd föl őt.

Ha lehetsz, te légy társul most nekem.

JOKASZTE.

Az istenekre, oh király! tudasd velem,

Ez indulatra melly dolog gyúlaszthata ?

ÖDIPUSZ.

Elmondom, oh nő! most kit inkább tisztelek, 700.
Hogy ellenem Kreón mi ollyast gondola.

JOKASZTE.

Mondd, küszködésre vádaid ha állanak.

ÖDIPUSZ.

Tart ő Lajosz gyilkosának engemet.

JOKASZTE.

Ezt tudva tenmagad tudod, vagy más után?

ÖDIPUSZ.

A jóst, a rosszövényüt indította be 705.
Hozzám; magáról ő nemes nyelven beszél.

JOKASZTE.

Hagyd most a többit el, miről szólandanál.

Hallj engemet, s tanuld meg innen, hogy soha
Ember körülményeit a jós föl nem fődí.

Példáit ennek röviden itt tőlem vegyed. 710.

Jött jósolat Lajosznak egykor, bár nem is
Phóbosztól épen, még is ő szolgáitól:

Hogy Moira őt a gyermek ált vesztendi el,

Kit tőlem és ötóle hagy leendeni.

És még is őt, mint hírlelik, tán tolvajok, 715.

De csak jövények hármas út köztz gyilkolák.

A serdülő gyermek pedig harmadnapi
 Nem vala, hogy összekötve lábait külön,
 Járatlan hegyre, idegen ált kitéteté.
 És így Apollón nem tevé, sem hogy legyen 720.
 Ő atyja gyilkolója, sem hogy Lajosz azt
 Szenvedje gyermekétől, a mi ijesztgeté.
 Ezekből értheted, minők a jóslatok,
 Mellyekre nem kell hajtanod. S az isten is
 Jónak hamit találna, nyilván nyilna meg. 725.

ÖDIPUSZ.

Miként ragadják meg szavaid, oh asszonyom
 Lelkem nyugalnát! s bennem háborús az ész.

JOKASZTE.

Mi aggalomba dülve, mondasz illyeket?

ÖDIPUSZ.

Vagy hallva nem hallám-e tőled, hogy Lajoszt
 A hármaz útnál gyilkolák meg egykoron? 730.

JOKASZTE.

Beszélve volt ez így, de vége tudva nincs.

ÖDIPUSZ.

De hát hol a hely, mellyen ő ezt szenvedé?

JOKASZTE.

A tartományt Phókisznak hívják s összeszótt
 Utak vezetnek Daulisz- és Delphiből oda.

ÖDIPUSZ.

S mi ideje annak, ez hogy így történhetett?

735.

JOKASZTE.

Ellőbb kevéssel, hogy hatalmat véve te
Itt megjelentél, híre városunkba jött.

ÖDIPUSZ.

Oh, Zeusz! te mit végzél teendni énvelem?

JOKASZTE.

De hát mi fekszik, Ödipusz, most lelleden?

ÖDIPUSZ.

Azért ne kérdezz engemet. Csak Lajosz,
Mondd millyen alkatú s korú volt akkoron?

740.

JOKASZTE.

Nagyszál, szakálla pelyhezett, szőkült feje.
Arczban tetőled nem sokat külöbözött.

ÖDIPUSZ.

Oh én szegény! úgy látszik enmagam dülök
A rettenetes átokba majd tudatlanúl.

745.

JOKASZTE.

Mit mondasz? én aggódva nézlek, oh király!

ÖDIPUSZ.

Leverve lelkemben, ha még is lát a jós.
Inkább jelents te még, felelj vagy egyre csak.

JOKASZTE.

Aggódva, megvallom, de kérdésed szerint.

ÖDIPUSZ.

Kevéssel utazott, vagy öt mint főszemélyt 750.
Hősférfiak közül követte hű sereg?

JOKASZTE.

Mindössze voltak ők öten, köztök vala
Egy hírnök is. Lajos sz szekérben ült maga.

ÖDIPUSZ.

Haj! haj! világos eddig ez. Ki volt ugyan 755.
Oh asszony! a ki neked illýeket beszélt?

JOKASZTE.

Egy a cselédből, mert csak ő jött mentve meg.

ÖDIPUSZ.

Hatán jelen van ő a házban mostan is?

JOKASZTE.

Nincs ugyan ő; azóta távozik, miót'
Te birsz hatalmat, és Lajos elveszett.
Esenkedék megfogva jobbomat, hogy öt 760.
Mezőre küldeném, vigyázni nyájra föl;
Hogy így a várostól lehetne messze jól.
És én elbocsátám őt, ki méltó szolga volt,
Hogy néki még nagyobb kegyelmet is tegyek.

ÖDIPUSZ.

Lehetne tüstént öt hivatni most ide?

JOKASZTE.

Tüstént; de hát még is mi végre, nem tudom.

ÖDIPUSZ.

Félek magamtól, hogy sokat hallottam, oh
Asszony! e végből csak kívánom látni őt.

JOKASZTE.

Hisz eljöhet. Méltó de tán én is vagyok
Megtudni, oh király! mi búsít olly igen. 770.

ÖDIPUSZ.

Nem titkolom tőled, ki engem ennyire
Följuttatál. Ki volna nálad érdemesbb
Tudhatni tőlem, milly szerencse hordozott?
Atyám nekem volt a korintheta Polübosz,
Anyám pedig a dóri Merope. Ott akkor én 775.
A honfiak között valék majd legnagyobb,
Nem ére míg e sors, csudálandó ugyan,
Méltó de nem, függeszteni rá figyelmemet.
Vacsora között egy telyésen bor-ázátu
Ember kimondá, hogy csak álfija vagyok én 780.
Atyámnak. Ingerlett s alig tartóztatám
Az nap magam? Más napon anyámat kérdezém
S atyámat a dolog felől. Kedvetlenül
Vevék az ember mocskoló beszédit ők.
En erre földerültem. Úgy de szüntelen, 785.
Aggódva rajta, majd feledni nem tudám.
Anyám s atyámnak tudta nélkül elmenék

Püthóhoz. Arra ugyan, a miért jövék,
 Nem válaszolt Phöbosz, de sok bajt jósola,
 S veszélyt előre, és gyötrelmeket: hogy én 790.
 Anyámmal összenőzve élendek, s fajtat
 Nemzendek, a melly ember útálatá leend;
 S atyámnak én, ki nemze engem, gyilkosa,
 Hallván ezeket, Korinthuszt tüstént elhagyám,
 A többi földet jární csillagok szerint. 795.
 Bujdosva, hogy ne lássam itt s ott a gonosz
 Jóslat' gyalázatát betelve ennemen.
 Így menten eljuték e földre is, te hol
 Mondád, hogy úra annak elveszett legyen,
 És néked, oh asszony, valót mondok: hogy én 800.
 A hármas úthoz jó közel valék, mikor
 A hírnök és utána majd a jó lovas
 Szekérben, a szavadszerinti férfiú
 Velem találkozék, s az útból engemet
 Mind a kocsis mind ő erővel félre tolt. 805.
 Én ekkor a kocsist, ki félre tolt, ütém
 Haragra gyúlva, meg. De nékem a korosb
 Ő maga, hogy a szekérhez értem, kéthegyű
 Sarkantyuját vágá fejemhez közepett.
 A kölcsöny érzőbb lett: botommal sujtva mert 810.
 Kezére, ő tüstént hanyatthomlok rogya,
 Kidülve a szekérből. A többit pedig
 Ott mind megöltem. Már ha e vándor s Lajosz
 Között forog fön egynéműség, úgy van-e
 Ember ki hozzám bajra mérkező? van-e 815.

Isten gyűlölte férfi több küvöltem?
 Kit már szabad nem lesz, sem honfinak se' más
 Lakosnak itt házába venni föl, velem
 Vagy szólni, sőt elüzni tartozik. S magam,
 Nem más, hoztam enmagamra e gonoszt. 820.
 Terinét a megholtak kezemmel mocskolám,
 Melly őt megölte. — Milly gonosszá lettem én!
 Egészen undokság vagyok. S futnom ha kell,
 Távozva látnom sem szabad kedveltimet;
 Nem honba lépnem — hisz anyámmal kellene 825.
 Mint nővel összekelnem, s megölnöm ott
 Polübosz atyámat, a ki nemzett és nevelt.
 Nem jól ítélne tán, ha ki ezen bajokat
 Egy haragos istentől rám küldve mondaná?
 Nem úgy, oh szent erőnyü istenek! 830.
 Ne lássam e napot, sőt inkább tűnjek el
 Kiveszve emberek közül, sem hogy reám
 E mocskot a sors fordulása hozza el.

KAR.

Aggaszt ez úgyan, oh király! bennünk, de te
 Mig emberektől nem tudandod, végy reményt. 835.

ÖDIPUSZ.

Hisz épen abban áll reményem, hogy a
 Hítt férfiat bevárjam, a derek ökrészt.

JOKASZTE.

S ha ő megérkezik, mi nyugtatást remélsz?

ÖDIPUSZ.

Elmondom én ezt is neked; ha ő veled
Egyet beszélend, tőlem a vész távozik. 840.

JOKASZTE.

S mit volt beszédemben reményül hallanod?

ÖDIPUSZ.

Mondád, hogy ő tolvajcsoportról tön tanut,
Melly azt megölte légyen. Ám ha ő is e
Számban beszélend, én meg őt nem gyilkolám,
Mert nézni többnek egyet épen nem lehet. 845.
Ellenben egyről fog ha ő, ki van
Mutatva: a tét sulya rajtam fekszik így.

JOKASZTE.

Mint látszik, a dolog különben nem lehet,
S önéki már szavából el mit vetni nincs.
Hallotta ezt a város is, nem én magam. 850.
S ha még is ő valamit előbbi mondatán
Fordítna, még is, oh király! Lajosra nem
Illy gyilkolás illik, kinek halált fiam
Hozandna, mint a bölcs Apollón szól vala.
És íme őt nem a szerencsétlen fiú 855.
Gyilkolta meg, sőt maga veszett, előzve őt.
Én jóslatért ugyan nem indulnék soha,
Ezt tudva, már többé futozva ide s oda.

ÖDIPUSZ.

Igaz, mit itt szólál.. De még is küldj el egy

Munkást az ökrészért s továb ne hallogasd. 860.

JOKASZTE.

Tüstént kiküldendek; velem te házba jőjj
Nem is tehetnék én, mi nem kedves neked.

Mind a ketten el.

KAR.

Első sorozat

Ha meg adná nekem Moira
A szavak és tétek tiszta szentségét,
Miként a törvények kívánják, 865.
A főségesek, a mennyei Aether
Magzati, kiket Ölümposz,
Az atya maga nemzett, nem a
Römlékony férfi természet,
S feledés el soha nem altathat. 870.
Nagy is óbennük az isten,
Soha meg nem vénül.

Első ellensorozat.

Hatalom nemze zsarnokot,
Hatalom, a mellyel csak hián puffad
Azokra, mik nem jók, nem illók. 875.
Rémitő meredek fokra vivé őt,
Hogy zuhanása veszélybe,
Inainak útát szegje el.
Kellő esdekletem nékem,
Neki isten eméssze e várost. 880.

Soha távol ne maradjon
S legyen ő védelme.

Második sorozat.

De haki magasan kezével
Vagy szavával fönhejazva jár,
Nem félve Dikét sem a szent 885.

Istenek lakát tisztelve.
Ót a rossz Moira veszítse el,
Bús eset vad kéje törje meg,
Ha a jót jól szeretni makacs
És tiszteletlen téteiben; 890.

Vagy disztelenül hivalkodó.
Ugyan is, melly ember kerülheti
A lélek nyilait ezek között
Bizton el? ha már becsesek
Az eféle téték, 895.
Mi végre énekeljek én?

Második ellensorozat.

Soha nem ügyekszem a földnek
Hódolólag szent homályiba,
Mint nem küszöbödhez, Abai!
Sem Olümpiához már nem; 900.

Mindeneknek ha nem érthetők
A leküldött otti jóslatok.
Ne, oh mindenható Zeüsz! ne,
Kedved ha tisztán hallani van,
Ne légyen előtted az titok, 905.
Örök úr! hogy Lajosz fölött inog

A szent hajdani szavu jósolat.
 Veszve vész, mert nem becsüli
 Senki már Apollont,
 S omolva dül, mi isteni. 910.

NEGYEDIK SZÍN.

JOKASZTE, KÖVET, ÖDIPUSZ, AGGSZOLGA.

JOKASZTE.

Ti tartomány királyi! gondom érkezett
 Az istenek szent zsámolyához menni föl,
 Kezembe víve jószagú füzéreket.
 Mert Ödipuszt fölötte megragadta már
 Lelkében a sokféle bú. Nem mint okos 915.
 Ember tekinti újban a mult dolgokat,
 Sőt mind az, a ki rémekről szól, embere.
 Mivel tehát rajt' intve nem segíthetek,
 Hozzád, lükei bölcs Apollón! indúlok,
 Mint legközelebbikhez tevéen imáimat, 920.
 Hogy nyújts nekünk irgalmad ált' enyhületet,
 Kik aggva gondok közt szorongunk, látva őt
 Leverten, a roncsolt hajó kormányosát.

KÖVET érkezőleg.

Oh idegenek! tán tőletek megtudhatom,
 Ödip királynak csarnokát; még azt közel, 925.

Ha tudva nálatok, ma hol tartózkodik!

KAR.

Im háza, oh jövevény! ez itt, s bent ő maga.
De magzatinak anyjuk, im e főasszony itt.

KÖVET.

Áldás legyen hát rajta, s mindenkor vele!
Áldás maradjon, ha valóban nője ő. 930.

JOKASZTE.

Veled hasonlólag, jó jövevény! méltó ki vagy
Széphangu idvezléседért. De mondsza, mi
Ügyben jövel, vagy mit kívánsz jelenteni!

KÖVET.

Jót, asszonyom! házadnak is, férjednek is.

JOKASZTE.

Mi volna volna az? hozzánk kinek küldöttje vagy? 935.

KÖVET.

Küldöm Korinthosz. A követség tán neked
Édes leszen. Hogyan nem is? vagy tán szomor!

JOKASZTE.

Hogy hogy? hatalma mint lehet kétes színű?

KÖVET.

Az iszthmi földnek népe őt kívánja föl-
Emelni, mint monda, királya székibe. 940.

JOKASZTE.

Hogyan? az aggott Polúbosz ott nem úr-e már?

KÖVET.

Nem ugyan, őt már a halál foglalta el.

JOKASZTE.

Mit mondasz? elhalt hát Polúbosz?

KÖVET.

Úgy van, miként
Mondom, ha úgy nincs, én halállal haljak el.

JOKASZTE.

Sietve tüstént, oh leány az úrnak ezt 945.
Jelentni menj. — Oh istenek! jóslatitok
Hol vannak? Őt régóta rettegve kerülé,
A férfiut, hogy meg ne ölje Ödipusz.
És íme most a sors, nem ő vesztette el.

ÖDIPUSZ fellépve.

Oh nőmnek, Jokasztének érdemes feje! 950.
Miért hivattál csarnokomból most ide?

JOKASZTE.

Halld meg szavát e férfiúnak, s hallván, itélj!
Mi lett az isten bölcs szavából e szerint!

ÖDIPUSZ.

Valljon ki ez? s hozzám mi hírral érkezik?

JOKASZTE.

Korinthe ő, jelentni jött atyád felől, 955.
Hogy ő, Polúbosz, már nem él, sőt elhalt.

ÖDIPUSZ.

Mit! oh jövény! tolmácsa szódnak légy magad.

KÖVET.

Nyilván ha már kell szólanom magamnak itt
Tudd meg, hogy innen halva költözött el ő.

ÖDIPUSZ.

Talán csalárd kéz, vagy betegség nyomta el? 960.

KÖVET.

Agg és erőtlen testet egy percz olthat el.

ÖDIPUSZ.

Őt, a szegényt tehát betegség ölte meg.

KÖVET.

Az aggkor is, hiszem segített rajta már.

ÖDIPUSZ.

Hej, hej! ki mire ügyeljen, oh asszony! tovább?
Püthói jós szavára, vagy talán a fönt 965.
Kialtozó madárra, melly szerint nekem
Kell vala atyámat ölni meg? s ő halva már
A föld alatt röjtözködik; mig itten én
Fegyvert sem érintek, hanemha ő szökött
Hozzám, kívánva hogy tőlem halált vegyen. 970.

Igy ő magával vitte a szent jóslatot,
A semmi foganatut, Polübosz Hadeszbe le.

JOKASZTE.

Nem mondtam én mind ezt előre meg neked?

ÖDIPUSZ.

Mondád, de elmémet zavarja félelem.

JOKASZTE.

Most hát ne tarts belőle semmit lelkeden. 975.

ÖDIPUSZ.

De anyaágy! ne háhorítson ez tovább?

JOKASZTE.

S mit féljen ember hát, ha őt mindig a sors
Vezérli és előre semmi nem derül?
Legjobb úgy élni, a ki mint tud. És te már
Anyád jegyágyától se rettegj semmit is: 980.
Mert hisz' sok ember álmodá már, hogy feküdt
Mellette anyjának. De a ki illyeket
Megtvetni tud, könnyen leéli éltét.

ÖDIPUSZ.

Mind szépek ezek, a mint előttem mondad el.
Ha az, ki engem szült, nem élne még; de most 985.
Hogy él, beszéded bár mi szép, rémit a sors.

JOKASZTE.

Atyád halála földéríthető szemed!

ÖDIPUSZ.

Jól értelek, úgy van. Ám az élő gondba' tart.

KÖVET.

Mally asszony az, kitől jó rád félelem?

ÖDIPUSZ.

Merope, öreg! Polübosz házi asszonya? 990.

KÖVET.

S mi az, mi félelembe ejte általa?

ÖDIPUSZ.

Egy istenadta jósolat, kedves jövény!

KÖVET.

Mi jósolat? vagy tudni másnak, tán tiltat?

ÖDIPUSZ.

Ítél tudnod illik. Loxias mondá, hogy én
Saját anyámmal összenőszendem, s atyám 995.
Vérét saját kezemmel öntendem. S ez az,
Mért Korintheból messze régtől távozom.
Nékem szerencse ugyan ez; még is szülek
Szülfényüket láthatnom, edesebb gyönyör.

KÖVET.

Ezért gyötrődye hát, kerülöd városunk? 1000.

ÖDIPUSZ.

Hog, jó öreg! ne legyek atyámnak gyilkosa.

KÖVET.

Mit? hát nem én mentételek föl e hiú
Félelen alól, jó szívvel hozzád eljövén?

ÖDIPUSZ.

Azért ugyan halát veendősz tőlem el.

KÖVET.

Azért leginkább is jövék, hogy eljövén 1005.
Házadba, majd engem segíts jólétre föl.

ÖDIPUSZ.

Azokhoz, a kik szültek, én nem járulok.

KÖVET.

Világos, oh fiú! nem érted, mit teszesz.

ÖDIPUSZ.

Miként, öreg? szólj, istenekre szólj, miként?

KÖVET.

Ha félsz ez ok miatt házadba jönni el. 1010.

ÖDIPUSZ.

Rémít az istenszó, beüt tán telje még.

KÖVET.

Mocskolni, kik világra hoztanak, remegsz?

ÖDIPUSZ.

Ugyan csak ez, mindég ez egy rémít, öreg!

KÖVET.

És nem tudod, hogy minden ok nélkül remegsz?

ÖDIPUSZ.

Hogyan, ha ők szültek, s nekik magzatjuk én? 1015.

KÖVET.

Mert vérrre nincs veled Polúboszna^k köze.

ÖDIPUSZ.

Mit mondasz? engemet nem ő nemzett-e hát?

KÖVET.

Nem, épen úgy nem, mint ki most előtted áll.

ÖDIPUSZ.

Miként hasonlíthatna nemzöm senkihez?

KÖVET.

Ő téged úgy nem nemze soha, mikéat nem én. 1020.

ÖDIPUSZ.

De hát fijának ő miért hitt engemet?

KÖVET.

Ajándokul vett mert kezemből tégedet.

ÖDIPUSZ.

S az idegen ölből vettet úgy kedvelheté?

KÖVET.

Mert ő előbb gyermektelen búvalkodott.

ÖDIPUSZ.

Nemzél, vagy úgy vettél, hogy engem neki adj? 1025.

KÖVET.

Sötét Kithäron völgyein találalak

ÖDIPUSZ.

És mit keresve, titazál azon helyen?

KÖVET.

Ott állva őrizém a hegykedvelte nyájt.

ÖDIPUSZ.

Pásztor valál tehát, a koválygál szolgaként?

KÖVET.

És neked, oh fiú! akkorban éltetők. 1030.

ÖDIPUSZ.

Mi baj gyötrött engem, hogy akkor fölvevél?

KÖVET.

Lábadnak ebben lesz bokája a tarú.

ÖDIPUSZ.

Jaj énnekem miért szólsz e régi baj fölött?

KÖVET.

Én ott keresztül szűtt bokádat öfkozám.

ÖDIPUSZ.

Milyen gyalázat ez rajtam már kisdeden! 1035.

KÖVET.

És így neveztetél a sorstól, a mi vagy.

ÖDIPUSZ.

Atyám s anyántól? a nagy istenekre, szólj!

KÖVET.

Azt nem tudom, tudhatja csak, ki átadott.

ÖDIPUSZ.

Mástól vevél tehát s nem tenmagad lelél?

KÖVET.

Nem, téged egy más pásztor ada ott nekem át. 1040.

ÖDIPUSZ.

Ki az? vagy általod kiadni szóval őt?

KÖVET.

Hogy Lajoszékhez tartozott, csak azt tudom.

ÖDIPUSZ.

Talán ki e földnek királya volt előbb?

KÖVET.

Csak ugyan úgy, akárcs volt a férfin.

ÖDIPUSZ.

Ha még talán életbe volna, látanom őt? 1045.

KÖVET.

Ezt ti tudhatjátok leginkább honfiak.

ÖDIPUSZ.

Van itt közöttetek, ti kik hozzánk közel,

Ki őt, az épen most jelentse akárcs

Ismeri? Ha őt kün a mezőn, vagy belől

Látándja, hogy jelentse? Ideje tudni őt. 1050.

KAR.

Mást nem tudok, mint a kit ohajtal előbb
Láthatni a mezőről. Ám ezt is maga
Jokaszte fogja biztosan megmondani.

ÖDIPUSZ.

Ismeretes oh asszony! előtted ő, kiért
Előbb kiküldének s a kiról ez itt beszél? 1055.

JOKASZTE.

S ki az, kit ő mond? oh, ne hajts semmit reá.
Sem mondatin ne fűgjön elméd hasztalan!

ÖDIPUSZ.

Nem úgy leend, hogy én ha már előttem e
Nyilván jelek, nememre ne hozzak derút.

JOKASZTE.

Ne oh! az istenekre! ha még ér valamit 1060.
Tenéleted, ne tudd; így is beteg vagyok!

ÖDIPUSZ.

Bizzál! te rossz nem lész, habár a harmadik
Anyától én harmadszoros rab legyek is.

JOKASZTE.

Még is hajolj! esdeklem; illyes mit ne tégy.

ÖDIPUSZ.

Nem, nem hajolhatok; ki kell tanulnom ezt. 1065.

JOKASZTE.

Oh! és tanácsom jó; szavam hasznos neked.

ÖDIPUSZ.

S ez a te jó tanácsod engem rég gyötör.

JOKASZTE.

Boldogtalan! vaj meg ne tudd, ki vagy, soha.

ÖDIPUSZ.

Ha rögtön egyki nem megy, az ökrészt híni be!

Hagyjátok ezt örvendni dús-fényű nemén! 1070.

JOKASZTE.

Oh, szerencsétlen! csak ennyit mondhatok,

S utolszor is most, talán többet soha!

KAR.

Miként megy, Ödipusz! ragadva nőd kinos

Fájdalmitól tőlünk! Igén félek, ne hogy

Elhallgatása hozzon ellenünk veszélyt. 1075.

ÖDIPUSZ.

Hozzon, ha már úgy kell; de én bármilly kicsiny,

Ismerni származtom gyökét bátorkodom.

Ő szinte mint asszony magáról tart sokat,

Szégyenli tán az én alanti véretem.

De én, a kénkegyű szerencse gyermeke 1080.

Magamnak én már nem leendek disztelen.

S ime ez anyától lettem én, kít vele rokon

Gyors hónapok kicsit neveltenek s nagyot.
 Imigy neveltből már belőlem nem leend
 Más, hogy ne merjem tudni származásomat. 1085.

KAR.

Sorozat.

Már ha vagyok szellemű jós,
 Hatni jövendőbe tanult,
 A nagy Olümpre ügyelve,
 Oh Kithāron! téged én
 A korányi tele holddal, 1090.

Mint hasonát Ödipusznak és nevelőjét,
 Dicsérendlek karlejtéssel,
 Mint szerelmek áthozóját
 Fejedelmi családunkra. 1095.
 Ijeh ijeh! néked Phóbosz!
 Legyen néked ez kedvedre.

Ellensorozat.

Oh! ki az ég boldogi közt,
 Ki szült téged, fiú! ki?
 Tán a hegyek tetein fön 1100 .
 Járdaló Pán, tán Phóbosz
 Átkarolta szűzek eggye —
 Mert a mezők gyönyöreit után mosolygnak — ?
 Vagy tán kit Külléne úral,
 Tán a bor-kedvü isten, 1105.
 A ki föllegormokon jár,

Helikoni leányokból
Nyert el egyet, ő a kikkel
Gyakran űzi játékát?

Az aggszolga közelít.

ÖDIPUSZ.

Ha nem csalódom, oh öreg! bár még veled 1110.
Nem voltam érintésben, őt látom, a
Rég várt ökrészt. A hosszú kor bilyegzeti
Egyeznek, őt mutatja szintúgy termete.
Különben ismerem vezérjeit is; az én
Cselédim ők. Még is bizonynal őt nekem 1115.
Te mondhatod. Tüstént előtted itt terem.

KAR.

Ő az bizonynal, Lajosznak volt haki
Cselédi közt más, híve s pásztor embere.

ÖDIPUSZ.

Te szólj először is, ha róla volt-e szó?
Korintheta vendég!

KÓVET.

Épen arról, kit látsz. 1120.

ÖDIPUSZ.

Te hát öreg! — jöj csak közel, s tudtan felelj,
Mit tőled én kérdek. — Te Lajoszé valál?

SZOLGA.

Szolgája, kit nem vett, de házánál nevelt.

ÖDIPUSZ.

Mi volt a dolgod és mi szerű az életed?

SZOLGA.

Éltem nagyobb részén gulyákat őrizék. 1125.

ÖDIPUSZ.

Melly tájakon szoktál gyakrabban őrzeni?

SZOLGA.

Majd vala Kithäron, majd vidéke térhelyem.

ÖDIPUSZ.

Ismerted ezt a férfiat, s tudod ki ő?

SZOLGA.

Miféle munkában, s mi férfiről beszélsz?

ÖDIPUSZ.

Ki itt előtted áll. Ha volt dolgod vele? 1130.

SZOLGA.

Nem annyira, hogy eszembe jutna hirtelen.

KÖVET.

Uram! ne csúdáld ezt; de én őt ismerem

Jól s visszaemlékeztetem; mert jól tudom,

Mikor Kithäron szép vidékén összejött

Az én egyes gulyám az ő kettősivel. 1135.

S társalkodám e férfival három tele

Hold napjain, kelő tavasztól ősziglen.

De tél felé szállásra hajtám a gulyát,

Övéit ő is Lajosz hajlékiba.

Igy szólva nem történeteket beszélek-e? 1140.

SZOLGA.

Ez mind igaz, de régen elmúlt dolgokat.

KÖVET.

Mondassa most, a gyermeket, kit elhozál

Nevelnem őt miként enyémet, ismered?

SZOLGA.

De minek a régi dolgokat beszélni most?

KÖVET.

Im itt van, a ki ott kicsinyke még vala. 1145

SZOLGA a vonatig félre.

Hogy veszne el! — Hallgatni hát nem tudsz-e ma?

ÖDIPUSZ.

Ne fedd, ne őt öreg! sőt a miket te szólsz,

Feddésre inkább érdemes mint az, mit ő.

SZOLGA.

Mit, oh te legjobb úr! miben vétettem én?

ÖDIPUSZ.

A gyermeket, kit mond, hogy el nem ismered. 1150.

SZOLGA.

Tudatlapul beszél, s hijában fáradoz.

ÖDIPUSZ.

Ha kedvezésre nem, zokogva szólni fogsz.

SZOLGA.

Az istenekre! engem agg embert ne verj.

ÖDIPUSZ.

Nincs, a ki tüstént hátra kösse két kezét!

SZOLGA.

Boldogtalan! miért? mit óhajtsz tudni hát? 1155.

ÖDIPUSZ.

A gyermeket, kit ő említ, te adtad át?

SZOLGA.

Én adtam át. Oh hogy el az nap nem veszek!

ÖDIPUSZ.

Ez még megeshetik, igazán ha nem beszélsz.

SZOLGA.

Sőt sokkal inkább, ha szólok, elveszek.

ÖDIPUSZ.

Ez ember, úgy látszik, velem játékot űz. 1160.

SZOLGA.

Nem úgy, de mondtam már, hogy őt én adtam át.

ÖDIPUSZ.

S hol vetted őt? másé, avagy sajátod-ó?

SZOLGA.

Nem volt enyém, más valaki adta nékem át.

ÖDIPUSZ.

A honfiak közül? s mi rendü házbeli?

SZOLGA.

Ne oh, uram! tovább az istenekre, ne! 1165.

ÖDIPUSZ.

Meghalsz, ha egyszer még iránta kérdelek.

SZOLGA.

Ő Lajoszéknak egymii sarjadéka volt.

ÖDIPUSZ.

Tán szolgálja vér, avagy magával is rokon?

SZOLGA.

Jaj nékem! a mi legnagyobb, kell mondanom.

ÖDIPUSZ.

És nékem hallanom! de kell, kell hallanom. 1170.

SZOLGA.

Hivák sajátának. De ott ben drága nőd,
Legjobban ő tudhatja mind ezt közleni.

ÖDIPUSZ.

Ő adta tán tenéked át?

SZOLGA.

Igen, király!

ÖDIPUSZ.

S miféle czélzatzból?

SZOLGA.

Hogy elveszítsem őt.

ÖDIPUSZ.

Kit szüle bajok közt?

SZOLGA.

Remegve jóslaton.

1175.

ÖDIPUSZ.

És millyenen?

SZOLGA.

Hogy szüleit vesztendi el.

ÖDIPUSZ.

S miért adád a vénnek át a gyermeket?

SZOLGA.

Sajnáltam őt, uram! hogy idegen földre el

Vinné, gyaníthatám, ki itt s ott vándorolt.

De ő a legnagyobb bajokra hagyta meg,

1180.

S ha rólad itt a szó, szerencsétlen te vagy.

ÖDIPUSZ.

Haj, haj! világos volna így minden tehát!

Oh fény! utolszor nézhetek hozzád ma föl.

Születtem, a kitől nem illett; nőszttem ott

Hol nem szabad; s azt öltem, a kit ölni bűn.

1185.

KAR.

Oh emberek szülöttei!
 Miként vagytok ti előttem
 Együtt mind élő semmik!
 Ki az, ki az közöttetek,
 Kit boldogság telje hordoz, 1190.
 Ha nem a mi csak csillámlik,
 Csillámlik és eltűnik?
 A te bús képedre nézve
 S dämonodra, oh bajtele
 Ödipusz! ember ki boldog nincs. 1195.
 Ki magasra nyilként röpülél,
 Szerencsének bírva teljét.
 Oh Zeüs! s a görbe körmü szűzet
 Megöléd, a jósleányt;
 S hazáznak a halál ellen tornya level. 1200.
 Azért királyomnak neveztelek,
 S tiéd lőn a legfőbb dics,
 Kinek a nagy nevü Thébe hódol.
 S mit hallani most? ki boldogtalanabb?
 Ki bajra, ki a legvadabb átkokra, 1205.
 Ki egy veled az élet körén?
 Oh dicső feje Ödipusznak!
 Ki fölhatott a magas révhez,
 Egy teremben gyermek lehetni s atya!
 Hogyan, oh nyomorú! hogyan vehetett 1210.
 Föl az atyai terem,
 Hallgatva, míg ennyire mehetél?

De fölfödött a mindenlátó idő:

Rég átka fekszik a nőszhetlen nőszőn,

A szülön és szülöttön.

1215.

Hah Lajosz gyermeke!

Oh téged, oh miért láttalak!

Jajgatok most, hahogy ki más,

Csak jajt harsogó szájból

S igazat szólva:

1220.

Általad leheltem és —

Majd elhúny ismét szemem!

ÖTÖDIK SZÍN.

H Í R N Ö K, K A R.

HÍRNÖK.

Oh ti, e föld mindenkor első érdemesi!

Milly dolgokat hallandatok, s látandatok!

Milly gyászba öltözendetek! ha olly közel

1225.

A labdakidák háza még is érdekel.

Nem már, sem Iszter sem Phaszisz nem fogja le

Moshatni soha tisztára azt, mit e tető

Födöz. Világra tűnnek a rosszak hamar,

Akartak és akartlanok. De legnagyobb

1230.

Kcserv, az önszerzett gyötrelmet érzeni.

KAR.

Elég az, a mit már tudunk, hogy nincs nagyobb
 Inség, s te még mondhatsz azokhoz többeket? 1235.

HÍRNÖK.

Mit én hamartan mondhatok, mit tudnotok
 Illik, csak ez: meghalt Jokaszte dics feje!

KAR.

Oh, a szerencsétlen! s mi vitte erre őt?

HÍRNÖK,

Ő maga magát. De a mi legfájdalmasabb,
 A már megestekben fogyatkozik, maga a
 Látvány. Azért még is hamire emlékezem,
 Halld a szegénynek durva szenvedéseit. 1240.

Ahogy kigyult gerjelmiben, fölszökve a
 Terembe érkezék, azonnal a közel
 Társágyba dült, mindkét kezével fürteit
 Tépdelve s mentében az ajtókat maga
 Fölszaggatá, híván a rég elhalt Lajoszt 1245.

Emlékezek a régi vérről, mellyből az
 Kihalt; miként hagyá el őt, övéinek
 Anyját, a legboldogtalanb gyermekszülőt.
 Majd a terem fölött siránkozek, hol a
 Kétszer szerencsétlen szülé férjtől a férjt 1250.
 És gyermekétől gyermekét. De mint veszett
 El, nem tudom. Mert bögve rontott Ödipasz
 Be, és miatta végbaját nem láthatók.

- Csak őt a körben futkozót figyelmezők,
 Ki majd felénk fordulva láncsát kér vala, 1255.
 S hol volna nője (anyja, nem nője már)
 Magának és szülöttinek kettős ere.
 De a dühöngőt rá vezette dāmona,
 S nem senki emberek közül, kik ott valánk,
 S rettenetesen kiálta megbószúlve föl,
 S rohant a kettős szárnyu ajtónak, a vájt 1260.
 Vas-zárokát kirántva a hajlékba dült,
 Hol függni szemlélők az asszonyt halva már,
 Szövött lepelről. Ő pedig meglátva azt,
 Kegyetlenül ordítani kezdett a nyomor. 1265.
 S megoldta a leplet s az a boldogtalan
 Alant feküdt. Rettenetesekek történtek ott:
 Levonva ő ruháiról arany himü
 Vert gombjait, mellyekkel összefüggtenek,
 Átkozva verte önszemöldeit s imigy 1270.
 Szólatkozott: „Ha már nem láthatál előbb
 Sem a miket szenvedt, sem a mi rosszakat
 Tőn, most sötétben, a mit illetlen nekik
 Nézelni, nézeljék, nem értve mit kíván.“
 Így szóla vad kedvében ő és többszer is 1275.
 Űté szemeit kéméletlen s pillájiról
 Szakálla hintve bíborult, s nem tarthatá
 Halálos evü vércsöppeit; de mint fekete
 Zápor, rohantan a jeges vér folyt alá.
 Így a veszély nem egyre, már kettőre jött, 1280.
 A férjre és asszonyra együtt dült a rossz.

S a régi boldog állapot (boldognak az
Méltán becsültetik, de) e nap óta már
Sirám, gyalázat, átok és halál, s ha van
Még más, mi rossznak tartatik, nincs hija egy. 1285.

KAR.

És most mi bajjal mulat a boldogtalan ?

HÍRNÖK.

Ordítva, hogy nyilnának a zárok föl és
Mindenki látná benne atyja gyilkosát,
S anyjának — Esztelen beszélt, elhallgatom.
Mehetni e földről s tovább nem tengeni 1290.
E házban átkozottan. Ekép szóla ő.
De nincs erő már benne, sem vezérre nem
Talált, s nagyobb, semhogy viselje, a baj is. —
De jelenik immár neked ő; nyiladnak az
Ajtók; ezennel tenszemeddel nézheted 1295.
Magában a látványt, szomort külhoninak is.

Ödipusz megjelenik.

KAR.

Oh, mi kegyetlen, e szenvedélyt
Nézleni! oh mindeneken tulható,
Miket én láték valahán! Oh, oh
Nyomorú! melly gonosz bőszi kapa el? 1300.
Mellyikük a magas dāmonoknak
Löke a bajba, illy mélyen?
Haj, haj! te igen nyomorú! már nem

Nézhetlek, pedig akarék jó sokat
 Kérdeni, sokat is hallani, látni. 1305.
 Ennyire rémítsz engemet el.

ÖDIPUSZ.

Ah, ah! ah, ah!
 Haj, haj! én, én nyomorú! melly föld
 Vesz föl illy szegényt?
 Merre röpül a hang tőlem el így? 1310.
 Oh dämon, hová üzesz?

KAR.

Inségbe, sem hallottba, sem látottba még.

ÖDIPUSZ.

Első sorozat.

Hah! az éj köde, melly így elcsufított
 Véghetetlen,
 Meggyőzhetetlen, 1315.
 Meglábalhatlan. Oh jaj!
 Oh jaj! ismét. Milly borzalom
 Ragad meg s bős s emléke a rossznak!

KAR.

Hogy ennyi inségek közt jajod kettőzve jó,
 Nem csúda, kettősen gyötörnek bajaid. 1320.

ÖDIPUSZ.

Ellensorozat.

Ah, barátom! egyetlen hű segédem!

Most is itten,
 Te itt velem vagy;
 A vak mellett maradsz, haj!
 Röjtve nem vagy nekem, tudom 1325.
 Sötétbe bár, hallván szavad hangját.

KAR.

Kegyetlen! oh miként meréd saját szemedet
 Kioltni? melly dāmon vőn erre tégedet?

ÖDIPUSZ.

Második fősorozat.

Apollón volt az, Apollón, oh kedvesim!
 Ki reám e bajokat hozá, 1330.
 E gonosz keserveket.
 Nem öngyilkos ölte őt,
 De én boldogtalan!
 Minek is nekem a szem,
 Kinek a nézletben nincs semmi gyönyöröm? 1335.

KAR.

Úgy van, miként mondod magad.

ÖDIPUSZ.

Harmadik ellensorozat.

Mi lehet még, nekem
 Látva vagy, vagy hallva kedves,
 Vagy útközben édes, oh barátim?
 Vigyetek engem el, 1340.

Mint honüzöttet;
 Vigyétek, oh barátim! el
 E nagy veszedelmet,
 A kiátkoztat,
 Magoknak az isteneknek 1345.
 Leggyülöltebbüket köztetek

KAR.

Eszedre szinte mint külödre ügyetlen!
 Miként akarnám, hogy ne lássalak vala.

ÖDIPUSZ.

Második ellensorozat.

Vészett hát volna a pásztor el, ki lábamat
 Sanyarú kötelékeiből 1350.
 Ki vevé; halál elől.
 Kapott el's megéltete,
 Kegyelmet nem teve:
 Hahogy ott meghalok, nem
 Leszek én néktek sajnós, nem, magamnak is. 1355.

KAR.

Akarva én is ezt akarnám.

ÖDIPUSZ.

Harmadik ellensorozat.

Sem atyám gyilkosa
 Nem leszek, sem nőse annak,
 Ki szült engemet, miként neveznek.
 Nyomórú vagyok így, 1360.
 Eszteleneknek gyermekük,

Tőlök szökött, magam szegény

Nemző velek együtt.

S hami még rossztól

Talán született nagyobb rossz,

1365.

Mind abban részesült Ödipusz.

KAR.

Hogy jó tanáccsal tetted ezt, nem mondhatom,

Nem lenni mert, mint lenni vaknak, érdemesb.

ÖDIPUSZ.

Legjobban ez, hogy téve tőlem nem vala,

Nekem ne mondd te, és tanácsot most ne adj

1370.

Mert nem tudom, millyen szemekkel nézve majd

Fognék atyámra nézni Hadeszben, vagy a

Szegény anyámra, kiknek ellenük miket

Én vétkezém, azokra nincs kötél elég. —

De gyermekeim után kívánkozik szemem.

1375.

Láthatni, mint serdülve serdülnek fölök,

Nem soha, ezen szemeimmel őket én soha!

Nem már e várost s tornyait, nem istenek

Szent templomait, a kiktől én, ezer baj

Ember, habár legjobbnak érlelt Thébe meg,

1380.

Önként szakasztám el magamat. Én rendelém,

Habárki legyen a bünös, számüzni őt, a nagy

Istenek előtt tisztátalant s Lajosok előtt.

Illyen fekélyemet tudatva már, egyenes

Szemekkel én nézhetni fogok bárkit is?

1385.

Épen nem; a hallásnak e forrásit is,

Füleimet elzárnám, lehetne csak; se' nem
 Bánnám, ha e test csukva lenne s a szegény
 Már lenne együtt vak, süket. Hisz távol a
 Rosszaktól élni messze, bölcsnek szép gyönyör. 1390.
 Oh, oh Kíthäron! mért vevél föl engemet?
 Vagy mért nem öltél meg? hogy azok előtt magam
 Soha ne mutattam volna, a kiktől levék.
 Oh Polübosz! oh Korinth! s atyaiaknak hiún
 Hitt csarnokok! milly kellemet neveltetek 1395.
 Bennem ti föl, kiben borongott anyi rossz!
 Im most gonosz vagyok s gonosztól származott.
 Oh hármas ut? s mélyen leröjtözött lapály!
 S te tölgyes ott! s ösvény a hármas ut között!
 Kik véretem saját kezemből, az atyait 1400.
 Ivátok, emlékem van-e még nálatok?
 Mit tettem én ott köztetek, s jövén ide!
 Mit tettem ismét itten? — Oh terem! terem!
 Nemzett s a nemző benned én vizont, mikor
 Azon magot vevéd föl és együtt szülél 1405.
 Atyákat és testvéreket, magzatokat és
 Új hölgyeket, nőket és anyákat és mi még
 Az emberek között utálatosb lehet.
 De mondva sem nemes, mi téve nemtelen.
 Csak hamar azért az istenekre! kün valahol 1410.
 Vagy röjtsetek, vagy öljetek meg, vessetek
 Tengerbe vagy, s itt ben ne lássatok tovább.
 Itt a bajost érintni méltóztassatok.

Jertek, ne féljete! halandó nincs egy is,
Viselni úgy, mint én, ki tudja önbaját.

1415.

KAR.

De im a kit kívánsz, igen jól érkezik
Kreón, ki már úgy is tanácsra s tétre itt
Helyetted e földünk egyetlen őrje lesz.

ÖDIPUSZ.

Hah! végre ez! most ezt mi szóval illetem?
Bizalma hozzám mint lehet, ki engemet
Mindenben ezelőtt s mindenütt rossznak talált?

1420.

KREON.

Nem gunyolólag, Ödipusz! jövök feléd,
Nem szemrehányólag korábbi rosszakat.
De már ha emberek között nem átalod
Magadat, a mindent éltető nagy Héliosz
Világa rezzentsen s előtte olly gonoszt
Pirúlj mutatni, mellyet a föld sem, sem
Szent vizözön, sem nap világa nem tür el.
Tüstént be kísérjétek őt házába most;
Rokonnak illik látni csak, vagy hallani
Inkáb a szenvedő rokon gyötrelmeit.

1425.

1430.

ÖDIPUSZ.

Az istenekre! már ha véltlen elvitetsz,
Hozzám, ki jó vagy, a gonoszhoz eljövén
Tégy egyet énvelem, nem érettem, tennedért.

KREON.

S mi az, mit érettem kívánsz, hogy meg legyen? 1435.

ÖDIPUSZ.

Vess engem földről ki csak hamar s oda,
Hol nincs halandó, a ki szólítson, egy is.

KREON.

Teendem ezt bizony, de istentől előb
Illik tanulnom azt, teendő mit vagyok.

ÖDIPUSZ.

De hiszen, elég világosan hangzott szava 1440.
Hogy az atyagyilkos, a szentlen vesszen el.

KREON.

Így szóla ő ugyan, de mint most állanak
A dolgok, illik tőle tudnunk, mit tegyünk.

ÖDIPUSZ.

Igy hát az elveszett iránt kérded meg őt?

KREON.

És most az istennek te már hitelt adansz? 1445.

ÖDIPUSZ.

Azt is kívánom tőled én, sürgetlek is
Ki ott a házban van, temettesd el, miként
Tetszik, te ügyeld, illik a tiédet.
Engem pedig már arra ne méltass, hogy ez
Atyai falak lakója, míg élek, legyek. 1450.
Ne, sőt a hegyeken hagyd, magamnak helyt vegyek,
Kithäronon, melly már enyémmek mondatik;

Hol nékem előnek jeles sírt rende-
 Anyám s atyám, hogy tőlük ölte haljak el.
 És annyit is tudok, hogy engem sem nyavalya, 1455
 Sem semmi más el nem veszít, mert illy dühös
 Bajokra életben maradni nem fogék.
 A végzet ám menjen nekem, miként mehet.
 A férfi gyermekek körül nincs mit, Kreón!
 Aggódnom. Ők már férfiak, bár hol legyenek. 1460.
 Inséget éltükben talán nem érzenek.
 De két leányom, a szerencsétlen szüzek!
 Kik nélkül asztalomra nékem étel soha.
 Nem tétetett, sőt a mihez nyulék magam,
 Mindenben ők is részesültenek hasont. 1465.
 Ezek szorongatnak. Karolnom őket hagyd,
 Engedd, zokoghatnom bajaimat övelük.

Antigone és Iszméne sirva jönnek

Menj király!
 Menj, oh nemes nemzett! ha őket foghatom
 Szintannyinak tartom, hamint látná szemem. 1470.
 Mit mondok?
 Nem hallom édeseimet, istenekre! itt
 Könnyükben olvadozni? és a szánatos
 Kreón hozá ölembe a szeretteket!
 Jól mondom? 1475.

KREON.

Úgy van. Ide én rendeltetém őket, hahogy
 A régi báj tőlük gyönyörrel hatna rád.

ÖDIPUSZ.

Áldás reád! jobb dämon igazgasson tovább
 Az élet ösvényén, enyém mint engemet.
 Oh gyermekeim! hol vagytok? ide, e most ugyan 1480.
 Testvéri ölbe jőjtek, közelgtek!
 Melly néktek egykor atyailag nyilatkozott,
 Mighogy szemem világa függe rajtatok.
 Ki néktek, oh leányaim! nem tudva még,
 Levék atyátok ott, hol ültetett magam. 1485.
 Siratlak bennetek', ha nem láthatlak is,
 Előre látva e rövid élet bajait
 Fölöttetek, míg éltek emberek között
 Melly honfi járuland felétek nyájasan?
 Melly ünnep ékeiben lelendtek föl gyönyört? 1490.
 Hanemha inkább sirva térendtek haza!
 S ha majd a házassági korba léptetek,
 Melly férfi lesz ki, gyermekim! elég esztelen
 Magára venni a közös gyalázatot,
 Melly földulá, kik szültek engem s titeket? 1495.
 Van hátra még mi rossz? — Atyátok ölte meg
 Atyját, ölelte azt, ki szülte őt; vetett
 Hol vetve volt ő maga; s ugyazzal titeket
 Nemzett, kitől ő vette egykor lételét.
 E vádak érendnek. Jegyezni el ki fog? 1500.
 Nem, oh bizonynal senki nem, szerettem!
 De fénytelen s meddük, felejtve multok el! —
 Menőkeüsz fija te! ki csak magad maradsz
 Atyául e kettőnek, ám mi, kik szülénk,

Mi ketten elvesztünk. Ne hagyd gyámoltalan 1505.

Remegni férfi nélkül, árva véredet!

Bajokra atyjukhoz hasonlókká ne tedd,

Sőt szánd meg őket, nézve gyengeségüket,

Kik mindenektől elhagyatva nélkülöd.

Ezt, adva jobbotat fogadd nemes szivü! 1510.

Még volna több is, oh leányim! bennetek

De gyenge még az ész. Végóhajtásom egy:

Nem élni hosszú életet. Néktek pedig

Mosolyogjon annál szebb, a millyen volt enyém.

KREON.

Elég. Könyűid nem szűnnek már! — Házadba eredj! 1515.

ÖDIPUSZ.

Engedek, ám nem örömetst.

KREON.

Minden csak idejében jó.

ÖDIPUSZ.

Tudod-e mit gondolok én?

KREON.

Csak szólj, és tudni fogom.

ÖDIPUSZ.

Küldj idegenbe engemet.

KREON.

Istenektől kérd ezt.

ÖDIPUSZ.

De gyülölnek az istenek.

KREON.

Annál fogsz hamaráb nyerni.

ÖDIPUSZ.

Hiszed azt?

KREON.

A mit nem hiszek, nem örömet mondok is azt. 1520

ÖDIPUSZ.

El innen. Vezess!

KREON.

Eredj! s hagyd a gyermeket.

ÖDIPUSZ.

Nem ezeket, tőlem nem veszed el.

KREON.

Ne kívánj mindent.

Lám mindent kívánva éltedben, elvesztél.

KAR.

Lakosi Thebének! tekintsétek, im itt Ödipusz;

Ki a sötét szövénnyt megoldta, s lón nagy hatalmu. 1525.

Kit sem a hízegés nem szédíte, sem a szerencse.

Milly kegyetlen sors hullámai közt bukkant le!

Neki halandót, a végnap előtt, míg nem teljét

Érendi az élet pályájának, bajtalanul

Futva meg azt, dicsérni boldognak, keljetek. 1530.

FÜGGELÉK.

I.

S Z O P H O K L E S Z.

A hellen dramaturgiának, nem alapítója — ez Aeszkhülosz — de legszerencésb rendezője s intézője, örök időkre határozója volt Szophoklesz.

Született Athénében Kr. e. 498-ban; meghalt 406-ban.

A hellen theatrumban (műszínen) szükséges jó változásokat tön. Igen fiatal korában adta magát a színművészetre, s korán nyert diadalt az idősb, de még élő Aeszkhüloszon. Összesen tizennyolczszor nyert jutalmat, bátor miként hiszik, szava gyengesége miatt ő maga nem vön szerepet, mit más színművészek tevének, a színészek között.

Elsősége, minden hellen színművészek, jelesen Aeszkhülosz fölött, kinek művei még rendszeretlenek, és darabosok — a classikai pontosság, komoly szilárdság, emberileg nemes férfias kharakterek, folyvást eleven munkásság, a vallás és erőny mindig lélekisméretes tisztelete, de leginkább a komoly ész és finom érzelmek közt gyönyörűn kitünő összhangzat, harmonia.

Szophoklesz e szerint mindekor mestere marad a

lehetőség legtökéleteseb színészi classicitásnak. Benne a műgond majd nem utólérhetlen, méltó, ki a színművészetnek eredt fiatalainknak példányul ajánltassék, kit folyvást szemek előtt tartva tanulják meg, mi illik, mi nem; mi kevés és mi elég, mit csak igen ritka újból és csak igen ritkán tanulhatnak. Szophoklesznél egy szó, egy betű sincs elvesztve, s telyes, minden hiány nélkül, s világos az egész.

Szophoklesz színművei összesen száznál többre tétetnek; hozzánk csak hét juta el. Ezek között még kettőnek nyujt anyagot Ödipusz: *Οιδιπους επι Κολωνω* és *Αντιγονη*, ez annak leánya. Mind a kettőben, úgy mint e miénkben ugyanaz a szellem uralkodik: nemes komolyság egyesülve a legfinomabb érzelmekkel.

Szophoklesz főnézete, főgondja — philosophiai tekintetben — a szükségest (az örök végzetet) hamoniába hozni a szabadsággal. S nemde, ez volt mindenkori foglalatosságuk a bölcselkedőknek, magoknak a keresztényeknek is, más és más nevezetek alatt? — Hősei nem istenek, nem csudafiak; de a végzet és gyarlóság alá vetett, a lehetőségig állhatatos erőnyű emberek; főerőnyű ezeknek küzdeni a bajokkal, míg lehetséges; el nem csüggedni, de elég szerényeknek is lenni, alávetni magokat az elkerülhetetlen végzetnek, meghajolni föntebb hatalom alatt, de erőnyűk sérelme nélkül.

Szophoklesz nem csak tollal, de fegyverrel is dicsőíté hazáját. Periklesz idejében ő vezeté a sereget Szamos ellen.

II.

ÖDIPUSZ, A KIRÁLY.

Szophoklesz Ödipusza, melyet azért nyújtok itt a magyar honnak, hogy birja benne a legremekebb hellen

színművét, saját nyelvén, — egy férfiat tüntet előnkbe, nem kevesebbé nagyot és jót, mint bajost és szerencsétlent.

A műnek röviden egybevont foglalatja azért: Ödipusz a szeretetre legméltóbb, szenvedő népe váltságaért, tudta s akarata nélkül, sőt akaratjának épen ellenére, legutálatosb vétkekkel terhelt, önmagát rettenetesen büntető király.

Ez foglalatja e jelen színműnek, tagadhatlanul a legtragikaibb, erkölcsi világban leghősibb. — Tekintsük át az egészet röviden, s szolgáljon ez Prologus gyanánt.

Ödipusz, kinek egész élete a végzetnek titkos szövénye, született Thébében Kadmosz városában, Lajosz a thébei király és Jokaszte gyermeke. A szülők meg válnak intve a jósök által, hogy leendő fiuk atyját ölen di meg. E bajt távolítani akarván Lajosz a gyermeket hű szolgájának adá át, hogy vesztené el. A jó pásztor megsajnálá a gyermeket és pásztor társának adá, hogy nevelné őt idegenben föl. Ez Polübosznak a korinthy királynak, mint urának ajándékozá azt. Polübosz és Merope, a magtalan pár, sajátuk gyanánt nevelék Ödipuszt, folyvást titkolva előtte a csalódást. Eléré már az ifju kort, hogy egyki korinthy lakos borszeszében szemére veté bizonytalan ágyból létét. Ödipusz megpanaszolá ezt állszülőinek. Ezek a szót hazugnak állíták, s a titkot föntarták. De Ödipusz nem nyughatván, Delphibe ment megkérdeni Apollónt.

Ez neki eredetét ugyan meg nem jelenté, de hogy atyját megöleendő s anyjával nőszendő lenne, rémíté. — E boldogtalan jósolat telyesülhetése félelmeből oda hagyá hősünk Korinthyt, bejárá egész Hellászt; útközben, egy hármass út körül bizonyos utast, ki neki, a kitérni nem különben vonaglónak kitérni nem akart, azért is általa előszer támadtatott meg, úgy találá véletlenül, hogy meghalna. Kreón, a királyné testvére Thébébe épen'akkor

érkezek, mikor Kreón, a királyné testvére, Lajosz király tévedte óta vezeté a kormányt, s a nép szorongva a Szphinx miatt segédért esengett. Ez a híres Szphinx, arcban leány, többi testében szárnyas oroszlány, röjtvényt tanula a másáktól, mellyel Héra (Juno) által küldve Thébébe, hogy addig eméssze a város gyermekeit, naponként egyet egyet, míg a röjtvényt egyki meg nem oldandja. Már Kreón gyermeke is martalékul esett. Ekkor Kreón kihirdeté, hogy a királyi szék és Jokaszte keze azé leend, ki a röjtvényt megoldandja. Ödipusz lón a szerencsés, nem tudva milly szerencsétlenül: mert a féfiú, kit útközben megölt, Lajosz vala, az ővalóságos átyja, és Jokaszte, kit most nőül veendő, valóságos anyja. Ezzel több esztendőt élt át boldogul; idővel négy, két fiú és két leány gyermeket nemze, népe tiszteletének pedig folyvást bálványá maradt.

Új baj tódula most a városra (s ez kezdete a színműnek): terménytelenség a tartományban, mirigy a városban; a papság és a nép fölvonul a királyi lakhoz; esdeklőleg ülnek ott az oltár lépcséin, s megjelen közöttük vigasztalólag Ödipusz. Megkísértve minden: a delphi jóslat, Tirésziász, a vak látnok. Majd követ érkezik Korinthból, ugyan az a pásztor, a ki Ödipuszt egykor Polübosznak ajándékozá, jelentni Polübosz halálát, s Ödipuszt híni meg az üres királyságba. Ez megismeré Ödipuszt, s most megismerteti Ödipuszt is Ödipusszal. Hivatik a még élő, de Lajosz halála óta, Ödipusznak pedig megjelentével Thébében, a magát künn röjtögető pásztor, kitől a korinthy átvevé a kised Ödipuszt. Így fejlődik ki lassanként a titok, s Ödipusz a fejlődés alatt gyanúból gyanúba, tévedésből tévedésbe esett, végre mindent tisztán látott Ödipusz veszve látá magát. Miként történik ez mind a színmű folyamában, részenként fogjuk elmondani. Most vizsgáljuk, mennyire tragikai az anyag.

Többen az új, különösen francia műbirák között, megismervén az anyagnak magának tragikai tulajdonát, a kivételben találtak gáncsolat. A végzetnek (fatumnak) mondják ők: jóval többet tulajdonít a műben Szophoklesz, mintsem a színműnek természete és célja engedi. Ugyan is, ki itt a vétkes? Nyilván a végzet, Ödipusz pedig, a boldogtalan, egészen tiszta. Illyen lévén pedig a műnek hőse, képes lehet-e bennünk szánatot (könyörületet) és féltelmet gerjeszteni? nem inkább iszonyatot és utálatot az istenek iránt? — De, ha én megfordítom a kérdést, s azt kérdelem, ahogyan Ödipusz tudva, akarva élt volna, anyjával nő gyanánt: fogtunk volna-e iránta szánatot érzeni, és nem inkább telyes utálat a nélkül, hogy az iszonyat legkisebbé is enyhülne bennünk? — Nincs visszássabb hiedelem, mint azt hinni, hogy a tragoedia hőséneke gonoszoknak kell lennie. Illyent ugyan egyet sem mutat a hellen színművészet, bár egyet se mutatna az új koré is! A gonosz nem méltó, kit költész megénekeljen, nem, kit fölmutason. Bajokkal telyesnek kell a színmű hőséneke lennie, mellyekkel küszdjön, s vagy derék győzelem korszoruzza erőnyét (ez épen nincs a tragoedia természetében) vagy dicső halál; dicső annyiban, hogy a lehetőségig megküszdött bajaival, s csak a lehetetlenségnek engedett. Sem gonoszoknak, sem gyávának nem szabad színmű hőséneke lennie, gyarlónak ingen és hibásnak, millyenek kisebb nagyobb mértékben legnagyobb emberek is. És illyen a mi Ödipuszunk: hirtelen, indulatos, makacs; de soha nem alacsony, nem gonosz.

A végzet (*Moirai*) az egész hellen mythologiában és valóságban uralkodik, kinek még a halhatatlan istenek is alája voltak vetve némi esetekben. Erről senki nem kételkedhetik, a ki Iliászt, habár csak futólag is megolvasta. Tegyük mi helyette esetet, a dolgoknak előre nem látott, nem vélt összeütközésüket (keresztény értelemben

vett gondviselést nem legkivánatosbb sikerrel vehetnénk színműveinkben) s az egész nehézség széteszlik, s aztán ne az új francia világban, hanem a régi Hellászban gondoljuk magunkat lenni.

Bajokkal küszködő, nagy erőnyű, habár némi gyengeségű és vétségű ember, valódi hőse azért a komoly színműnek, s Szophoklesz Ödipusza itt remek példány. A gonosztévő, a szerelmes bohó, a veszedelmet akarva vagy vakon kereső kaland, ilyen nem lehet. A két utolsó maradjon a vigszínműnek sajátja, az első pedig örökre számüzött a művészi világból, vajha az élet közepéből is!

ELSŐ SZÍN.

Foglalatja a színek, a város jelen szomorú állapota, mellyen segítni mindenképen késznek jelenti magát Ödipusz, a magát feledt, egyedül népe jólétét ügyelő király. E végre már ezelőtt elküldé Kreónt a delphi istenséghez, megtudni a szert, melly foganatos legyen a pusztító mirigy ellen. Az istenség Lajosz gyilkosát parancsolja fölkerestetni, és vagy megöletni, vagy számüzetni. Ödipusz igéri az istenség parancsának, mennyire hatalmában áll, telyesítését. Annyi már jelentve, hogy a gyilkos Thébében föltalálható. Ödipusz előszer is mindjárt Kreónt kérdezi, mit tudna a gyilkosról. Kreón annyit tud, hogy Lajosz kísérőji közül csak egy szabadult meg; ez haza jövént azt az egyet tudá, hogy tolvajok rohanták meg a királyt.

Az előadás egyszerű és méltóságos, mellyből Ödipusz szíve atyailag nyilatkozik szenvedő népe iránt. A pap beszéde szerény visszhangja a nép királya iránti hála-jának, tiszteletének. A kar végre szomorú elégiában ke-szergi a város inségét.

1. v. Kadmosz, Thébének építője és népesítője.

21. Iszmenosz, thébei folyam, mellynek partján állott Apollón oltára, mellynek láng- s hamvából jósoltak a papok.

27. A tűzisten, Apollón, másképen a nap; ennek tulajdonítottatott a hirtelen halál.

30. Hadesz az alvilág, a holtak országa.

36. A kegyetlen énekü leány — Szphinx.

70. Püthó, régibb neve Delphinek.

83. Soklombu borostyán; szokás volt, hogy azok, kik kedvező jóslatot nyertek, borostyánnal koszorúzottak térnének vissza.

151. Szava Zeűsznak. Minden jóslat tulajdonlag Zeűstől, a főistenségtől származott; Apollón annak inkább csak hirdetője volt.

154. Ijas kezü, oh deli Paián (*ιηε θαλε Παταν*) az íjtól (*ιος*) és Delosz szigettől neveztetett így Apollón. Paián pedig annyi mint gyógyász, mert mint ilyen is tiszteltetett Apollón.

159. Athane v. Athéne, a bölcsesség istenasszonya, másképen Pallasz, a romaiaknál Minerva.

161. Artemisz, az ki a romaiaknál Diana a vadászat és fekéltelen szüzesség istenasszonya; arany thronon ül, körülvéve nümpháktól, kiknek ő elnökük, királynéjuk. Valamint Apollónak a férfiak hirtelen halála úgy tulajdonítottatik az asszonyoké Artemisznek. Későbi költészek ezt az istenasszonyt Szelénével, a holddal és Eileithüiával a szülés istenasszonyával cserélék föl. *Ειλειθνια* az, ki a romaiaknál Lucina,

172. A dicső vidék gyermekei: a föld gyümölcsei, vetések stb.

178. Éjnek istene: Erebosz, tulajdonlag a holtak országa.

188. Zeüsznek gyönyörű leánya, Athéne, ki a harcban is okos megfontolással munkál; ellenben a testre erősb de észre gyengébb, mindent indulatosan cselekvő Areszt, ki ellen itt fölkéretik, könnyen legyőzi. Így az ő segítségével sebzé meg a hadistent Diomédesz Homernél.

190. Aresz, az ki a romaiaknál Marsz, a hadisten.

195. Teremébe Amphitritének, a tenger istenasszonyának, tulajdonlag a tengernek mélységébe.

196. A vendégtelen öböl Thrékiában (Tra-
cziában) Aresz hazájában, mellynek lakosai vadak és vendégtelenek voltak. .

203. Lükei király, Apollón, kivel mindjárt születése után Lükiába futott az üldözött anya, Létó.

210. — 214. Bakkhusznek az aranyisaku boristennek kísérői voltak a Majnadák a Thürszosz bottal. Ő maga lobogó fáklával szokott jární az éji orgiákhoz, vagy is a tiszteletére rendelt ünnepre.

215. Az istenek között gyűlölt isten, Aresz, a mindent dülő, pusztító hadisten, kit maga is gyűlölt Zeüsz.

MÁSODIK SZÍN.

Ödipusz a néphez adja parancsát, Lajosz gyilkosa felfödözésére. Kimondja és esküvel erősíti átkát annak fejére. Megjelenik Tirésziász, a látnok, kinek vontatott beszédéből végre az sül ki, hogy Ödipusz maga a gyilkos, ki övéivel tiltott szövetségben él, jelentve egyszersmind a bajok, mellyek reá és gyermekeire eljövendők. Rémülésbe féltékeny aggalomba helyzi e rettenetes nyilatkozás az olvasót és nézőt, a kedvelt szerény erőnyü Ödipusz miatt s nyugtalan várakozás esetébe ejti, s örömetst hinné, hogy tán a látnok szavai nem igazak. Ödipusz hallva ezeket, Kreónt veszi gyanu alá, ki illy

fortélyos úton kívánná őt az országlástól elmozdítani, hogy maga uralkodhassék, a megvesztegetett látnok segítségével. A nép, melly most a kart képzí, bármí vallásos különben s vakon szokott a jóslatoknak hinni, Ödipusz mellett nyilatkozik.

222. Utolsó honfi; mert nem tartá magát született Thébeinek.

240. A szent víz: szokás volt áldozatoknál egy edényben vizet nyújtani, kinekinek, hogy kezét hintse meg vele; a vízben áldozat tűzéből vett lobogó kanóczt oltatott előbb el. Hellen neve a víznek s az edénynek: *χερμιβον*. v. *χερμιβη*, kézmosó és mosás.

143. A püthi jóslat, a delphi neveztetett így azon sárkánytól, vagy kígyótól, mellyet Apollón ölt meg.

266. Labdakosz, Polüdórosz, Kadmosz, Agenor, alulról föl, Lajosz ősei.

274. Diké, az igazság istenasszonya.

284. Tirésziás, a király: hajdan a bölcsek, a látnokok királyoknak neveztetek.

347. Ezeket csak azért látszik mondani Ödipusz, hogy ingerelvén a látnokot, kivegye belőle az igazat. S itt kezdődik a kettő közötti versengés s viszont gyalázkodás, melly közben mind a két fél hű, marad karakteréhez: Tiresziasz mint látnoki tekintetét föntartani tudó, Ödipusz mint heves indulatu, de tisztaságában bízó fejedelem. A kar csilapítani irparkodik az ingerletteket.

391. A csalékony eb: Szphinx, ebnek neveztetik, mert a thébeieknek gyűlött.

470. Zeüsznek szülöttje, Apollón

472. A bűnhitő Kér: egy avégzetistenei közül. Ezek: Moira, vagy Aisza, maga az örök változhatlan végzet: Kér, az inség baj és erőszakos halál istennéje: többnyire többes számban jelennek meg (*Κηρες*) *τυχη*, jó rossz eset, nem mindig személyesítve jelen meg. *Αιμιων*, mintegy

az emberben lakozó isteni szellem, melly ember sorsát jóban rosszban intézi:

473. A hó fehérletű Parnassz, hegy Phokiszban, többnyire havas. Ennek déli sziklás fokán állott a delphi jóslat.

HARMADIK SZÍN.

A gyanúba vett Kreón, komoly és tiszta lelkü férfiúhoz illőleg védelmezi magát, és mindenkit meggyőzheté ártatlanságáról, csak a Tirésziász beszéde ált mélyen érdekelt, természetesen is indulatos Ödipuszt nem. Nem lehet nem fájdalmas, két egyenlőleg tisztelt, szeretett, egyenlőleg jó és nagy férfiút meghasonlva látni egymás között, épen akkor, mikor egyetértve kell vala nekik a közbajon segítniük. Jokaszte lecsilapítja a versengőket, megtevé, mit asszony tehete legjobban. Ödipuszt elakarja vonni a jóslat hitelétől; azonban épen ez a beszéd támaszta Ödipusz lelkében új gyanút, ha csakugyan még is ő volna a gyilkos. A kar kedvetlenségét jelelenti, a mi kötelességében is állott, Jokaszte szabad gondolkozásán, mellyel az isteni jóslatot becsmérle, és megadja a tiszteletet, melly isteneket illeti — E színben értjük először is Ödipusz valóságos kilétét, élete rövid elbeszéléséből; egyszer smind nevededik aggalmunk, hahogy Ödipusz leend a keresett gyilkos; azért is nevededő nyugtalansággal várjuk az ökrészt, a dolognak egyetlen élő s azért hitelles tanuját.

Több van e színben, mi a mai kritikuskak vissza-tetszhetik, miként többnek, s e többek között Voltaire-nek valóban vissza is tetszett. A fontosabbakat nem hagyhatom szó nélkül. Mindenek előtt Ödipusz és Kreón egymásiránti viseletük szúr szemet. Ödipusz egész dühével támadja meg, csupa gyanúból Kreónt, a rokont, az eddigi állhatatos hűségü barátot. Kreón ellenben úgy vé-

delmezi magát, mint egy megtestesült dialektikus, Szokratesz korából, épen nem úgy, miként a hőskor hősfija, miként például Amadis és Roland. Nem tagadhatni, hogy Ödipusz jelen önviselésében van olyan mi, mit az első szín Ödipuszától nem várhatánk, bátor már ott épen nem homályosan jeleng a különben jó és nagy férfiúnak épen e karakterében helyezett szerfölötti önbecse, s büszkesége. De ne méltányoljuk-e a művész finom tapintását a lépcsőnkénti haladásban? Mi itt egész teljében áradoz, az ingernyész embernek hirtelen és heves indulatossága, annak az első színben már mutatkozik alapja; észrevehetőleg tör ki a látnok ellen a második színben, hogy itt kevésbé legyen idegenítő annak határtalan kiöntése. De hát kellett-e ilyennek lennie Ödipusznak? én azt hiszem, szükségképen ilyennek kell lennie a számítni tudó tragikus mester kezében. Először is miként már fön jelentém, a hős-színmű főszemélyének, nem ugyan sem gonosznak, sem gyávának, de embernek, némi gyengeséggel bírónak kell lennie. Nagy erőnyű s érdemű férfiúnak legközelebbi, mert legtermészetesebb tulajdona az önbecs, a mi ugyan, míg határai között marad, nem gyengeség, sőt erőny; de a mi közönségesen történik, határait túllépve, gyengejét, sötét oldalát mutatja a hősnek. — Második megjegyzés itt az, hogy miután a vétkek, mellyek miatt szenved Ödipusz, egészen a végzet munkái, mellyekhez Ödipusz, csak eszközül szolgált, tudta s akarata nélkül, ha magában Ödipuszban épen semmi vétség nem találtatnék, beütne az eset, hogy szánakozás helyett utálat foglalná el lelkünket, az igaztalan végzet és kegyetlen istenek ellen. Végre, a gyanú, mellyből eredt Ödipusz önviselése, nem épen olly alaptalan, mellybe maga ne esnék a hideg vérű olvasó vagy néző, hanem ha Szophoklesz tekintete áll ellent, ki Kreónt igen kitüntetőleg tudatja velünk jónak. Ödipuszban pedig a gyanú majdnem szükségképen támadt,

bár mi hű barátoknak tapasztalá is eddig Kreónt: az uralkodói vágy könnyen megszöki olykor a legjobb embert is; Tirésziász irtózatos vádainak bárki előtt is hihetlenségük (azért még az igen vallásos kar is vonakodott azoknak szeretett Ödipusza ellen hitelt adni) a saját tisztaságát ismerő Ödipusz előtt pedig szinte lehetlenségük, mit gyaníttasson bárkivel is, annál inkább az annyira levert Ödipusszal egyebet, alattomos fortélynál, az idegen származatu királyt megbuktató cselszövénynél? Hogy pedig a gyanú legközelebb Kreónt érte, Jokaszte testvérét, a nép, kedveltét, Tirésziász majdnem határtalan tisztelőjét — ez igen természetes.

A mi ellenben Kreón hidegvérüségét illeti, ez is a személy és a szerep kharakteréből van merítve. Kreónt, Ödipuszhoz intézett beszéde (583—617) olly férfiúnak bélyegzi, ki telyesen megelégyült, a sok bajjal járó önuralkodást szinte utált, azért kevés és igen mérséklett szenvedélyü s vágyu; tehát a nélkül hogy betanult dialectikusnak kelljen őt tartanunk, természetesen hidegvérü bölc. E tekintetben azért egészen ellentérmészetü Ödipusszal, tehát a megtámadás is csak ellenkező következményü lehetett ő benne. De hidegvérüséget kívánt Kreónban a művészi szerep is: tegyük, hogy Kreón a heves megtámadást hasonhevüleg nyomta volna vissza: ugyan mi fogott volna ebből következni? Olly tűz, mellyet Jokaszte minden ékes és édes vagy keserü beszéde folyamával sem leond képes eloltani. Ez pedig a művész kitüzött célját fenekestül forgatta volna föl! S aztán ismét csak Hellászba kell magunkat áttennünk: hogy Párisban vagy tatán Pesten is ez az egész tragödia egy párviadallál fogna végzödni, igen hihető. De Athénében sem az élet, sem a műszin emberei nem valának elég vadak, fölhevültségüket szóbeli küszködésük befejezésére, egymás véreben oltani el. Iliászban, Akhileusz és Agamemnón fiatal

és hatalmas királyok s több mások a szavakat épen nem kímélik, nem is válogatják egymás ellen, de egymás vértét annál inkább kímélik, az egy nemzet nagy hősei. Műszínen kardoskodni, vinni, ölni minálunk nem tudom mi jeles mulatságnak tartatik! Hellászban nem látott dolog volt.

Fontosb, azért nehezebb megoldásu kérdés az, miként valószínű, hogy Ödipusz és Jokaszte annyi ideig élén a legszorosb szövetségben, csak most nyílnak meg egymás iránt a legérdekesb dolgokban? Ödipusz úgy látszik, csak most tanulja ismerni elődjét Lajoszt az országlásban; és Jokaszte is csak most új férjének kilétét, a végzetnek jóslat útján tanult, feje fölött terhes föllegként függő rettenetes határozatát. Nem a művész nagy szorultságának nyilván jele-e ez? Tudatni kívánván ő, a mi mulhatlanul szükséges, nézőivel s olvasóival a színművel szorosan összefüggő régibb dolgokat, mint a jelennek okait, hogy ezt erőszak nélkül lássék tenni, a legerőszakosabb, minden valószínű fölmúló utat választá. Ezt az első tekintettel csakugyan nagy fonákságot már Arisztotelesz megjegyzé és a csomót, talán legjobban, meg is oldá, de csak az elsőre nézve t. i. hogy Ödipusz csak most tudja meg Lajos erőszakos halálát; azonban a megoldás mindkettőre egyaránt illik, Arisztoteleszt mondja: hogy ha szükséges a művésznak valamit fölhozni a valószínű ellen, tegye azt legalább a regén kívül. Regén kívül van pedig Arisztotelesz értelne szerint mind az, a mi az eléadás előtt vagy után történik. Ez nem a művész munkája, tehát nem is a művész dolga, az előbbi vagy utóbbi történet fonákságért felelni. Mind egyik mind másik fonákságának látszott dolog jóval előbbi az eléadásnál, róla tehát, ha nem valószínű, nem a művész tehet; elég hogy nem hihetlen egyik is, s ez elég, hogy a művész vele céljára éljen. Hogy egyik sem hihetlen sőt, jól megfontolva mindent, mind a kettő csakis is hihető, s azért még valószínű is,

mind a kettőnek minősége mutatja. Miként vészett el. Lajos, még Jokaszte s Kreón sem tudák tisztán. A megszabadult egyetlen ökrész, igen természetes, hogy féltékenységéből csak magát iparkodván szabadítani, az egész dologról annyit tudott, hogy Lajos és társai megölettek, különben homályos volt előtte az egész dolog; e mellett volt oka Ödipusz előtt, kiről jóval többet tudott, röjtözködni. Adjuk azt is hozzá, hogy Thébének akkori szomorú állapotja egészen más dolog iránt foglalataskodtatá mindnyájukat, semhogy az idegen bizonytalan hír után Lajosznak egészen ismeretlen gyilkosa ellen fordíthaták volna gondukat. S aztán Ödipusz előtt nem épen volt tudton kívül a gyilkosság, mellyre figyelmét csak a jóslat vétele gerjeszheté munkálólag föl (L. a 105. v.) — hogy pedig Ödipusz saját szövényes eredetét s kalandjait eddig elhallgatá, fontos okai voltak, mellyek a színműből világosabban tűnnek elé, semhogy részenként fölhordani szükséges volna.

734. Daulisz, Phokisz jelesb városainak egyike.

866. A mennyei Aether magzati. A törvények neveztetnek így, mellyek egykoruak a legidősb istenséggel. Az Aether, fija Khaosznak és az Éjnek.

897.—99. A föld szent homályi. — Apollón delphi jóslata a föld alól adatott. Abai küszöbe. Abai város Böotiában, Helikon alatt, híres még régibb jóslatáról, mint a delphi volt.

900. Olümpia, peloponneszi város, hol Zeosz játékokkal is tisztelteték, mellyekre Hellász minden részeiből tödült a nép.

Mind ezekben a kar zugolódik, hogy Jokaszte olly megvetőleg szóla a jóslatokról.

NEGYEDIK SZÍN.

Ez a szín remekét nyújtja a színművészi elmének. Jokaszte, hasztalanoknak látván a tünődő Odipuszra minden okoskodásait, már készül Apollónnak, áldozni férje gyógyulása végett. S íme Korintheból a követ, Polübosz halálát jelentőleg s Odipuszt, a megholttnak vélt fiját thronra hivélag. Diadalmat látá itt a könnyelmű asszony, mellyben Ödipusz is osztozik, bizonyos lévén már, hogy atyját nem ő ölte meg, s már meg sem ölendheti a holtat. De az anyai terem még is aggasztja, mert él még anyja, Merope. Ez aggalomtól akarja őt megszabadítani a követ, de a dolog épen ellenkezőleg üt ki, mert — s itt fejk ki a rettenetes titok — Ödipusz nem gyermeke a korinthe háznak; Lajosz és Jokaszte fija ő, a boldogtalan, s így atyai vérgyilkos s anyai vérszeplítő! Smilly csinnal vezeti a színművész e rettenetes igazság kifejlésének fonalát! Ödipusz a követ beszédéből még nem látja az őrvényt, melly előtte nyiladozik, igen a csak előb diadalmoskodó Jokaszte, kit most a nem várt fel-födözés rémülésbe és magán kívül ragad. Ödipusz legnagyobb szorgalommal nyomozza saját eredetét. Mindenki látja feje fölött a fürgeteget, s retteg a boldogtalan miatt; csak Ödipusz nem lát semit is, eredete kitanulásába merülve. Végre világlik neki is. Eljajdul, a kar pedig szomorún elmélkedik az emberi nagyság semmiségéről.

191. Lükei bölcs Apollón, kinek oltára ott volt közel a thébei királylakhoz.

939. Isztmosznak a tengerszorulat neveztetik, itt különösen a korinthe és száronai tengeröböl közötti értetik.

994. Loxiasz, maga Apollón nevezteték így.

1036. *Οιδιπους, οιδω, v. οιδω (dagad, v. dagadt)* igéből és *τους* (láb) névből, annyi mint *dagadtlábu*.

1082. S íme ez anyától, — a szerencsétől.

1089. Kithäron, a hegy, mellyen nevedett Ödipusz; személyítve.

1096. Ijhe h, ijhe h! örömkialtás.

1098. Ödipusz a fiú, kinek születése szövevényes, s ilyen esetben istenek között keresék a hellenek a nagy férfiaknak eredetüket.

1100. Pán, a nyájas pásztor isten.

1104. Külléne ura, Hermes (Mercurius) az istenek hírnöke, ki Maiától az Arkadi Külléne nevű hegyen született.

1105. A bor-kedvű isten, Bakkhosz.

1106. Helikoni leányok, a másák.

ÖTÖDIK SZÍN.

A nagy fürgeteg után, melly bennünk megrázott, érkezik a hírnök s elmondja a karnak, a mik történtek. Ha Jokaszte és Ödipusz szemeink előtt kegyetlenkedtek volna magokon, miként vagyunk kiemelve hirtelen az izlés szép világából! miként ragadtatánk erőszakosan ki szép csalódásunk álmából! Jól érzék ezt a finom ízletű hellenek, és soha a színben nem gyilkoltattak. — Megjelenik végre a magát kidühödt boldogtalan király, most már megfosztva szeme világától; lecsilapodva az indulatok vad háborgása után, magát a mindent csudálatosan intéző végrezetre bizván egészen, melly ellen sükeretlen minden emberi dacz, és erőködés. Csak lágy panaszokban lélegzi ki nyomorú állapotán érzett, mély fájdalmát; atyai gyengésséggel kesergi két ártatlan leánya jövő sorsát. Rőtözni az emberek elől, telyesíteni a saját feje ellen hozott átkot, s nem élni sokáig, egyetlen végohajtása.

Ez ellen a szín ellen azt vélik, s talán nem éppen ok nélkül, a főnemlített műbírák, hogy ez egészen elmaradhatott volna; miután a IV. színben minden tudunkra adott: föl van már fődözve Ödipusz eredete, benne látjuk

a vétkest, s az általa kimondott ítéletet reá szállani vissza. Nincs mit egyebet várnunk. A vak Ödipusznak az eddig nem is említett; itt is csak néma leánykáknak megjelenésük épen nem vala szükséges. Még a következőkben is ütköznek műbíráink: Ödipusznak Ödipuszhoz illetlen panaszában, a kinek különben is magát nem szeméitől, hanem hősileg, életétől kell vala megfosztania; Kreón durva embertelenségében, ki erőszakkal ragadja ki az érzékeny atyának karjai közül szeretett gyermekeit. Nem csuda, mondják, ha Szophoklesz maga, érezvén mind ennek szükségtelenségét, az előbbieken mutatott roppant színművészi erejét vesztí s telyes lankadtságba dül.

Hogy mind az, mi ez V. színben történik, általán véve a nézőket vagy olvasókat, bizton elmaradhatott volna, annál inkább hogy már a hírnök elmondta az iszonyú bűndíjt; tökéletesen egyértelemben vagyok műbíráinkkal. De ismét Hellászba, jelesen Thébébe vagyok kénytelen utasítani őket. Thébe mélyen érdekelt, fölötté megrázott lakosai ne látták volna-e még egyszer úgy szeretett, tisztelt, most elveszett boldogtalan királyatyjukat? Azt, ki valamint hajdan saját hasznával, dicsőítésével menté meg a várost, úgy most saját romlásával, egész házának vesztével lón megváltója? Aztán, a mi mindenkire nagy érdekü, ha láttuk előbb a saját erőnyében bízott, daczos királyt, kire már már hajlandók valánk haragunkat önteni; ne lássuk-e a magába szállt, törődött boldogtalan, a ki nem gyáván ugyan, de még is szükséges és illetékeny bánattal, szerény önmegadással hódol az örök végzeteknek? ha láttuk a kemény férjet, rokont és barátot; ne lássuk-e az érzékeny atyát, a barátjával kibékelt barátot? Szóval: ha láttuk a hatalmas, hatalmában büszke, indulatos királyt, ne lássuk-e a gyarlóságát szerényen megismert, vallott embert. A hatalom, a fény, boldogság, maga a fényében elbízott erőny hiú árnyként tüntenek el; helyükben áll előttünk a

levert, homályban tapogó boldogtalan ember, kinek megmentett erőnye, minél egyszerűbben, annál tisztábban ismerteti velünk magát. Ödipusznak nem hősiég kelle kimulnia (ezt csak a kétségbeesett gyengébb izmú asszony teheté), Ödipusz részéről ez nem fogna elégtétül szolgálni. Itt Ödipusz hőssége csak nevetséges fogott lenni. Itt a csalódásából rettenetesen eszmélt, bánatos lélekismeret, nem a haragos elszántság munkált. És mellyik öngyilkost csudálta valaha a bölcs? A mérséklett panasz, csendesen s érzékenyen ömlő könnyük nem alacsonyítják le az embert; a jó ember szívének gyöngyei azok, s Szophoklesz Ödipusza nem megátalkodott rideg szikla, de érzékeny ember és atya. Kreón tétében, ki maga vezeté a kinos atyának ölébe gyermekeit, semmi durvaság nincsen. Örökön nem tarthata az érzékeny jelenet, s Ödipusz maga is kívánczoké visszavonulni. Végre, hami lankadtság van ez V. színben, azt nem a művész erőtlenségének, hanem a körülmények változásának kell tulajdonítanunk. Más Ödipusz és más körülményekben áll itt előttünk. S a bánat a szomorú érzékenység csak lankadt lehet. Csudáalom ellenben a művész nagyságát, jelesen ezen színben. Illyen a magát villámaiban, ropogó mennyköveiben, fürgetegében kidühödt, majd csendes esőben enyhítő ég.

IPHIGENEIA AULISZBAN.

EÜRIPIDESZ SZINMŰVE.

AZ EREDETI HELLENBŐL FORDÍTOTTA

GUZMICS IZIDÓR

APÁT, M. T. TÁRSASÁGI TISZT. TAG.

BUDÁN,

A MAGYAR KIR. EGYETEM BETŰIVEL.

M. D. CCC. XL.

Személyek.

AGAMEMNON, argoszi király, most az egész hellen had fővezére.

MENELAOSZ, spartai király, Agamemnon öccse.

KLÜTAEMNESZTRA, Agamemnon nője.

IPHIGENEIA, Agamemnon és Klütämnesztra leánya.

AKHILEÜSZ, a mürmidonok vezére.

AGGSZOLGA, Agamemnon házában.

HÍRNÖK.

KAR, kalkhiszi asszonyokból.

ORESZTESZ, Agamemnon és Klütämnesztra fija, szó-
talan személy.

A szíjn: Aulisz Böötiában.

ELSŐ SZÍN.

AGAMEMNON és AGGSZOLGÁJA.

AGAMEMNON.

Hamar a házból jöszte ki, oh öreg!

AGGSZOLGA.

Sietek. — De mi szokatlan ez, oh király
Agamemnon?

AGAMEMNON.

Meghallod.

AGGSZOLGA.

Jövök im.

Úgy is igen álmatlan aggkorom,
És elég éles még szemem is. 5.

AGAMEMNON.

Mondsza, mi csillag ragyog amott alá?

AGGSZOLGA.

Sziriosz az, a Pleiadeszekhez
Közel és sebesen szökdelve lebeg.

AGAMEMNON.

Még sem zeng a szárnyas kar, s a tenger
 Sem zajlong, a szelek is mély csendben
 Nyugszanak itt Eüriposz partjain. 10.

AGGSZOLGA.

De te mért rohanál sátorodból,
 Agamemnon király?
 Im még csend lebeg Auliszon,
 S még őr sem mozdul a falakon. — 15.
 Menjünk be.

AGAMEMNON.

Irigylem sorsodat, oh öreg!
 S azokét is irigylem, kik hír és vész
 Nélkül éldegelnek dicstelenek.
 Azokét nem ugyan, kik dicsben ragyognak.

AGGSZOLGA.

Pedig az életnek ez egy disze csak. 20.

AGAMEMNON.

De ez a disz oh vajmi sikámló!
 És vágni utánna ugyan
 Édes, keserű ha jelen maga már.
 Majd isteneink vélt haragjuk
 Dulja föl életünket ; 25.
 Majd az emberi vélemények
 Szomorítják el a szívet.

AGGSZOLGA.

Fejedelemtől ezt nem szeretem
 Hallani. Téged nem örömré csupán
 Nemzett, Agamemnon! Atreüsz. 30.
 Te is halandó lévén,
 Illik nyögnöd is, ha örülni akarsz.
 Ezt az istenek így rendelték.
 Mécsed fölguytva előtted,
 Irod e levelet,
 Melly most is kezédben van még. 35.
 Töröld a betüket most, majdan
 Lepecsételed, ismét feloldozod.
 Mécsedet földre veted s könyűk
 Folytak arczadon alá.
 Zavar elméd már közelít teljes 40.
 Tébholyodáshoz. — Mi bajod, mi bajod?
 Mi szokatlan bú gyötör, oh fejedelm?
 Jer, közöld velem dolgaidat.
 Jó s hű emberhez szólandsz bennem, 45.
 Kit nőddel küldött Tündareosz
 Menyajándékul,
 Menykövetül s ügyészül.

AGAMEMNON.

Voltak Lédának három szüzlányai:
 Phóbe, Klütämnesztra, az én feleségem, 50.
 S Helene, kiért nagy számmal érkeztek jeles
 Kérók, Hellásznak gazdag fiatalai.
 Boszú, kietlen forra és viszon halál

- Készült, ha nem nyerendhetik meg a szüzet.
 Csüggedt azért kétkedve Tündareosz atya: 55.
 Adja-e, ne adja-e, s miként ragadja meg
 A jobb szerencsét. Most eszébe az juta,
 Egymásnak esküt eskjenek, viszont kezet
 Nyujtván a kérők, lángos áldozat körül
 Fogadja föl, megátkozván magát kiki, 60.
 Kinek nőül jutand a tündaris leány,
 Hogy ezt segitendik, s az ellen fegyverük,
 Ki a nőt házából orozva kapja el.
 Villong, s az ágytól elverik földulva, bár
 Hellen legyen, bár idegen az, lakvárosát. 65.
 Az eskü meglön így, s a vén Tündareosz
 Fortélyos ésszel őket imigy lepte meg. —
 Választva hogy leánya, most megengede,
 Akarkihez vonzná Aphrodíte kegyheve.
 S választva lön (bár oh soha ne lett volna az!) 70.
 Menelaosz. — Phrügiából azonban eljöve
 Az istenasszonyok birája, mint a nép
 Regéje tartja, drága öltözetben, tele
 Arannyal, a vad fényüzet csilámival,
 Helenét, az őt szerető szerettét elvivé 75.
 Távol hazájától, Idának nyájához, —
 Menelaosz, a magán hagyott, bejárta most
 Dühöngve Hellászt, s emlegetve a letett
 Esküt boszulni őt a rosszcselű rablón.
 A hellenek, fegyvert ragadva omlanak 80.
 Mindünnen. Aulisz szoros földére, hogy

Beértének számos hajókon, sok lovas
 Szekerekkel és paizsokkal, ők engem, ki hogy
 Testvére volnék Menelaosznak, tettek
 A had vezérévé (előttem bár ki más 85.
 Nyerhette volna e főméltóságot el).
 Az összecsődült és szorult hellen sereg,
 Hogy nincs hajózni szél, tünődve vesztegel.
 Most Kalkhasz, a látnok, parancsolá neki
 Iphigeneiát, a lányomat fölláldani
 E föld parancsnokának, Artemisznek, úgy 90.
 Leend kívánt hajózásuk s ledönthetik,
 Teendve ezt, Tróját; ha nem, fog állni az.
 Hallván ezeket én, meghagyám világosan.
 Thaltübiosznak, bocsássa szét hogy a hadat 95.
 Egészen, a leányt megölni nem hagyom.
 Azonban a testvér beszélni rá tuda
 A szörnyüségre. Nőmnek irtam hát levelet,
 Küldné hogy ide lányát, kit Akhil kér nőül.
 S pecsét alatt küldöttem azt tüstént neki, 100.
 Magasztva a hősnek nagy érdemeit, s hogy ő
 Nem fogna a haddal hajózni tova, ha csak
 Tőlünk magával nőt Phthiába nem viend.
 Ez örv alatt a nőt idézgetém ide,
 Koholt menyegzővel kerítve lányomat. 105.
 Ezt hellenek között csak én tudom s velem
 Kalkhasz, Menelaosz és Odüsszeüsz. De mit
 Rosszul tevék, azt e levél jóvá teszi,
 Mellyet, miként látád öregem, a kedvező

Homályban oldozék s megint majd beköték. 110.
 De rajta menj! vivén magaddal e tanút
 Argoszba. Tartalmát azonban felfödöm
 Előtted én szóval, mi irva benne van.
 Mert nőmhez és egész családomhoz hű vagy.

AGGSZOLGA.

Szólj és főd fel, hogy nyelvem 115.
 Egy hangu legyen irásoddal.

AGAMEMNON.

„Az előbihez neked e levelet,
 Léda gyermeke! küldöm itt:
 Ne bocsásd ide leányodat,
 Eüboia öblös szárnyaira, 120.
 A zajtalan Auliszba.
 Lesz idő, hogy a leálynak
 Készítsünk menyegzőt.“

AGGSZOLGA.

De miként fog a lányt tévesztett
 Akhileüsz gyúlni haragra 125.
 Ellened és nőd ellen?
 Nagy baj ez is. Szólj mit felelensz?

AGAMEMNON.

Nem tétet, csak nevet ad Akhileüsz.
 Ő menyegzőt nem vár; nem tudja,
 Mit teszek én; nem, hogy a lányt 130.

Neki hívám nőül,
Kit öleljen majd

AGGSZOLGA.

Szörnyet mersz, oh Agamemnon király!
Mikor a lányt nőül hirdeted a hősfinak,
S áldozatul hozod a danaoknak.

135.

AGAMEMNON.

Jaj énnekem! esztelenül tettem.
Haj, haj! mi veszélybe esém! —
De te ereszd meg inaidat, a kort
Semmit nem kimélve.

AGGSZOLGA.

Sietek fejedelm!

140.

AGAMEMNON.

Sem forrás árnya alatt ne pihenj,
Sem álomra ne dülj.

AGGSZOLGA.

Kímélj illyesekkel!

AGAMEMNON.

Valahol kettős utra találandsz,
Vigyázz, netalán kikerüld a sebes
Kerekü szekeret, melly ide a lányt
Elhozandja,
A danaok hajóihoz.

145.

AGGSZOLGA.

Lesz rá gondom.

AGAMEMNON.

Törd fel a zárt s menj.

Ha talán utban leled a szekeret, 150.
 Megfordítva rudát, utítsd vissza megint,
 Küklopoknak vára felé.

AGGSZOLGA.

De hitelt, mondván ezeket, nyerek-e
 Feleséged s lányod előtt, s hogyan azt?

AGAMEMNON.

Őrizd a pecsétet, mellyet viszesz 155.

A levél hátán. —

Menj! a fényes hajnalnak

Lángja pirul már,

S Eliosznak tűz négyese föltör.

Törd velem a bajokat. 160.

Nincs ki halandó boldog végig,

Nincs ki szerencsés.

Nem született még senki bajtalan.

KAR.

Első sorozat.

A hullámtalan Aulisznak ide

Homokos partjára kiszállék, 165.

Eüriposz hullámain át

Úszván, szük városomat

Kalkhiszt, melyet Arethusához
 Csatlanak a tengermelléki vizek,
 Csak előbb hagytam oda, 170.

Meglátni hős akhívak seregét,

S akhívak hajós lapátait,

Kik ezerszámu hajókon

Szállandnak Trója alá.

A szöke fürtü hős Menelaoszt, 175.

Mint nevezék őt férjeink,

És Agamemnon, a boldog honit,

Készülten Helenáért, kit a

Buja nádtermő Eürotásznak

Partjáról elragadott az ökrész 180.

Parisz, Aphrodíta kegyéből;

Mikor a harmatos forrásnál

Hérával s Pallasszal küszde

Szépségért küszde Küpris.

Első ellensorozat.

A bő áldozatú árnyligetén 185.

Sieték most Artemisznak;

Arczam özöng lányszemérem

Gyengéd lángbitoriban. —

Itt szemlélni a paizs és fegyver

Tárait és a danaok hadait, 190.

S a lovak sokaságát.

S látám a két Ajaszt ülve együtt;

Öleüsz és Telamon szülötteit,

Szalamisznak koronáját;

Mellettük Proteszilaoszt, 195.
 Mulatva ottan sokcselü koczkán.
 És Palamédeszt, nemze kit
 Gyermeke Poszeidonnak, s a kit
 Nyilforgása tekének mulat,
 Diomédeszt és Merioneszt, Aresz 200.
 Csudás fáját a halandók között.
 És a hegyek szigete fejedelmét,
 Bő eszü gyermekét Laertesznek.
 És legszebbét danaoknak
 Látám, a szép Nireüszet. 205.

Első végének.

S lábaira szeleket győző,
 Sebesen szaladó Akhileüszet,
 Kit egykor szüle Thetisz,
 S Khiron művész nevelt.
 Látám a part hosszán, 210.
 S tömérd homokon
 Fegyverkezve futamlani.
 Lábbal ügyekszett ő a szekeret,
 A négy lovasat
 Meggyőzni futásban. 215.
 S a pheréti Eümelosz
 Hajtotta kiáltva a legszebb
 Lovakat s ostorral üzé.
 Arany ékíté a zablákat;
 Szürkefehér foltokkal 220.
 Elegyülve vala szőrük

A befogottaknak.

De kün a lánczasok

Lángpejek valának ,

Félre hajlongva törekvők, 225.

Az erős körmüek. Irányban

Ezekkel szökdelve folyvást

A fegyverzett hős ,

A gyepfűszeg ellenében,

S a tengelyek körül. 230.

Második sorozat.

Hajókat is láték számfölött.

Kibeszélhetetlen látvány!

Mint tele be itten az asszonyi szemkéj

Édes gyönyörűséggel!

És a jobszarvat ugyan 235.

Képzette phthioti serge

Mürmidonoknak,

Ötven sebes hajóval.

Aranyos bálványok állottak

Fön, az isteni nereiszek, 240.

Akhil hadának jegyei.

Második ellensorozat.

Közel valának Argosz sebes

Evező hajói; nekik

Volt Kanapeüsz gyermeke, hős Szthenelosz és,

A kit Talaosz gyámol, 245.

Mekiszteüsz fija, fő-

Vezérük. De Attikának
 Hatvan hajóit
 Tüstént hős Theseüsz
 Fija kormányozta. Pallasz 250.
 Vala gyors kerekü szekerén
 Jó'jel hajósoknak a vizen.

Harmadik sorozat.

S látám a bojótok táborát, ötven
 Tengeri gályára fölosztva,
 Képekkel ragyogókat. 255.
 Ezek között volt Kadmosz
 Az arany sárkánnyal,
 A hajóknak orrukon.
 S Leitosz, a föld fija
 Vezeté a tengerhadat, 260.
 Kit Phokisz szült vala.
 Lokriszból pedig ugyan annyit
 Hoza Öleüsz fija, ama híres
 Throneiasz falait hagyván oda.

Harmadik ellensorozat.

A küklopoknak városából is 265.
 Küld Atreüsz gyermeke száz jó
 Hajót gyors evezőkkel.
 Közöttük Hellasznak volt
 Maga ő buzdítója,
 Öccse kedvéért, kinek 270.
 Neje, Parisz miatt

Elhagyá férjét s a hazát.

Láték Nesztortól is

Püloszbol evezett hajókat,

S a hajókra függesztve jelül látám

275.

Itt lakozó bikalábu Alpheoszt.

Második végének.

Az ánianoknak tizenkét osztály

Hajónk volt: ezeknek Guneüszt király

Parancsolt. Közel ezekhez

Elisz fejedelmei —

280.

Epejeknek nevezé a nép —

Eürütozt parancsola nekik.

A fehér lapátu hadat is,

Taphiont látám, kiket Megész

Kormányozza, Phüleüszt szülöttje,

285.

Az ekhidui szigeteket elhagyván,

Mellyek hajóknak nem közelíthetők.

Ajasz pedig, a szalamini nevendék,

A jobszárnyat

A balhoz vezérlé.

290.

Közel ezekhez állott a szélső,

Mellynek tizenkét gyors hajója

Lapátokkal szorítatott össze.

Igy hallám s látám

A hajós népet,

295.

Mellyel haki ütköztet

Idegen hajókat,

Visszatérést nem nyerend.

Ezt hallám s látám

A hajók raját.

300.

S értvén ezeket, honn föntartom

Az összegyült tábornak emlékét.

MÁSODIK SZÍN.

MENELAOSZ, AGGSZOLGA, AGAMEMNON,
HÍRNÖK.

AGGSZOLGA.

Menelae! szörnyet mersz; nem illik merned ezt.

MENELAOSZ.

Ne szólj! uradhoz vagy te még fölötte hű.

AGGSZOLGA.

Dicső gyalázattal gyalázasz engemet.

305.

MENELAOSZ.

Majd sirni fogsz, ha azt teszed, mi nem szabad.

AGGSZOLGA.

Illetlen ám neked földnod e levelet.

MENELAOSZ.

Hellasznak ártalmat kivinned, éktelén.

AGGSZOLGA.

Tusád haszontalan; kivinnem ezt, eressz.

MENELAOSZ.

Nem hagyhatom.

AGGSZOLGA.

S én hagyni nálad nem fogom. 310.

MENELAOSZ.

Öreg, vigyázz! a pálcza vérzi meg fejed.

AGGSZOLGA.

Szolgának uráért meghalni, szép dolog.

MEMELAOSZ.

Engedj ki szolga vagy, fülemnek már unott.

AGGSZOLGA az érkező Agamemnonhoz.

Oh Uram! igaztalan, mit ez velünk teszen.

Im leveled elragadja tőlem, mert erősb, 315.

Nem nézve Menelaosz, mi nem szabad.

AGAMEMNON.

Hej! mi zene ez itt a kapuban s daczos beszéd?

AGGSZOLGA.

Nem ezé, de az én szavam itt fontosb nyomatu.

AGAMEMNON.

Te pedig oh Menelae! mit czivódol ezzel itt?

MENELAOSZ.

Vesd szemed reám, ha szólni velem bátor vagy. 320.

AGAMEMNON.

Atreüsz gyermeke féljen rád szemét vetni?

MENELAOSZ.

Im e levél, jól megnézd, a leggonoszb levél.

AGAMEMNON.

Látom, és kezedből előszer is ezt bocsásd.

MENELAOSZ.

Nem, még minden hellen nem látandja ezt.

AGAMEMNON.

Vagy feltörve tudod azt, mit tudnod nem illik? 325.

MENELAOSZ.

Hogy gyötrődjél, felfödém gonosz titkaidat.

AGAMEMNON.

S hogy jöttél rá? Istenek! a te szemtelen elméd!

MENELAOSZ.

Lesve, ha lányod Argoszból a hadhoz jön-e már.

AGAMEMNON.

S mi gondod az én dolgaimra? nem szemtelen ez?

MENELAOSZ.

Mert akarva akarám, s neked én szolgád nem vagyok. 330.

AGAMEMNON.

Nem kietlen ez? és házamban úr nem én vagyok?

MENELOSZ.

Nem jársz egyenest? most így majd úgy, másképp ezelőtt.

AGAMEMNON.

Éles nyelvű vagy; gyűlölt gonosz az éles nyelv.

MENELOSZ.

S a habozó lélek gonosz portéka és ravasz
Barátaimhoz. Tudd, akarom, s haraggal el ne vesd. 335.

Az igazat. Fölötte nem dicsérlek téged én.

Mint vágytál kormányra, tudod az Ilion ellen kelt

Had fölött, nem mutatád ezt, de lelked érte sirt.

Mint valál alázatos; kezeket mint nyomdozál,

S kapuid nyitva állának minden hellen előtt. 340.

S szót váltani, bár ne akarjon, szives mindennel,

Erkölcson keresvén kormányt venni a néptől.

Kormányra jövén, erkölcsidet is változtattad:

Már a mi valál nem voltál, barátidhoz barát.

Elvonult, bezárkozott; pedig nem illik 345.

Jó férfiúhoz, ki magasra kapott, erkölcsseit

Másolgatni, sőt legyen barátidhoz hű;

Maga boldog levén, boldogítson másokat is.

Most hallod előszer te ezt, mert rossznak előszer

Most találtalak. Mert hogy utób elérkeztünk 350.

Ide Auliszba, elhalál az ég csapásán

Hogy nem volna kedvező szeled. A hellen had

Meguntan veszteleni, visszatérni vágyott.

Milly nyomoru lesz nevéd így, s milly csúf, ha vezérje tovább

Nem leszesz ezer hajónak, s el nem önti nagy hadad 355.
 Mezejét Priamosznak! Mit tegyek? így szólál s útát
 Mint nyissak, hogy rólam le ne huljon a vezéri dics?
 Mikor aztán Kalkhasz javalá, hogy tengyermekedet
 Artemisznak áldoznád, jó evezés végett,
 Önként egyezél te az áldozatban meg s önként — 360.
 Nem erőszakosan (ezt ne mondd) — szólítád nődet
 Ide elküldeni a lányt, Akhileüsnek jegyesét.
 Ezután elváltozva, más levelet irál titkon,
 Hogy nem fognál semmikép is lenni leányod
 Gyilkosa. Ez a lég ugyan az, melly fölvette beszédedet. 365.
 De ezerekkel történik ez így: hogy fölkapjanak,
 Nincs a mit el ne követnének; de kirugnak majd
 Czufosan; most a buta ítéletü népre nézvest,
 Majd, mert ők magok képtelenek kormányozni.
 Leginkáb Hellaszt siratom én, a boldogtalant, 370.
 Hogy a sehonni vadak ellen törvén dicstétve,
 Fölhágy a gunykaczajgókkal miattad s lányodért.
 Kincsért én ugyan kormányra nem emelnék soha
 Senkit; esze legyen, ki vezetni népet akar s hadat,
 Mert minden férfitü vezér, kit ész dicsóít. 375.

KAR.

Keserű a testvérek közötti szóvita
 És háború, mikor czivódva perlenek.

AGAMEMNON.

Röviden akarom a rosszat, s jól visszamondani.
 Szememet én, szerényebb, rád csufosan nem tüzgetem,

Testvérem ki vagy; gonosz nem tud pirulni csak. 380.

Mondd-sza, hát mi keserít, s vért szikráznak szemeid?

Ki bántott meg? mit akarsz? legszebb teremért lángolsz?

Nem tehetem ezt; ám sajátodat sem tudtad

Megörzeni te. Én lakoljak-e a te vétkeidért,

Ki nem vétettem? Dicsvágyam bánt? vagy ölelni szép 385.

Nőt ohajtasz, illemet tiporva és észet?

A rossz embernek rosszak gyönyörei is.

S hahogy én elejént nem jól tévén megváltoztam,

Eszelősködöm-e? Te, inkább, visszohajtva veszett

Nódet, ki helyett jó isten jobbal áldana meg. 390.

Esket eskvének Tündareosznak a vak szeretők,

De a reményisten tevé ezt, úgy hiszem, inkább

Mint akár te, mint akár a te erőnyöd.

Ezeket vidd most táborba te, elveszed, hiszem díját

Illy bohóskodásodnak. Ébren az isten; a nem 395.

Jól adott s kicsikart esket ő megítélendi.

Gyermekeimet én, tudd, meg nem ölendem; rossz nőért

Boszut állani, a te kényed, igaztalan egy válatat.

Engemet pedig megemészt könnyűkkel nap s éj,

Ha gyermekeimen, kiket nemzék, gonoszkodom. 400.

E kevés hozzád tőlem, de világos és igaz.

Ne akarj bár eszmélni te, én csak azt teszem, a mi jó.

KAR.

Mi egészen más színű beszéd ez amazénál!

Mi helyesen int, kímélni a szülötteket!

MENELAOSZ.

Oh én szegény! hát már barátim nincsenek? 405.

EÜRIPIDESZ.

AGAMEMNON.

Megrontni csak te ne kívánd barátodat.

MENELAOSZ.

Miből mutathatod, hogy egy atyánk vala?

AGAMEMNON.

Okos leendek én veled, de nem dühös.

MENELAOSZ.

De lám gyötrelmük is barátoknak közös.

AGAMEMNON.

Jót téve hívj, gyötörve de ne engemet.

410.

MENELAOSZ.

Fáradni Hellasszal neked nincs kedved így?

AGAMEMNON.

Hellasz egy isten ált együtt veled nyavalg.

MENELAOSZ.

Kevély hatalmadban veted meg véredek.
 Így hát egyéb szerekhez illik nyulnom és
 Más más barátokhoz.

HIRNÖK.

Hellasz parancsnoka.

415.

Agamemnon! im leányodat hozom, te kit
 Iphigeneiának neveztéél egykor el.
 Kiséri őt az anya, te nőd, Klütämnesztra,

- S a kis fiú, Oresztesz ; őket lásd s örülj,
 Ki nélkülök már régen idegenben mulatsz. 420.
 De mert nagy útat tettek, most Eürütoz
 Vizében enyhítik kicsinke lábaikat.
 Ott a csikókat is a rét fűvére mi
 Kifogva, hogy legyen mit enniük, vivénk.
 És én előfutó jelentni itt vagyok ; 425.
 Te hogy fogadni tudd. A had hírét vevé
 És tudja már, hogy lányod ide megérkezett.
 Sietve tódul a sereg, meglátni őt,
 Mint egy jeles látványt. Azért hát boldogok
 A főhatalmasok, kiket becsül a nép. 430.
 Mi ez ? kérdezgetik, menyegző készül-e ?
 Vagy, annyira ohajtván őt Agamemnon király,
 Kivánta ide magához ? Ezt is hallhatni még :
 Beavatandják Artemisznek a szűzet,
 Aulisz királynéjának. És ki vezeti őt ? — 435.
 De hagyjuk ezt. Föl! kosarat áldozatra hozz,
 Oh fejedelem! tégy földre koszorút. Te pedig hős
 Menelaosz ! adj házadba fényes ünnepet.
 Sipok riadjanak s a lábak lejtsenek,
 Mert felderült a lány szerencsés napja ma. 440.

AGAMEMNON.

- Mind jól van ez ; de most te a sátorodba menj.
 A többi úgy hiszem, szerencsés véget ér. —
 Hah ! mit tegyek, szegény ! hol kezdjem és miként ?
 Az égi végzetnek sulyos bilincse nyom.
 Egy isten áll ellent, kinek mélyen szövött 445.

Fortélyá semmivé dulá fortélyomat.
 Milly boldog az, ki neuntelenek született!
 Szabad, gyötrelmének könnyüket nyujtani,
 Szabad, panaszra kelni. A nagyoknak ez
 Mind vétek. A nép kéje hajtja éltüket 450.
 Folyvást. S e nép kéjének ím mi hódolunk.
 Könnyüket én azért hulatni átalok,
 Kit illy kegyetlenül rohantak meg bajok.
 És most mikép szólítsam a nőt? és mikép
 Fagadjam őt? Reá szemem mikép vetem 455.
 Ő fogja még gyötrelmimet tetézni, ő!
 Ki nem hivatva jött, igazsággal tevén
 Leányomért utat, díszítni ünnepét,
 Sokban sziveskedvén, s gonoszt bennem talál. 460.
 És e szerencsétlen szüzet! — mit? ah! szüzet?
 Nem szüz hiszem, kit majd nőül Hádzesz veszen?
 Mint fájhat ez nekem, ha majd illy szókra kel:
 „Atyám! megölsz? — Illyen menyegzőt tarts magad
 Magadnak és azoknak, a kiket szeretsz.“ 465.
 És még Oresztesz is közelben fölriad,
 Nem értve a kisedet, de értőleg nekem.
 Haj! haj! Priamosz fíja, Parisz, Helenát
 Orozva ölt meg engemet. Ez az ő mive.

KAR.

Panaszalom én is, oh király! gyötrelmidet, 470.
 Miként idegen asszonyt busíthatnak bajid.

MENELAOSZ.

Bátyám! szorítnom jobbodot most nékem add!

AGAMEMNON.

Legyen, szorítsd! győztes ki vagy, de nyomoru én!

MENE LAOSZ.

Pelopszra, a mi közös atyánk atyjára és
A híres Atreüsze, im itt esküszöm: 475.

Elmondom igazán, a mit érzek, én neked,
Minden tekervény nélkül és világosan.

Könyeid midőn áradni láttam arczodon,
Sajnálталak, s éretted áztanak szemeim.
Elállok önként véleményemtől, nehogy 480.

Keménynek érezz, és megegyezem veled.
Azért javallom most, ne öld meg lányodat,

Ne tedd szerencsémét tiéd elébe, mert
Nem illik örvendnem nekem, mikor te nyögysz,
S élniük enyéimnek tiéid vesztivel. 485.

S mit is akarok? ha házasodni kedvem áll,
Fényesb menyegzőt nem szerezhetek talán?
Vesztével én bátyámnak, a mi nem szabad,
Helenát cseréljem? e gonoszt a jó helyett?
Esztelen ifjú valék előbb, ki most közel 490.

Visgálva értem, mit tesz ölni magzatot.
Kezdém továbbá a szerencsétlen leányt
Sajnálni szívemből, tekintve mint rokont,
Ki áldozat másnak szerelméért legyen.
Vagy hát Helenának a te lányoddal mi köze? — 495.

Fordulva Auliszból oszolják a sereg,
S könyűkkel, oh bátyám! szemedet áztatni szünj,
S magaddal engem is könyűkre készteni.

S ha van jövendőd a leány iránt, te lásd.
 Engem nem illet az, s veled nem osztozom. 500.
 Vad tervemet most már változva elhagyom.
 Így illik ez hozzánk, kik egytől származánk,
 Szeretni egymást. Hisz derék embernek az
 Törvénye, hogy mindig, mi jobb, kövesse azt.

KAR.

Most jól beszélél mint Zeüsz gyermeke, Tantalosz. 505.
 Így nem gyalázod meg te őseidet soha.

AGAMEMNON.

Dicsérlek, oh Menelae, hogy hitem fölött
 Magadhoz illőleg tevéd beszédedet.

MENELAOSZ.

Az atyafiak megoszlanak, majd szerelemért,
 Majd rút irigységből. De én utálok az 510.
 Illy keserü és kesergető rokon vitát.

AGAMEMNON.

De már elért bennünk' a nem tágítható
 Baj, lányomat véres halállal vesztenem.

MENELAOSZ.

Hogyan? ki készít téged, megölnöd a mi tiéd?

AGAMEMNON.

Hellasznak itt egész tömérdek nagy hada. 515.

MENELAOSZ.

Ne hidd te ezt, Argoszba küld csak vissza őt.

AGAMEMNON.

Ez meglehetne titkon, ám egy más nem úgy.

MENELAOSZ.

S mi volna ez? fölötte a néptől ne tarts.

AGAMEMNON.

Kalkhasz a jóslatot tudatja mindkivel.

MENELAOSZ.

Nem, haljon ő meg csak; s nehéz ez nem leszen. 520.

AGAMEMNON.

A jósek egyig dicsre vágyók és gonoszok.

MENELAOSZ.

Ők nem segítenek, sem nem ártnak nekünk.

AGAMEMNON.

Van még de más is, a kitől tarthatsz te is.

MENELAOSZ.

Miként gyanítsam én, ha nyilván nem beszélsz?

AGAMEMNON.

Odüsszeüszet értem, tud ő mindent, hiszem. 525.

MENELAOSZ.

Őtőle nincsen mit neked tartnod s nekem.

AGAMEMNON.

Kétszínű ő mindig s szereti őt a sereg.

MENELAOSZ.

Igaz, kevélység bántja őt, s ez benne rossz.

AGAMEMNON.

Gondold csak őt felállni hellenek között
 S szavalni, mit jósolva Kalkhasz elbeszért, 530.
 S mikép ígértem Artemisznek én s mikép
 Nem nyujtok áldozatot. Ingerlve a hadat,
 Engem megölni s tégedet, föláldani
 A szűzet. Én Argoszba visszafuthatok,
 Utánam esnek, ott a küklopszi falakat 535.
 Lerontva, pusztítják egész országomat.
 Illyenek az én bajim! Mi elhagyott vagyok
 Az istenektől én, szerencsétlen király!
 Csak egyre kérlek Menelaosz: sereghez el-
 Menvén, ne szólj, netán Klütämnesztra vegyen 540.
 Észre valamit, míg Hadesz el nem nyeli a lányt,
 Ritkább könyűkkel hogy sirassam lányomat,
 És ti jövények, addig is hallgassatok.

KAR.

Sorozat.

Boldog, kinek mérsékletes
 Szerelmek és örömek közt 545.
 Észet nyujt Aphrodíta.
 Élete annak csendesen lebeg.
 Az esztelen dühöng.
 Az arany fürtü Erosz
 Kettős nyilat feszít: egyik 550.

Khariszeké boldog életre ,
 Amazon az élet hervad.
 Teremünktől messze vidd el ezt ,
 Kegyes szépségü Küprisz!
 Szelíd mosolygásu Kegyek
 S józan szerelmek gyujtsanak.
 Aphrodítától részem legyen
 Nekem is, de képesént.

555.

Ellensorozat.

Sokféle embernek szive
 S erőnye is; de ki jó s nyilt ,
 Mondd azt te deréknek.
 A nevelés s bölcs vezérkezek
 Erőnyre vonzanak ;
 De szeméremben diszleng
 A bölcs, s jutalma nem csekély.
 Azt, a mi illik, követni
 Nem hiu dics életünkben,
 Ez idővel sem öregszik el.
 Erőnyhez törni híven
 Dicső, s az asszony teszi ezt
 Titkon szerelmében, de a
 Férfi több benső ékben ragyog
 S kideríti nemzetét.

560.

565.

570.

Végének.

Maradtál volna oh Parisz!
 Hol felnőttél, Idának hó
 Színü borjaival, vad éneket

575.

Zengvén olümpi nádadon ,
 Phrügiának rossz gunyhói közt,
 Bolyongván csak magad
 Tejes tógyü csordád után. 580.
 Mikor reád az istennők
 Itélete várt, hogy eljönnél
 Keblébe Hellasznak,
 A csarnokhoz, mellyet
 Elefántcsont ékesít, 585.
 Hol Helenének szemébe
 Lövéd a szerelmet,
 S téged is szerelem bűvöle meg.
 És most háboru, háboru ragad helleneket,
 Hajókon Trója alá. 590.

HARMADIK SZÍN.

**KLÜTAEMNESZTRA, IPHIGENEIA, AGAMEMNON,
 ORESZTESZ és KAR.**

KAR.

Hujah, hujah! a nagyok nagyon is boldogok!
 A királyi leányt,
 Iphigeneiát s mi királynénkat
 Klütämnesztrát, nézzétek itt!
 Mi nagyoktól származtanak ezek is, 595.
 S mi magasra kapá őket a sors fel!

Kegyesek de az istenek, a szükség
 Nyomta halandókat is áldani. —
 Itt Khalkisz lányai, itt várjuk be
 A királynét s lágyan emeljük le 600.
 Szekeréről a földre. Emeljük
 Gyenge kezekkel, nyájasan a leányt,
 Agamemnon fejedelmi leányát.
 Nehogy elrezzenjen az új jövevény.
 Semmi zavarodást vagy rémületet 605.
 Ne okozunk mi,
 Vendégek az argoszi vendégeknek.

KLÜTÄMNESZTRA.

Jó végű jóslatul fogadjuk tőled e
 Nyájás sziveskedést s szavadnak ékeit.
 Lehet reményem hát, hogy a hoztam jegyes 610.
 Boldog menyegzőt fog találni. — Jöjjetek
 Emelni szekereimről a menyegzei
 Ajándokokat, a házba hogy vigyétek el.
 S te oh leányom, hagyd el a szekeret, s bocsásd
 A földre gyengéd lábadat; meglankadál. 615.
 Azért ti oh lányok, vegyétek ölbe őt,
 És a szekérből így emeljétek. — Most
 Segédül egyki nékem is nyujtson kezét,
 Szekérülésemből lelépnem könnyüden.
 Ti a lovakhoz álljatok közel; dühös 620.
 Mert és ijesztő a lovak tekintete.
 E gyermeket vegyétek ölbe, csak kicsi

Ő még, a szép Oresztesz, Agamemnon fija.
 Alszol, fiam? megráza a lovas szekér.
 Serkenj vigan nénédnek ünnepére föl. 725.
 Isteni dicső férfiú, Nereisz-szülött, Akhil
 Lesz rokonod; ám neked is nemes véred s dicső.
 Te is leányom! itt anyád mellé simulj,
 Oh Iphigeneia! hadd lássa boldogságomat
 Ez az idegen nép, benned édes gyermekem! 630.
 Hozzám közel szólítsd atyádat, a kegyest.

IPHIGENEIA.

Anyám! ha nem haragszol, én hozzá futok,
 S atyai keblére felynyomom szüz keblemet.

KLÜTÄMNESZTRA.

Idvezlégy, Agamemnon, dicső király! nekem.
 Jövének parancsodnak nem engedetlenek. 635.

IPHIGENEIA.

Engedd, nyughassék, oh atyám! keblem kebleden.
 Hosszú idő választá bennünk' tőled el.
 Pedig te látásod nekem egyetlen gyönyör.

AGAMEMNON.

Kedves leány! testvéreid között, kiket
 Nemzék, irántam legszerelmetesb te vagy. 640.

IPHIGENEIA.

Atyám! gyönyörrel nézlek, annyi napok után.

AGAMEMNON.

És téged én. Ez a gyönyör közös nekünk.

IPHIGENEIA.

Atyám! oh idvezlégy! mi jó, hogy elhivál!

AGAMEMNON félre.

Valóban én itt nem tudom, mi jó mi nem.

IPHIGENEIA.

Mi nyugtalan nézsz rám! hisz én nyugodt vagyok. 645.

AGAMEMNON.

Királyt s vezért sokféle gond veszen körül.

IPHIGENEIA.

Légy most enyém, s üzd el ama roszt gondokat.

AGAMEMNON.

Egészen im veled vagyok s másutt sehol.

IPHIGENEIA.

Csak homlokod ránczit s szemed fényét derítsd.

AGAMEMNON.

Derült vagyok, kedves! de csak míg láthatlak. 650.

IPHIGENEIA.

Arczodról a könnyűk potyognak még is im.

AGAMEMNON.

Mert a jövő távlat tartós lehet.

IPHIGENEIA.

Atyám, szerelmetes atyám! nem értelek.

AGAMEMNON.

Lelkes beszéded , oh leány , érzenit.

IPHIGENEIA.

Tehát bohóskodom , ha úgy vigabb leendsz. 655.

AGAMEMNON.

Csudállak , oh leány ! Féltre Mi kín hallgatni itt!

IPHIGENEIA.

Maradj , Atyám ! honn , hű szülötteid között.

AGAMEMNON.

Lehetne bár ! s mert nem lehet , bús gond emészt.

IPHIGENEIA.

Vesszenek a dárdák s Menelaosz veszett ügy e.

AGAMEMNON.

Többet fog elveszteni , mi engem veszte el. 660.

IPHIGENEIA.

Meddig vagy itt Aulisz szorult öblébe' már?

AGAMEMNON.

Még valami most is tilt tovább vinnem a hadat.

IPHIGENEIA.

Hol laknak a phrügek , taníts meg , atyám !

AGAMEMNON.

Hol soha Parisznak lakni nem kellett vala.

IPHIGENEIA.

Messzire hajózs, elhagyva engem, oh atyám? 665.

AGAMEMNON.

Egy helyre fogsz eljönni majd velem te is.

IPHIGENEIA.

Oh, vajha illő volna társul mennem oda!

AGAMEMNON.

Akarsz te? — Elmégy, és veled az én emlékem.

IPHIGENEIA.

Anyámmal-e atyám, vagy én magam megyek?

AGAMEMNON.

Atyád s anyádtól messze váltan csak magad. 670.

IPHIGENEIA.

Hát másnak adsz házába engem, oh atyám?

AGAMEMNON.

Hagyd el; nem illik lánynak ezt mind érteni.

IPHIGENEIA.

Siess, atyám! a phrúgiectól haza korán.

AGAMEMNON.

Egy áldozat kívántatik, míg itt leszek.

IPHIGENEIA.

Papokkal illik e dologról végzened. 675.

AGAMEMNON.

Ott lész pedig te is medenczéhez közel.

IPHIGENEIA.

Oltár körül hát kart nyitunk-e, oh atyám ?

AGAMEMNON.

Oh boldogabb mint én, ki még nem érted ezt! —

Menj lányom a terembe lánytársid közé.

Keserü a csók tőled, nehéz a kéznyomás, 680.

Ki tőlem olly hosszú időre távozol.

Oh kebel! oh gyenge arcok! oh aranyhajak!

Hah mennyi gyötrelmet hozott nekünk Parisz.

S Helene! De hallgatok. Sebes könyhullatok
Gyűlnek szemembe, itt ha tartlak még tovább. 685.

Menj oh be, menj lányom! s te Léda gyermeke!

Tőled legyen nekem bocsánat, hogy nagyon is

Lágyulva látsz, Akhilnek adván magzatomat.

Mert bár mi boldog a kötés, még is nehéz
Szülőknék a gonddal nevelt jó gyermeket 690.

Távol lakónak adni hajlékába át.

KLÜTÄMNESZTRA.

Gondolod, hogy én érzéketlen vagyok? Nehéz,

Hidd el, nekem is; azért nem is vádollar én,

Midőn Hümenhez hoztam el leányomat.

Idő azonban és szokás enyhíti ezt. — 695.

Nevét tudom hát már, kinek jegyezve van,

De honnan és kitől eredt, tudnom te hagyd.

AGAMEMNON.

Aegína volt leánya Aszóposznak. Ezt —

KLÜTÄMNESZTRA.

S ezt nőül isten vagy halandó vette el?

AGAMEMNON.

Zeüsz. Szülé pedig Äakosz királyt neki

700.

KLÜTÄMNESZTRA.

És Äakosz gyermeki közül ki lett király?

AGAMEMNON.

Peleüsz. Leányát ez Nereüsznek vette el.

KLÜTÄMNESZTRA.

Isten szerint, vagy isten ellen vette el?

AGAMEMNON.

Zeüsz volt az eljegyző, s önatyja a kiadó.

KLÜTÄMNESZTRA.

És hol vevé őt el? talán hábok között?

705.

AGAMEMNON.

Péléüsz nemes házában, hol Khíron lakik.

KLÜTÄMNESZTRA.

Hol, mint beszélük, laknak a Kentaurok?

AGAMEMNON.

Hol istenek Péléüsz menyegzejét ülék.

KLÜTÄMNESZTRA.

Ki volt Akhil nevelője? atyja, vagy Thetisz?

AGAMEMNON.

Khíron, ki őt rossz emberektől elvoná. 710.

KLÜTÄMNESZTRA.

Bölcs az ki így nevel, s ki így neveltet, az is.

AGAMEMNON.

Illyen leányodnak jövendő férje, im.

KLÜTEMNESZTRA.

Nem megvetendő. Mondsza, ő most hol lakik?

AGAMEMNON.

Phthiában, a bő Apidanosz folyam körül.

KLÜTÄMNESZTRA.

Oda viszi hát lányunkat el a hős jegyes? 715.

AGAMEMNON.

Ezt lássa majd az, a ki birni fogja őt.

KLÜTÄMNESZTRA.

Szerencse övelük. De melly napon viszi el?

AGAMEMNON.

Midón a boldogabb Szeléne telve jön.

KLÜTÄMNESZTRA.

Az istenasszonyoknak van adva áldozat?

AGAMEMNON.

Lesz, s épen ez foglalja most el gondomat. 720.

KLÜTÄMNESZTRA.

És fogsz-e adni majd menyegzei lakomát?

AGAMEMNON.

Ha, mint fogadtam, isteneknek áldozom.

KLÜTÄMNESZTRA.

S az asszonyoknak én hasonlót hol teszek?

AGAMEMNON.

A hellenek kemény farú hajóikon.

KLÜTÄMNESZTRA.

Legyen, ha másképp nem lehet. De szólj, miként? 725.

AGAMEMNON.

Tudod, mit oh asszony? tanácsomat kövesd.

KLÜTÄMNESZTRA.

Mi az? mikor nem voltam engedékeny én?

AGAMEMNON.

Csak én s a vőlegény leszünk az ünnepen.

KLÜTÄMNESZTRA.

Hát tí teenditek, mi csak anyát illethet?

AGAMEMNON.

Kiházásítjuk lányod hellenek között. 730.

KLÜTÄMNESZTRA.

Úgy, s én azonban hol találandok helyet?

AGAMEMNON.

Te térj Argoszba vissza, szűzeid közé.

KLÜTÄMNESZTRA.

Itt hagyva lányomat? s ki visz szövetheteket?

AGAMEMNON.

Azt én viszek, mint illik, a jegyesek körül.

KLÜTÄMNESZTRA.

Nem így van a szokás, s te nem javalhatod.

735.

AGAMEMNON.

Hozzád nem illik itt a hadban irgened.

KLÜTÄMNESZTRA.

Anyához illik férjhez adni lányait.

AGAMEMNON.

Illik, magokra honn nem hagynod lányidat.

KLÜTÄMNESZTRA.

Elég erős őket megóvni a terem.

AGAMEMNON.

Engedj!

740.

KLÜTÄMNESZTRA.

Nem, Argosz istenasszonyára, nem.

Te menj, s a külső dolgokat végezd, reám
Hagyván a háziakat, a lány menyegzejét.

AGAMEMNON.

Jaj énnekem! hijába jöttem, s a remény
Megcsalt. Akarván nőmet innen küldeni,
Csalfán okoskodom, s szeretteim fölött

745.

Fortélyokat gyűjtök, de vesztek mindenütt.
Még egy vagyon: Kalkhaszt, a jósolót veszem
Kérdőre, tán mit Artemisz káromra most
Kiván, s baját Hellasznak elfordíthatom. —

Jó s engedelkeny asszony illendő csak

750.

Bölcs férfi házában, vagy inkább ne legyen egy is.

KAR.

Sorozat.

Hát meglátja Szimoisz folyamot
S az ezüst habu örvényt

Hellasz összehuzott hada majd,

Gályahajóin s fegyverekkel,

755.

És Iliont, Trójának

Phöbosz kedvelte helyét!

Hol Kasszandra, úgy értém,

Elszórtan sárga haját,

Felkoszorúzva borostyánnal

760.

A jószellemű istent

Sejtve, illetésre hevül.

Ellensorozat.

Trójának pedig vára fölött

A falak körül állnak
Trója népei, hol vizeken, 765.

Majd ha feléjük tart szilárdul
Ércpaizsu hadisten,

Szimoisz partjára hajón,
Őt a főnragyogóknak 770.

Hugát, a szép Helenét
Visszaragadni reményében

Hellasz földre, hellen
Nagyhatalmu dárda hegyén.

Végének.

Pergamont pedig, a phrügek
Várát bekerítve, 775.

S kőtornyait, vérző Aresz,
Szelvén bajnok fejeket

Nyakakról, s Trója várát
Földig lerontatva, majd 780.

Sok könyre készíti lányait,
S Priamosz feleségét.

S Zeüsz leánya, Helene
Igen sokat fog sirni, férje

Öléből kiszakasztatva. — Ne,
Sem nekem sem gyermekimnek 785.

Olly sejtés ne adassék,
Millyen a dús Lüda lányait

S Phrügia hölgyeit
Rezzenti, mikor rokka mellett

Igy beszélgetnek: 790.

„Ki fogja majd a csinos fürtöket,
 Lángba borult falait szemlélvén
 A veszni dült hazának, szétbontogatni?
 Miattad, lánya a kevély nyaku hattyunak!
 Ha nem csal a hír, hogy magadat, 795.
 Léda! röptülő Zeusszel közöled,
 Mikor Zeüsz átváltozott;
 Vagy, mint a költő pieriek
 Regében adák ezt át
 Hajdan korban az embereknek. 800.

NEGYEDIK SZÍN.

AKHILEÜSZ, KLÜTAEMNESZTRA, AGGSZOLGA.

AKHILEÜSZ.

Hol itt a nagy hellen sereg parancsnoka?
 Mellyik cseléd jelenti meg, hogy Péléusz
 Gyermeke Akhil, ajtaja előtt, keresve őt? —
 Nem mind azon lélekkel üljük Eüriposzt:
 Nótelenek ám a kik vagyunk, itt csendesen 805.
 Ülünk a parton, puszta házainkat hamar
 Feledve; mások pedig elhagyták nőjeiket
 S gyermekeiket, követve a hadat, mire
 Lángot csak isten gyújthatott szivünkbe föl.
 Én dolgomat végzem magam, mint illik ez; 810.
 Más szóljon a mint tud, magáért ő maga.

Elhagyva Péléüsz s Pharszalosz vidékeit,
 Itt Eüriposz vékony egét szivogatom én,
 Mürmidonokat fenyítve, kik szüntelen imigy
 Sürgetnek: oh Akhil! de mit késünk? mi nagy 815.
 Idő kívántatik, hogy Ilion alá
 Jussunk? te tedd a mit teendsz, vagy haza vezesd
 Táborodat, Atridák halasztását ne türd.

KLÜTÄMNESZTRA.

Nereisz dicső gyermeke! beszédedet vevén
 Termemben, én téged köszöntni itt vagyok. 820.

AKHILEÜSZ.

Áldott szemérem! és mi illem arczodon!
 Kit látok én benned? dicső asszony! ki vagy?

KLÜTÄMNESZTRA.

Nem csuda, hogy ezt kérdezed, előszer látva most?
 Engem. De szép, hogy tiszteled szemérmemet.

AKHILEÜSZ.

Ki vagy? miért jövé a danaok közé?
 Mi dolgod itt? asszony paizsos hősök között! 825.

KLÜTÄMNESZTRA.

Szült Léda engemet, Klütämnesztra nevem;
 Férjem pedig nekem ő, Agamemnon király.

AKHILEÜSZ.

Helyes beszéded; ennyit illy kevés szóval!
 De nékem asszonnyal beszélnem illetlen. 830.

KLÜTÄMNESZTRA.

Maradj, miért futsz? jobbodat kezembe add
Inkább; az eljegyzésre jó előjel ez.

AKHILEÜSZ.

Mit mondasz? én-e jobbomat neked? — Mire
Kelne Agamemnon, ezt ha tenném én veled!

KLÜTÄMNESZTRA.

Helyesnek állítandja ezt, ki férje lesz 835.
Lányomnak, oh Thetisz dicső gyermeke, Akhil!

AKHILEÜSZ.

Mi férjet emlegetsz? egész zavarba hozsz,
Hanemba tévedten beszélsz új dolgokat.

KLÜTÄMNESZTRA.

Természetes dolog, hogy ebben ütközöl,
Midőn az új rokon menyegzőről beszél. 840.

AKHILEÜSZ.

Soha nem ohajtam én, oh asszony! lányodat,
De még Atridáktól sem érkezett követ.

KLÜTÄMNESZTRA.

Mi volna ez? ha szóm neked csudálatos,
Ez a tiéd, hidd el, nekem csudálatosb.

AKHILEÜSZ.

Találd ki, úgy látszik, kutatnunk ezt nekünk 845.
Köz érdek, és lehet szavunk együtt igaz.

KLÜTÄMNESZTRA.

Valóban ez nem jól esett s engem pírít,
Hogy ott menyegzőt hirdetek, hol semmi sincs.

AKHILEÜSZ.

Játszik talán egyki velem és veled. De vesd
Te ezt ki elmédből s viseld el könnyüleg. 850.

KLÜTÄMNESZTRA.

Élj boldog, oh vezér! egyenesen én reád
Nem nézhetek, ki hazug illetlenül levék.

AKHILEÜSZ.

Élj boldog, oh asszony te is! most férjedet
Keresni e házban továbbad indulok.

AGGSZOLGA.

Oh vendég! maradj! téged szólítlak Áakosz 855.
Unokája, istennő fija, és téged Atrid neje.

AKHILEÜSZ.

És ki hív nyílt ajtón át s remegő hangon?

AGGSZOLGA.

Szolga, kit mérésznek lenni, szerencséje tilal.

AKHILEÜSZ.

Nem enyém, mert én és Agamemnon, mi nem osztozkodunk.

AGGSZOLGA.

Szolgálom e házat, mióta Tündár fölvelt. 860.

AKHILEÜSZ.

Itt állunk mondd mit akarsz, meg miért állítál?

AGGSZOLGA.

Csak ketten vagytok-e itt a kapu előtt?

KLÜTÄMNESZTRA.

Csak magunknak szólasz, jersze ki bátran.

AGGSZOLGA.

Oh szerencse, tartsd meg, a kikért én szorgok!

AKHILEÜSZ.

A beszéd tartós leend, mert kezdete fontos. 865.

KLÜTÄMNESZTRA.

E jobdra itt, kérlek szólj rögtön, mit akarsz!

AGGSZOLGA.

Ismersz, ki vagyok, s milly hű hozzád s a tiedhez.

KLÜTÄMNESZTRA.

Ismerlek mint házam régi hű szolgáját.

AGGSZOLGA.

S hogy jegyajándékul vön veled engem Agamemnon.

KLÜTÄMNESZTRA.

Eljövél Argoszba velünk és mindig enyém valál. 870.

AGGSZOLGA.

Ugy van, a tiéd most is, de kevesbet Agamemnoné.

KLÜTÄMNESZTRA.

Végre nyilatkozzál, mit akarsz nekünk mondani?

AGGSZOLGA.

Lányodat az atya, kit nemze, megölni szorongattatik.

KLÜTÄMNESZTRA.

Utálatos, a mit mondasz öreg, s nem vagy eszeden.

AGGSZOLGA.

Elvágja] fehér szép nyakát a nyomorú lánynak! 875.

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh boldogtalan én! férjem eszelősködik-e hát?

AGGSZOLGA.

Sőt eszén van ó, de nem neked s lányodnak.

KLÜTÄMNESZTRA.

És mi okból? melly gonosz lélek zaklatja?

AGGSZOLGA.

A jóslat, mond Kalkhasz, hogy mehessen a had.

KLÜTÄMNESZTRA.

És hová?—Én nyomorú, s az, kit megölelend az atya? 880.

AGGSZOLGA.

Trója alá, hogy Menelaosz nőjét kivivja.

KLÜTÄMNESZTRA.

Iphigeneia vesszen el hát Helenáért?

AGGSZOLGA.

Tudsz mindent. Lányodat áldozatul veszi el Artemisz.

KLÜTÄMNESZTRA.

S mire volt a menyegző, melly házamból kicsala?

AGGSZOLGA.

Hogy örömet hozd lányodat, mint Achil jegyesét. 885.

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh lányom! azért jöttünk-e ide, hogy megölessünk?

AGGSZOLGA.

Szenvedtek, nyomorúk! s Agamemnon végzete szörnyű!

KLÜTÄMNESZTRA.

Elveszek én, nyomorú! szememen áttörnek a könnyük.

AGGSZOLGA.

Igen keserűk a gyermeke vesztett anya könnyüi!

KLÜTÄMNESZTRA.

És te agghi, hogyan tudod s kitől mindezeket? 890.

AGGSZOLGA.

Egy más levelet voltam elviendő hozzád.

KLÜTÄMNESZTRA.

Melly lányomat ide parancsolja, tiltsa vagy innen?

AGGSZOLGA.

Jönni tiltá, mert megokosult férjed akkor.

KLÜTÄMNESZTRA.

S hogyan, hogy levelet hozál, s át nem adád nekem azt?

AGGSZOLGA.

Menelaosz ragadá el. Ó oka minden rossznak. 895.

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh Thetisz, oh Péléusz gyermeke, hallod ezeket?

AKHILEÜSZ.

Hallom. Nagy bajba esél, s ezt nem könnyü türnöm.

KLÜTÄMNESZTRA.

Megölelendik, menyegződ színe alatt leányomat!

AKHILEÜSZ.

Férjedre azért bosszus vagyok és könnyen nem türöm.

KLÜTÄMNESZTRA.

Hagyj engem halandót térdidhez leomlanom, 900.

Oh istenfi! miben is legyek én büszke immár?

Vágy miért illik szorganom inkább mint lányomért?

Könyörülj rajtam, boldogtalanon, oh istenfi!

És azon, a ki nődek mondatik, álnokul ugyan,

De kit én koszorúztan hoztam ide, mint tiédet; 905.

Most pedig áldozatra, melly bectelenít téged is,

Ha nem lesz segédül: mert bár férje nem vagy,

Még is a tiédnek mondatik a szegény lány.

E szakállra, hős jobodra, és anyádra!

Ám neved vesztett el, csak te lehetsz segéd is. 910.

Egyedül térded az az oltár, mellyhez járulhatok.
 Semmi barát nem mosolyog rám, s Agamemnon, hallod
 Milly gonosz merényü, s én én, gyáva asszony!
 Eljövök e föllázult hadhoz, melly minden
 Rosszra kész, de jó is, ka akar. Most te, ha akarsz. 915.
 Bennünk védeni, tán megélünk; de ha nem, elveszünk!

KAR.

Kín szülni bár, de az anyai szeretet nagyobb,
 S a gond szülöttökért anyáknak köz becsük.

AKHILEÜSZ.

Magasbra hős lelke szökelve fönlebeg,
 Melly nyögni józanon, ha üld a sors keze, 920.
 S örülni szinte tud, ha nyájasan mosolyg.

KAR.

Bölcs férfiak törvénye ez: mérsékleni
 Az életet helyesen az ész tanácsival.

AKHILEÜSZ.

Édes lehet néhán feledni ész szavát,
 De van hely és idő, hol azt hallgatni kell. 925.
 És én, kit a legjózanabb ember, Khíron
 Nevelt, szerény erkölcsöket tanultam én.
 És így Atridáknak, ha jól vezérlenek,
 Én engedek, ha nem, nekik nem hódolok;
 S érettük itt, mint Ilionnál szinte, szabad 930.
 Lelkem szerént dárdám Areszt megtiszteli.
 Téged pedig, férjedtől ennyit szenvedőt,

Boldogtalan! mit ifju hős tehet, foglalak
 Megosztva gyötrelmed segítni ellenünk.
 Meghalni atyja ált a lány nem fog tehát, 935.
 Mert őt enyémmnek hirtelék. S személyemet
 Férjednek én játéokra át nem engedém.
 Mert bár nem én döföm szívébe a vasat,
 Még is nevem fogná megölni a leányt.
 Bár oka legyen férjed, de tiszta már tovább 940.
 Én sem vagyok, ha nőm gyanánt haland meg ő,
 Ki vétlen illy kegyetlenül szenved, csuda
 És méltatlan módon gyalázva meg velem.
 Én hellenek között legundokabb férfiú,
 Sőt semmi volnék (ám a férfiak között 945.
 Kelne Menelaosz); én gonosznak fajzata
 S nem Péleüszé, gyilkot ha férjednek nevem
 Szolgálna. — Nem, Thetisznek atyja, Nereüsz,
 Kit lány habok ringattanak, Nereüsz tanúm,
 Nem fogja Agamemnon érintni lányodat; 950.
 Nem, még lepléhez sem nyuland kis úja is.
 Vagy Szípülosz, vadak határa, nagy leend,
 Mellyből nemes vérű vezérek jöttek,
 Phthia pedig nem lesz nekem többé honom.
 Keserü lesz a sós liszt s az áldozati folyam 955.
 Kalkhasznak. Úgyan hát mi is a jós? az, ki
 Kevés igazságot, hazugságot sokat
 Mond, s hahogy szerencse nem segít, bukik.
 És mennyi lány ohajtna lenni nőm, hahogy
 Teremben osztoznék velem? — De hagyjuk ezt. 960.

Gyalázva meggyaláza Agamemnon király.
 Ha kelle a lánygyilkolásra én nevem,
 Ezt kérje tőlem ő. Klütámnesztra nekem
 A lányt ölembe hozni, késni nem fogott,
 S én őt, ha Trója veszte tőle függ, nekik 965.
 Átadni nem vonakszom, a közjó miatt,
 Mellyért velük fegyverre kelve állok itt.
 Most semminek tartnak vezéreink engemet,
 S jól tenni, vagy rosszul, nekik könnyű dolog.
 E fegyverem míg Ilion távol, leszen 970.
 Tanú, ha lányodat kezemből kivehetik-e;
 Vagy vérbe mártva lesz. Te addig légy nyugodt.
 Neked nagy istenként jelentem én ma meg:
 Az nem vagyok még bár, de az leszek neked.

KAR.

Magadhoz és anyádhoz, a tengeri dicső 975.
 Thetiszhez illőleg beszéltél, oh Akhil!

KLÜTÁMNESZTRA.

Miként, miként háláljam ezt neked, vezér!
 Kevéssel-e, vagy sokkal érdemleni kegyed?
 A jók ugyan dicsérve tölünk, némileg
 A szórt dicsőretet neheztelten veszik. 980.
 Szemérem óvja nyelvemet, panászlani
 Mi titkon aggaszt, s téged az nem érdekel.
 De még is a jó férfiú, bár nem rokon,
 Illónak érzi védni a nyomottakat.
 Nyujts hát te irgalmat, kik irgalmatlanul 985.

Zaklattatunk. Az a remény, hogy vőm leszesz,
 Megcsalt. S te is tarthatsz, hogy a megáldozott
 Leány menyegződnek talán rossz jóslatul
 Szolgálhat. Ám szükség tekintni erre is.
 Kezdeté beszédednek helyes, jó vége is; 990.
 Akard te és meglesz, leányom élni fog.
 Kivánod, elhozom karolni térdeid?
 Szemérem elleni ez ugyan, de ha akarod,
 Ó eljövend s szemérmert hoz szabad szemem.
 Vagy ő maradjon bár, te véd még is leszesz? 995.

AKHILEÜSZ.

Maradjon ő; tisztelni a tisztát, helyes.

KLÜTÄMNESZTRA.

De még is ott, hol kell, helyes pirulni is.

AKHILEÜSZ.

Te még is a leányt előmbe el ne hozd,
 Netán gyalázat férjen hozzánk oh anya!
 Mert a honi ügyektől üres tömérdek had 1000.
 Rossz híreken kapkod s szeret mondani gonoszt.
 Ti kérjeteK, ne kérjeteK, mindegy nekem;
 Föltéve mert nálam a viaskodás ugy is,
 E nagy veszélyből titeket kimenteni.
 Tudván ez egyget tudd, hazudni nem tudok. 1005.
 Hahogy hazudtam s titeket megjátszталak,
 Haljak meg; ám éljek, ha lányod mentve lesz.

KLÜTÄMNESZTRA.

Söt élj! a szenvedők segítségükre élj.

AKHILEÜSZ.

Te most figyelj , hogy a dolog jól süljön el.

KLÜTÄMNESZTRA.

Mi az, mit így mondandsz? foglak hallgatni én. 1010.

AKHILEÜSZ.

Ha jobbra hajthatnók a megbószült atyát!

KLÜTÄMNESZTRA.

Jaj! gyáva ő, a katonaságtól fél nagyon.

AKHILEÜSZ.

Ez semmi, majd egy ok lenyomhat más okot.

KLÜTÄMNESZTRA.

Kevés reményem van, de mondsza, mit tegyek?

AKHILEÜSZ.

Kérd őt előbb, hogy meg ne ölje a leányt, 1015.

Ha nem hajol, hozzám azonnal elsiess.

Hajolni hogy ha fog, kezem szükségtelen,

S az atyja ált szebb életet nyerend a lány.

Én pedig iránta jobb barát maradhatok ;

Sem a sereg vádolni nem fog engemet, 1020.

Ha ésszel inkább mint erővel harcolok.

Ha jól sü l el, minden barát örvendni fog,

És néked is jobb lesz, ha győzendsz nélkülem.

KLÜTÄMNESZTRA.

Bölcsen beszélél hős, szavad szerint teszek

Mindent, de semmit hogyha nem nyerek, 1025.
 Meglőlni hol foglak? hová menjek, szegény!
 Hogy a te jótékony karodra szert tegyek?

AKHILEÜSZ.

Magam fogok reád ügyelni, hogyha kell.
 De lásd nehogy csüggedve lásson a sereg;
 Nem illik ősi házatok' gyalázni így, 1030.
 Mert a derék Tündárt gyaláznod, illetlen,
 Kinek a hellenek között dicső neve.

KLÜTÄMNESZTRA.

Ugy van. Te légy vezér, követni foglak én.
 S ha vannak istenek, te mert jó vagy s kegyes,
 Boldog leszesz; ha nincsenek, mit szenvedünk? 1035.

KAR.

Sorozat.

Oh Hümen! a dal mellyet Libüa sipja
 S a vigalmat szerető zenge lant ada,
 Eleget a pieri músa-kar
 Hangjával — oh e dal! —
 Mikor a pieri leánynak Péléonból 1040.
 Érkezve arany lábtyűikkel,
 Az istenek lakmájukban
 Lejtve tánczoltak,
 Péléusz menyegzején,
 Édesen zengve Thetiszt, 1045.
 S Péléüsz magasítva,

Kentauri hegyeknek alján,

Pélion berkében.

S Dardanosz ékes magzatja,

Zevsz termének kedvelt

1050.

Édje, ott merítgeté a nektárt

Arany billikomokban,

Phrügiának Ganümedje.

Ott, közel a homokon

Körösleg tánczolának

1055.

Nereüsz leányai ötvenen, imigy

Ülvén meg a híres menyegzőt.

Ellensorozat.

Jegyenye nyilakkal s zöld koszorúkkal

Siet a Kentauroknak lovakban dús

Serege a nagy istenek közé,

1060.

Bakkhosz poharára.

Nagy, nagy — ezt zengedezik, oh Nereüsz lánya!

A thesszali szűzek — dicső fény! —

Mond Phóbosz, a látó. — S Khiron,

A tudós: Föltün —

1065.

Igy hallatá jóslatát —

Ki hazáját emeli

Kopjás műrmidonokkal.

S majdan igaz haragja gyujtja

Priamosz nagy várát.

1070.

Teste körül arany fegyver

Hephäsztosz szép műve,

Mellyel anyja a nagy istenasszony,

Thetisz földiszesité,
Ki szülé őt, a halhatlant. 1075.
Imigyen énekelék
Az ég boldog lakóji
Az első Nereisz menyegzejét
S Péléüszét, kitől van Akhil

Végének.

Neked pedig fölkoszorúzzák fejedet, 1080.
Szép fürtü leány, fűzött koszorúkkal.
Miként a barlang sziklájából
Ki csak most jött tiszta ünőnek.
Nemes véred festi a vasat,
Neked, ah! ki nem sip mellett, 1085.
Sem nem pásztorok között
Növel föl, anyád ölébe de
Jegyesnek ékítve. —
Hol a szemérem?
S mit tehet már az erőny 1090.
Hatalmas szózata?
De hatalmaskodik az erőszak,
S az erőny, megvetve halandóktól, hátrál.
Szent törvények fölött
Tombol a legmérészb gonoszság, 1095.
S közüggyel bajlódik nemünk,
Egy istent hogy engeszteljen.

ÖTÖDIK SZÍN.

**KLÜTAEMNESZTRA, AGAMEMNON, IPHIGENEIA,
AKHILEÜSZ, ORESZTESZ, HIRNÖK.**

KLÜTÄMNESZTRA.

Kijöttem a házból, keresvén férjemet.
 Ó régen elment volt, a házat hagyva itt.
 S leányom, a szegény, könyűkben ázik ott, 1100.
 Sokfélileg jajgatva bús falak között,
 Hallván az atyjának kegyetlen végzetét. —
 De ím közelget ő, kiről szólék, maga
 Agamemnon, a férj, a kegyetlen rossz atya,
 Kinek gonoszságát ezennel foghatom. 1105

AGAMEMNON.

Oh lánya Lédának, helyen lellek föl itt,
 Távol leányunktól s szabad kimondanom,
 Mit tudni eljegyzett leányoknak tilalt.

KLÜTÄMNESZTRA.

S mi volna az, mit szorgosan titkolya mondsz!

AGAMEMNON.

Ereszd velem leányodat; már készen áll 1110.
 Oltáron a szent víz s a sóval elkevert
 Liszt, melyet a szent tüzre szükség hinteni.
 S a szép tinók áldozatul Artemisznek, hogy
 A vér özönje öntse át a szent helyet.

KLÜTÄMNESZTRA.

Helyes szavakkal élsz, de téteid! miként 1115.
 Nevezzem én azokat, neveznem már ha kell? —
 Jer, oh leányom! jer, tudod jól már ugy is,
 Mit végezett atyád. Leplezve hozd veled,
 Fölvéve, oh leány, Oreszt öcsédet is. —

Iphigenia megjelen.

Im itt van ő, s parancsodat követni kész. 1120.
 Elmondnom hagyd előb, mi bennünk érdekel.

AGAMEMNON.

Miért sirsz, leányom? s rám miért nem nézsz vigan?
 S leplezve tőlem el szemed mért rőtözik?

IPHIGENIA.

Hah! Hol kezdjem el kinyögni nagy fájdalomimat?
 Mindünnen óhajtoz kitörni bús szívem. 1125.
 Nem látja végét s kezdetét gyötrelminek.

AGAMEMNON.

Mi ez? hogy így egyszerre rám rohantok itt?
 Zavarva lelketek, zavarva képetek!

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh férj! felelj egyenesen, a miről kérdelek.

AGAMEMNON.

Kérdésedet hallasd. Mi szükség inteni? 1130.

KLÜTÄMNESZTRA.

E leányt, ki a tiéd s enyém, ölended-e meg?

AGAMEMNON félre.

Hah! boldogtalan! nem kelle ezt gyanítanod.

KLÜTÄMNESZTRA.

Mindenek előtt ez egyre, kérlek, oh felelj.

AGAMEMNON.

Kérdezz, miként illik, felelni ugy fogok.

KLÜTÄMNESZTRA.

Én semmi mást nem kérdezek, s te erre szólj. 1135.

AGAMEMNON.

Oh végzet! oh szerencse! oh én istenem!

KLÜTÄMNESZTRA.

És a miénk! enyém s ezé, kik elveszünk!

AGAMEMNON.

S téged mi bánt?

KLÜTÄMNESZTRA.

S te ezt kérdezheted?

Nincs, hidd el e tétben parányi bölcseség.

AGAMEMNON félre.

Elvesztem! a gondos titok felfödve már. 1140.

KLÜTÄMNESZTRA.

Hallék s tudok mindent, teendő mit te vagy.

S ez a te hallgatásod, a gyakran kitört

Fohászok, ám ne szólj te, ellened tanúk.

AGAMEMNON.

Im hallgatok. Fortélyaim megérdemlik,
Kövesse hogy szégyen nehéz aggalmimat. 1145.

KLÜTÄMNESZTRA.

Hallgass te már meg engemet, hogy lelkemen
Mi fekszik, értsd. Nyíltan teszem beszédemet.
S mindenek előtt szemedre azt vetem, te hogy
Engemet erőszakkal vevél el, Tantaloszt
Előbbi férjemet megölvén, s csecsemősömet 1150.

Letépve keblemről halálosan csapá
Földhez gonosz kezed. Miért is ellened
Zeüsnek érdemes fiai, testvéreim,
Dicső lovaglók, harczot indítanak. Ám
Atyánk, az agg-Tündareosz értted közbe jött, 1155.

Hogy kérted őt. Így nőd levék. Azóta hogy
Hozzád s tiédhez megengeszteltetem,
Légy tenmagad tanúm, ha hű nem voltam-e,
És tiszta életű; s miként iparkodám
A házi dolgokon, hogy honn légy vagy ne légy, 1160.

Órvendj, s így én velem te folyvást boldogulj.
Mi ritka boldogság az illy nő férfinek!
Ellenben a rossz nő nem épen ritkaság.
Három leánykához szülém e kis fiút;
Kegyetlen! egytől most akarsz megfosztani. 1165.

S okát ha kérdezik, miért ölod meg őt,
Mit fogsz felelni? vagy helyetted szóljak én?
„Hogy Helenát nyerje vissza Menelaosz.“ Igen!
Rossz asszonyért hogy gyermekünket adjuk át,

A leggyűlöltebbért szerelmünk életét! — 1170.

Ha majd a haddal távozol, magányban én

Tenélküled hosszú időt töltendek el.

Mit vélsz, a házban mint találok föl magamat?

Hol puszta székek ötlenek szemembe csak,

S üres leányterem! Könyűkbe úszva ott, 1175.

Ez egyet, ah! fogom siratni szüntelen:

„Elveszte, oh leányom, kitől éltet vevél,

Ő maga atyád, s nem más kezével végze ki.

Vigasztalásul ezt hagyá övéinek! “ —

Nem nagy dolog, téged leányimmal, kiket 1180.

Még meghagyandsz, aként fogadni majd,

Miként fogadtatnod kívánja érdemed. —

Ne, oh! az istenekre ne! ne kényszeríts,

Hogy én irántad rossz legyek, milyen te vagy. —

Megáldozandod hát leányodat? — Miként 1185.

Imádkozol? s áldozva mit fogsz kérni majd?

Rossz visszafordulást, ki rútul indulál?

S szabad nekem részedre kívánnom mi jót?

Gonoszok-e tán a halhatatlan istenek,

Hogy lánya gyilkosát szeretni merjem éa? 1190.

Argosza megtérendsz, ölelni gyermekid!

Mi joggal ezt? melly magzatod fog nézni rád,

Nem tudva, közülök kit adsz halálra még?

Ez mind igaz. De hát király vagy-e te csak

Egyedül? csak a hadnak tiéd vezérlete? 1195.

Kit illet a néphez beszélni igazat?

Tróját akarjátok ti látni hellenek?

Sorsozzatok, kinek leánya vesszen el!
 Itt mindki egyenlő, s a hellenek között
 Nem téged illet egyedül, ölnöd lányodat. 1200.
 Vagy ölje anyjáért leányát, Hermionét
 Menelaosz, és ne tőlem, a ki termedet
 Hűn őrizem, rabolja el leányomat,
 Hogy a ki vétkezett, leányát lássa meg.
 Spartában, a boldog! — Felelj ezekre már, 1205.
 Oh férj! hamit nem jól találtam szólani;
 Jól pedig ha szólék, oh! ne öld meg lányodat,
 Ne öld meg a miénket. Oh! legyen szived.

KAR.

Engedj, király! atyához illik gyermekeit
 Kimélni, s ezt nem fogja senki gáncslani. 1210.

IPHIGENIA.

Ha Orpheusz nyelvén beszélhetnék,
 Utánam hogy sziklát ragadna énekem,
 S engesztelést, kiktől kívánok, nyerne ki:
 Ehez ragaszkodnám; de most könyűkben áll
 Minden tehetségem, s ezekben egygy erőm. 1215.
 Esdelve térdeidhez borúlok, oh atyám!
 Leányod, a kit szült anyám egykor neked,
 Ne öl meg engem éretlent, oh, mert beh szép
 Szemlélni e napot! Ne kényszeríts, a föld
 Alatt mi van, látnom, te lányodat! hiszen 1220.
 Első valék, karodra kit vevél atya;
 Első, ki édes örömeidet ada s vön vizont,

- S hozzám te így szólál: „Mikor, lányom mikor
Látandlak én téged szerencsés férfinék
Házában étellel s erővel telyeset?“ 1225.
- Az én szavam pedig simítva arcodat, miként
Most is, viszonzva im e volt: „Miként, atyám!
Fogadlak én téged, megaggottat saját
Házamban, érzékeny szíves hálák között,
Köszönve a nevelés nyomasztó gondjait?“ 1230.
- E színü szókat feledni nem tudám,
Oh! és te tudtad ezt, s megölni most akarsz!
Ne, oh! Pelopszra esdeklem s Atreüszre, ne!
Ne! és anyámra, ki hogy egyszer elszüle,
Most érzi másodszor szülés fájdalmait. 1235.
- Mi dolgom énnekem Parisz s Helene között
Történt menyegzővel, s ezért ölsz-e meg, atyám?
Tekints reám, ne vond el arcod s csókot adj,
Hogy már ha halnom kell, vihessem ebben el
Magammal emléked, ha szómra nem hajolsz. 1240.
- Te ugyan öcsém, barátodat segítni, még
Kicsiny vagy, ám azért könnyűdet folyasd
Nénédnek éltéért atyánknak sajnő előtt.
A szenvedés kisdéd szivekre is lehat.
Nézd, oh atyám! némán eseng kicsiny fiad 1245.
- Irgalmadért irántam! hagyd meg éltemet!
Két kedvesed, kicsiny fiad s nagyobb koru
Leányodnak esdeklünk, atyám! lábaid előtt.
Egy bő foglalmu szó legyőz minden szin-okot:
Édesb halandónak e fénynél semmi sincs. 1250.

Ez nincs a föld alatt, s ki halni vágy, bolond.
Szegényül élni, mint dicsőül halni, jobb.

KAR.

Oh átkozott Helene! miattad támadott
E harcz Atridák és a gyermekek között.

AGAMEMNON.

Hol kell kegyesnek lenni hol nem, én tudom, 1255.

Magzatimat is szeretni, van józan szívem.

Nehéz nekem ugyan tennem ezt s nem tennem is

Nehéz, de tennem kószt a szükség nagy ereje.

Látjátok ott a nagy hadat hajókon? im

Ércfegyverében áll a sok hellen király, 1260.

Kik Ilion alá mehetni veszteglenek.

De Kalkhasz int, hogy nem lehet, s le Ilion

Nem dül, ha téged meg nem áldozlak, leány.

S vad gerj hevíti hellenek szívét, hova

Előbb evezni idegenek földjére el, 1265.

A hellen asszonyok rablójit üldeni.

Ezek, ha én nem telyesítem Artemisz

Kedvét, reám s reátok hoznak bús halált.

Nem Menelaosz készít, oh leányom! engemet,

S érette ezt én tenni nem fognám soha. 1270.

Hellasz, leányom! az, kinek jó s rossz szavát

Fogadnom elkerülhetlen, kívánja ezt.

Hellaszt szabaddá tenni, leányom! rajtad és

Én rajtam áll, nehogy tovább vad nemzetet

Rettegjen, asszonyain erőszakos rablót. 1275.

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh leány! oh ti jövények!
 Jaj nekem, te meghalsz. Oh én nyomorú!
 Fut előled atyád, s Hadesznek adand.

IPHIGENEIA.

Jaj nekem, anyám! e gyászének
 Engemet úgy illet mint tégedet. 1280.

Oh soha e fényt,
 Soha e napragyogást —
 Soha, soha én! — Phrugiának
 Havas erdei,
 Idának bércei! hova Priamosz egykor 1285.

A gyenge magzatot veté,
 Lerántva az anyai kebelről
 A halálnak bús ölébe,
 Páriszt, az idait, idait —
 Így, így nevezik Phrugiában — 1290.

Vajh soha őt, soha Priamosz,
 Mint tehenest tehenek között
 Ne neveltesse föl,
 A tiszta folyamok között,
 Hol nümphák csörögő forrásai, 1295.

S virágokkal elegendy
 Zöld virányai,
 És viruló rózsák s hiácintok,
 Mellyeket istenkezek tépjenek.
 Ide egykor Pallasz jöve és vele 1300.
 A fortélyos Küprisz,

S Héra és 'Hermesz, Zeüsz hírnöke.
 (S küprisz ugyan kevély szerelmekben,
 Dárdájában Pallasz,
 Héra pedig Zeüsz király 1305.
 Fejedelmi ölében)
 Gyüölöletes itéletre,
 Vetekedve szépségen,
 Danaoknak dicsőségükre,
 De nekem vesztetre, oh lányok! 1310.

KAR.

Zsenge áldozatul veszesz Artemisz Ilionért.

IPHIGENEIA.

S a ki engem, nyomorút nemze, —
 Oh anyám! anyám! —
 Elsiet, hogy eladjon s veszni hagy. —
 Boldogtalan én! ki Helenát, 1315.
 A nekem búsat, kietlent látám!
 Meghalok, elveszek én,
 A gyilkos atyának
 Gyilka ölend meg.
 Vajh soha az ércz orru hajókat 1320.
 Be ne fogadja Aulisz
 E révekbe, de inkább Trója alá
 Indítsa sebes szelek ált.
 Nem kell vala ellenszelet 'eresztnie
 Zevsznek, melly másoknak ugyan 1325.
 Kedvezzen röpülésre, de másokat

Itt gyötörjön , ott szükítsen ;

Másokat révtől indítson ,

Másokat lekössön.

Nemde tehát sokbaju ez a faj,

1330.

Nemde sokbaju a hajlandóság ?

Mért kell oh hát

Utálatos halált keresni ?

KAR.

Haj! mi nagy bajokat s gyötrelmeket

Hoz danaidákra Tündárnak leánya!

1335.

Fáj, oh táj nekem ez, hogy a bajoknak

Téged özöne ére. Vajha ne ért volna!

IPHIGENEIA.

Oh anyám! milly sokaság közelít ide felénk!

KLÜTÁMNESZTRA.

És az istenfi, leányom, kiért jövel.

IPHIGENEIA.

Nyissatok ajtót, lányok! elröjthetnem magamat.

1340.

KLÜTÁMNESZTRA.

S ki elől futsz leányom ?

IPHIGENEIA.

Akhi! elől tilt a szemérem.

KLÜTÁMNESZTRA.

S mért ez ?

IPHIGENEIA.

A szerencsétlen jegy szegényít.

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh ne érzelj e jelen fontos dologban;
Sőt maradj, nincs már helye a szeméremnek.

AKHILEÜSZ.

Hah! Léda leánya! te boldogtalan asszony!

KLÜTÄMNESZTRA.

Igaz! 1345.

AKHILEÜSZ.

Éktelen zúg, kün a tábor.

KLÜTÄMNESZTRA.

S mért zúg? add okát.

AKHILEÜSZ.

Leányodért.

KLÜTÄMNESZTRA.

Rossz jóslatul hangzik beszéded.

AKHILEÜSZ.

Őt halálra kérik.

KLÜTÄMNESZTRA.

S nincs, ki szóljon ellenük?

AKHILEÜSZ.

Én magam is veszélybe jöttem.

KLÜTÄMNESZTRA.

S minőbe, hős?

AKHILEÜSZ.

Hogy kövekkel össze nem zuzának.

1350.

KLÜTÄMNESZTRA.

S lányomért?

AKHILEÜSZ.

Ugy van.

KLÜTÄMNESZTRA.

S ki vala mérész rád emelni kezét?

AKHILEÜSZ.

Hellenek mindnyájan.

KLÜTÄMNESZTRA.

S nem védtenek a mürmidonok?

AKHILEÜSZ.

Ők voltak elsők ellenem.

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh lányom! elveszénk.

AKHILEÜSZ.

Szerelembe dühült, a nevem.

KLÜTÄMNESZTRA.

S erre te mit felelél?

EÜRIPIDESZ.

AKHILEÜSZ.

Hogy ne ölnék meg jövőendő nőmet.

KLÜTÄMNESZTRA.

Igazán.

1355.

AKHILEÜSZ.

Kit nekem az atya jegyze el.

KLÜTÄMNESZTRA.

És ide rendele.

AKHILEÜSZ.

De a lárma győzött.

KLÜTÄMNESZTRA.

Nagy rossz a sokaság.

AKHILEÜSZ.

De azért én segítlek.

KLÜTÄMNESZTRA.

Egy te annyi ellen?

AKHILEÜSZ.

Látod, itt hozzák a fegyvereket.

KLÜTÄMNESZTRA.

Bár hasznosan!

AKHILEÜSZ.

Én remélek.

KLÜTÄMNESZTRA.

Megszabadul hát lányom általad? 1360.

AKHILEÜSZ.

Mennyire rajtam áll, meg.

KLÜTÄMNESZTRA.

S hozzá nyulni ki merend?

AKHILEÜSZ.

Ezren is, de Odüsszeusz a vezér.

KLÜTÄMNESZTRA.

Sziszüphosz faja?

AKHILEÜSZ.

Ugyan ő.

KLÜTÄMNESZTRA.

Önszántan, vagy küldve a hadtól?

AKHILEÜSZ.

Küldve s akarva.

KLÜTÄMNESZTRA.

Rút válalat a gyilkolás.

AKHILEÜSZ.

De én visszanyomom.

KLÜTÄMNESZTRA.

A nem akarót hurczolná el! 1365.

Es arany hajánál fogva.

KLÜTÄMNESZTRA.

S ekkor mit tegyek én!

AKHILEÜSZ.

Vond vissza leányodat.

KLÜTÄMNESZTRA.

És nem ölendik ugy őt meg!

AKHILEÜSZ.

Kardom végzendő el ezt.

IPHIGENEIA.

Oh anyám! halljátok az

En beszédemet. — Hasztalan atyámra haragod;

Lehetetlenséget nem vihetünk nő végbe soha. 1370.

E férfiúnak készségét becsüljük mi ugyan,

De tekintsük meg azt is, nehogy a had vádoljon,

S még se nyerjük semmit, s Akhilt bajba keverjük.

Hald meg hát anyám, mit én gondoltan gondolék:

És meghalni szándékom ugyan, de dicsőn akarok 1375.

Halni meg, távol minden makacs haragtól.

Fontoljuk anyám, jól ha szólottam-e így. Rajtam

Függ szeme a nagy Hellasznak egészen; s a mehetés

S Ilion romlása tőlem függ csak; s asszonyaink

Később sorsuk e kezekben, hahogy a vadnépek 1380.

Mernének még valamit e boldog hon ellen.

Miután Helene bosszultan lesz, rajtok s Pariszon,
 Mind ez az én halálom mive leend, s dicsőségem
 Innen halhatlan, s Hellasz mentője szép nevem.
 Nem is illik szeretnem e kis életet oly igen. 1385.

Nem magadnak, egész Hellasznak szültél engemet,
 Oh anyám! Sok számtalan hős vön magára paizst,
 Számtalan fogott lapátot a sértett honért,
 Vivni bátrak az ellenséggel s halni hazáért.
 S ennyit gátoljon-e az én egyetlen életem? 1390.

Ezt tenni, mi jogunk? s hol a szó ellene mentségül?
 S fontoljuk még ezt is: Akhilnek nem illik
 Küszdeni hellenekkel egy lányért s meghalni.
 Egy férfit méltóbb életre mint ezer lány.

És, ha Artemisz kívánja életemet, ugyan 1395.
 Én álljak-e ellent, istennőnek halandó?

Lehetetlen ez. — Adjátok Hellasznak testemet;

Öljetek meg! Düljön Ilion örök emlékemül!

Ez magzataim, ez menyegzőm, ez koronám nekem.

Illik a vadakon uralkodni Hellasznak, anyám! 1400.

Nem vadaknak Hellaszon: szolgák azok, szabad ez.

KAR.

Érzemed oh leány! dicső; a sors keze

S a bosszus istennő haragja kegytelen.

AKHILEÜSZ.

Atríd dicső leánya! mint fogott veled

Engemet egy isten boldogítani, nőm ha leszesz! 1405.

Hellaszt irigylem én neked s téged neki,

Beszéded ám hozzád s hazádhoz érdemes :
 Ném küzdni istennel; hatalmasb nálad ő.
 Csak a mi jó s szükséges, azt fontolgotod.
 De épen ez gerjeszti hozzád szívemet, 1410.
 Kinek nemes tulajdonit most láthatám.
 Te lásd, de én megóvni téged kész vagyok,
 S házamba vinni el. Thetisz legyen tanúm :
 Ha hellenekkel küszdve meg nem mentelek,
 Nyögendek én. Fontold, mi nagy rossz a halál! 1415.

IPHIGENEIA.

Elszánva mondom: nincs kire s mire nézнем itt.
 Elég vitéz fog halni még a sok kecsü
 Szép Tündarisz miatt. De te dicső Akhileüs!
 Érettem el ne halj, se meg senkit ne ölj.
 Megtartanom Hellaszt, ha tőlem függ bocsáss. 1420.

AKHILEÜSZ.

Oh tántoríthatlan szűz! így nincs mit szólanom,
 Ha néked úgy tetszik. Dicső ez érzeted.
 Ezt, mert igaz, nyilván kimondanom mi tilt?
 De még is a bánat, lehet hogy meglepend :
 Tudd hát előre, mit teendek majdan én. 1425.
 Most elmegyek, s e kardot oltárra teszem,
 Meghalni hogy ne hagyjalak söt tiltsalak.
 S követni tán tanácsomat fogod te is,
 Ha majd az éles gyilk nyakad körül forog.
 Nem, e merényed ált nem hagylak halni meg. 1430.
 Az istenasszony templomában várom el,
 E karddal én, a te megérkezésedet. El.

IPHIGENEIA.

Anyám! mit ázik néma könyűkben szemed?

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh én szegény! nincs-e sirásra most okom?

IPHIGENEIA.

Ne, oh ne lágyíts most, anyám! söt bátoríts. 1435.

KLÜTÄMNESZTRA.

Jó, ellenedre nem leszek most, gyermekem!

IPHIGENEIA.

Fürtit hajadnak hát ne vágasd el, se ne
Végy föl miattam fekete gyászruhát, anyám!

KLÜTÄMNESZTRA.

Mért mondod ezt, leányom! ha már elvesztelek?

IPHIGENEIA.

Épen nem; élek én, s te általam ragyogsz. 1440.

KLÜTÄMNESZTRA.

Mit mondasz? és halálodon ne sirjak-e?

IPHIGENEIA.

Ne, oh anyám! részemre sirbolt föl nem áll.

KLÜTÄMNESZTRA.

Hogyan? s meghalni hát nem a sirbolt maga?

IPHIGENEIA.

Zevsz lánya oltárán nyilik sirbolt nekem.

KLÜTÄMNESZTRA.

Most lányom! engedek neked, mert jól beszélsz. 1445.

IPHIGENEIA.

Mint a ki boldog, és hazáját élteni.

KLÜTÄMNESZTRA.

Testvéreidnek általam mi jót izensz?

IPHIGENEIA.

Azokra se öltö fől fekete ruhát, anyám!

KLÜTÄMNESZTRA.

S tőled mi szépet mondjak a szüzeknek én?

IPHIGENEIA.

Hogy éljenek. Oreszeszt nekem hősiül neveld. 1450.

KLÜTÄMNESZTRA.

Öleld meg hát tüstént, utolszor látod őt.

IPHIGENEIA.

Szerelmes gyermek! te küszdél mint tudál.

KLÜTÄMNESZTRA.

Argoszba megtérvén, mit óhajtsz tennem ott?

IPHIGENEIA.

Atyámat a te férjedet gyűlölni szünj.

KLÜTÄMNESZTRA.

Kemény csatát fog értted ő kiállani. 1455.

IPHIGENEIA.

Hellasz miatt, akarta ellen veszt el ő.

KLÜTÄMNESZTRA.

De csak csalárdul, Atreüszhez illetlenül.

IPHIGENEIA.

Kísérni, míg e fürtök épek, ám ki fog?

KLÜTÄMNESZTRA.

Én, lányom! én.

IPHIGENEIA.

Nem, oh anyám! nem jól beszélsz.

KLÜTÄMNESZTRA.

Tapadva lepledhez.

IPHIGENEIA.

Hajlj szavamra és 1460.

Maradj. Ez illőb, oh anyám! neked s nekem.

Atyám cselédi közzül egy kísér le majd

A szent ligetbe, hol reám vár Artemisz.

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh leányom! elvász?

IPHIGENEIA.

S vissza nem jövök soha.

KLÜTÄMNESZTRA.

Anyádat itt hagytan!

IPHIGENEIA.

S nem érdemelten ezt. 1465.

KKÜTÄMNESZTRA.

Megállj! ne hagyj itt!

IPHIGENEIA.

Sirni nem hagylak tovább —.

S ti gyenge lánykák énekeljetek velem
Főnéket, bajimhoz illőleg, Zeüsz
Dicsó leányához, szerencsés jóslatul
Danaoknak. Egy vegye föl a kosárt, s tüzet 1470.
Gyujtson savas liszt tisztulására föl. Atyám
Karolja jobbjával az oltárt. Im jövök
Váltságtokúl, oh hellenek, diadalmasan.

Emeljetek engemet,
Ilion ledöntőjét! 1475.

Tűzete koszorúkat,
Ékíteni e fürtöket.
El, el a tiszta folyamhoz,
Áldozatra templomodhoz,
Oltárodhoz, Artemisz! 1480.

Nagy királyné Artemisz!
Boldog istennő!
Folyjon a vér, ha kívánod,
Áldozatom törühje el
Végzetét Zeüsznek. 1485.

KAR.

Oh dicsó, dicsó anya!

Könyűket majd folytatunk,
 Most a szentebb hivatal
 Tiltja folyni azokat.

IPHIGENEIA.

Oh leányok! 1490.
 Zengjétek, zengjétek Artemiszt,
 A Khalkhisz honit,
 Hol a csataszerek
 Nevemért ott hevernek,
 Aulisz szűk öblében. 1495.
 Oh anyaföld!
 Oh Pelaszgia!
 Oh nevelőm, Mükéne!

KAR.

Perszeüsz városát nevezed,
 Küklopszi karok nagy művét. 1500.

IPHIGENEIA.

Nagy fényt szültél Hellasznak te,
 Halni de-én nem rettegek.

KAR.

És dicsőséged soha el nem hagy.

IPHIGENEIA.

Idv, idv! te dicső fényű nap!
 Zevsz derült levege! Más, 1505.
 Már más éveket

És más sorsot élendünk.
 Idv te nekem, kedves fény.

KAR.

Ide, ide! itt nézzétek Ilion
 S Phrügia hódítóját. 1510.

Ott megy ő koszorús fővel,
 A beszentelt folyamat,
 Istennő szent oltárát
 Vértelével öntözendő.

Teste ékét, szép termetü nyakát 1515.
 Gyilok alá nyujtandó.

Vár ott rád atyád vizharmattal,
 Szentelt vizzel, s a hellen had,
 Hogy meheessen Trója alá.
 Most de Zeüsz leányának 1520.

Artemisznak esdekeljünk,
 Adjon hogy jó indulást.
 Oh dicső! kit emberáldozat
 Örvendeztet, a hellen hadat

Trója álnok földjére bocsásd, 1525.
 Phrugiának földjére.

Agamemnon láncsájának
 Nyujtson halhatlan koszorút.
 Add, örök dics ékesítse
 Te saját homlokodat. 1530.

HIRNÖK.

Oh Tündarosz leánya, Klütämnesztra! ide
 Siess ki a házból s vegyed beszédemet.

KLÜTÄMNESZTRA.

Im itt vagyok, remegve bajzajok között,
 Elfogva félelmektől, értve jöttödet,
 Netán jelen bajimhoz újakat teendj 1535.
 Hírül nekem.

HÍRNÖK.

Söt épen a szü zről hozok
 Egy iszonyú hírt, egy csudálatost neked.

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh hát ne késsél azt velem közleni hamar.

HÍRNÖK.

Mind megtudandod asszonyom! világosan
 És rendre mondom el, hanemha megzavart 1540.
 Elmém akasztja nyelvemet beszéd között.
 Midő n azért Zeüsz leánya Artemisz
 Berkéhez érkezénk s virányos rétihez,
 Hol már a hellen tábor összegyűlten állt:
 Meglátva lányodat, felénk seregle a 1545.
 Had népe. Látván most király Agamemnon
 A szent berekbe, veszni lépdelő leányt,
 Fölriada, s elfordulva könyűket sira,
 Szemét ruhájának takarva szélivel.
 A lány pedig, megállva atyjához közel, 1550.
 Így szóla: „Oh atyám! előtted állok én,
 E testemet föladva a kedves honért,
 Föladva Hellasznak szabad virányiért,

- Áldozatul Artemisznek oltársámolyin,
 Önként, betöltve így a jósolat szavát. 1555.
 Te boldogulj miattam és legyen dicső
 Győzelmi dárdád, és honodba térj korán.
 Hozzám azért ne nyuljon itt egy hellen is,
 Mert nyakamat önként nyujtom én s nagy lelküleg.“
 Ennyit beszéle ő. S csudálva hallgatá 1560.
 Minden, csudálva a nemes lelkű szüzet.
 Most már középre áll Talthübiosz, tisztje ként;
 Csendet parancsol helleneknek és imát.
 Majd Kalkhasz, a jós jön s voná hegyes vasát
 És helyhezé azont aranykosár fölé, 1565.
 S koszorúval ékíté leányodnak fejét.
 Azonban Akhíl jó az oltárhoz közel,
 S fogván a szent kosárt s a szent vizet hozá
 Így szólva: „Oh Zeüs leánya Artemisz!
 Vadgyilkoló, ki fényt lebegtetsz éjten is, 1570.
 Vedd, ím az áldozat, neked nyujtandjuk ezt,
 A nagy hellen sereg s vezérje Agamemnon.
 Egy tiszta szüzkebel szeplőtelen vére ez.
 Engedd, hajózhatnunk el innen biztosan,
 Engedd, be Trójának vehetnünk várait,“ 1575.
 A had s Atrídák földre nézve hallgatak,
 A pap pedig kardrántva tőn imádkozást,
 S vizsgálta a gégét, hol esnék jó csapás.
 Nekem pedig szívemre nagy keserv hatott,
 S merülten álltam ott. S ím hirtelen csuda! 1580.
 Mindenki hallhatá a csattanást ugyan,

De senki a szüzet, hová lett, nem tudá.
 Kiált a pap s utána harsog a sereg,
 Látván a nem remélt csudát, millyent csak egy
 Isten tehet, s hitelt nem adva ekkor is. 1585.

A földön egy szarvas hörögve ott feküdt,
 Látásra legnagyobb s jelesb testtermete.
 Oltár körül a vér belőle folydogált.
 Gondold az örömet, mellyel itt szólott a jós:
 „Vezéri a hellen seregnek, im jelen 1590.
 A ritka áldozat, minőt maga Artemisz
 Oltárra tón a hegy derék nőszarvasát.
 Ez kedvesebb előtte mint a gyenge lány,
 Kinek nemes vérével oltárát tilal
 Öntözni bennünk’, és kegyes veendni ezt, 1595.
 És jó hajózást engedend Ilion alá.
 Azért is a hadnak derüljön kedve föl,
 Lépjen hajóra, mert ez nap rendeltetett
 Elhagyni Aulisznak szük öblü röjtökeit
 S átkelni tengeren.“ — Shogy Hephäsztosz tüze 1600.

Az áldozatot immár egészen elnyelé,
 Buzgón imádkozék az induló hadért.
 Engem pedig küldött Agamemnon, hogy neked
 Elmondjam ezt, s az istenek szent végzetét,
 Hogy néki Hellaszban legyen dicső neve. 1605.
 S én, a ki mindennek tanúja ott valék,
 Mondom, leányod istenekhez fölöpült.
 Szünjék gyötrelmed hát s haragod a férj iránt,
 Mert röjtve embereknek az, a mi isteni.

Kit istenek szeretnek, éltetik; s e nap 1610.
Együtt meghalni s élni látta lányodat.

KAR.

Mi édes énnekem miattad e beszéd!
Él hát leányod a nagy istenek között!

KLÜTÄMNESZTRA.

Oh leányom! milly isten ragadt el?
Mint szólítsalak? mint hívjalak? 1615.
Hasztalan regét beszélnek-e,
Hogy téged gyászolni szünjelek?

KAR.

Nem, sőt Agamemnon maga érkezik,
Ugyan e dolgot mondani el neked.

AGAMEMNON.

Oh asszony! a lánnyal mi boldogok vagyunk. 1620.
Ő most az istenek között társalkodik.
Te vedd magadhoz most e gyenge tulkot, és
Hazádba visszatérj. Hajón a had szeme.
Te élj! sokáig én veled nem szólhatok,
Míg Ilion alatt leszek. Te boldog élj! 1625.

KAR.

Vigan lásd Atridesz Phrugiát!
Vigan fordulj vissza!
A legszebb fosztmányt hozd nekem Ilion alól.

FÜGGELEK.

I.

E Ü R I P I D E S Z.

Eüripidesz, a hellen dramaturgiának, melyet Äszkhülosz alapított, Szophoklesz rendezett és nemesített, szépítője vala. Azon időszakban született, (a 75d. Olümp. első eszt. Kriszt. e. mintegy 480-ban) mikor Äszkhülosz Marathonnál dicsóité fegyverét s Szophoklesz a hellenek nevezetes csatáját, válogatott ifjak körében, ének s táncz között ünneplé Szalamiszban.

Eüripidész Äszkhülosz darabos és Szophoklesz komoly ösvényeit virágokkal hinté be. Ő a philosophiát, az egyszerű, tiszta, valódilag emberi szokratesit, és az ékeszólást vivé át a műszínbe, s valódi életiskolájúvá alakította azt. Jól jegyzék meg a műbírák, hogy Äszkhülosz az embereket nagyobbaknak semmint lehetnek, rajzóla; Szophoklesz olyanoknak, a millyeknek lenniük kell; Eüripidesz pedig a millyeneknek találá azokat jelenleg, s talán azért hatott reájok a legnagyobb érdekekkel.

Az ő sajátságai, mellyeket szigoru műbírák gáncsolnak benne, a finomabb érzelműeknek mindenkor kedvesek voltak és lesznek. Eleven képzerőnek s gondtalan mély érzelemnek szülöttei azok, mellyeket egy bizonyos meghatározott idom korlátai közé szorítai, nem egyéb

volna, mint előlni. Hely s czélon küvöl volna a neki tulajdonított művészi vétkeket fölhordani; olvashatók azok, már magyarul is Anakharsziszban, néhányat közülök érintni fogok a II. cikkelyben.

Eüripidesz, az ióni bölcsek tanítványa, Szokratesznek pedig barátja, a természet műhelyébe mélyen tekintve, megismeré annak főséges intézőjét — „a mindenlátót de senkitől nem láthatót; az önalkottat (αυτοφωη), ki igaz isten lévén nem szorul senkire.“ — Kit a természet, kit a szerény szokrateszi philozophia jónak képzett, azt a khariszek szépnek is mívelék.

Eüripidesz legaláb is 75 színműnek volt szerzője; közülök 19 jutott le hozzánk egészen. Díjt talán csak négy-szer nyert; de szelleme, dicsősége áthatá egész Hellaszt, s Arisztophanesz gúnyai nem árthatának neki. Az athéniek sírbolttal s emez emlékirással dicsőíték őt: Dicsőségének emléke egész Hellasz.

II.

IPHIGENEIA AULISZBAN.

E hősszínműnek tárgya, egy ártatlan, tiszta keblű, nemes lelkű szüznak, Agamemnon, argoszi király és most a Trója alá sereglő egész hellen had fővezére, s Klütämnesztra leányának, Iphigeneiának feláldoztatása, hogy az összegyűlt hellen had, melly Aulisznak, Böotia szüköblü révében veszteglett, kedvező szél hiánya miatt, Ilion alá evezhessen.

Foglalatja a színműnek következő: Tündarnak híres leányát, Helenát több fiatal hős kíváná nőül. Tündar, nem akarván a jeleseket megbántani, s magát, leányát s a leány jövendő férjét a többi bosszujának kitenni: megesküdteté valamennyit, hogy bárkit választandjon közülök Helena, ez egynek segédül leendnek, hahogy egyikitől

megettámadtatnék. Az eskü meglön s Helena választá Menelaoszt, Agamemnon öccsét, a spartai királyt. Eljött azonban Parisz; Priamosz trójai királynak Ida hegyen pásztorkodott fija, ki a szépségen vetekedő három istennők közül Küprisznak (Venusznak) ítéle az elsőséget, kitől a legszebb nőt vevé ígéretül, s ez Helena volt, kit most elragadott Parisz. — A nővesztett Menelaosz bejárát most egész Hellaszt, s a hősöket bosszulni hívá a nőrablást. — Összesereglének, hogy Tróját vívják. Aulisz révéhez érkezvén, itt fönakadtak, mert szelük hajózhatni nem vala. Kalkhasz, a jós e bajt Artemisz istennő haragjának tulajdonítá, kinek nőszarvasát Agamemnon megölé, kit csak Iphigeneia vére engesztelhetne. — A hősök, különösen Menelaosz és Odüsszeusz (Ulysszesz) reá tudák venni a fővezért a leánya megölésére. Követet küld azért Klütämnesztrához, azon szép ürügy alatt, hogy Iphigeneiát Akhileusz, a legjelesb fiatal hős kívánja nőjének, s míg neki át nem adatik a szüz, nem fogna tovább mozdulni a haddal. Siete az anya leányával a fényes menyegzőre, megelőzve a második követet, kit Agamemnon, bánva, másolva szándékát, ellenkező parancsolattal volt küldendő. Most már semmi sem segíthete a nyomorú szüzen, ki látván a lehetetlenséget, magát önként adá halálra a hon szabadságaért váltságul. De a szüznek e gyönyörű erőnye magát a haragos istennőt is könnyörületességre indítá: eltünteti a szüzet, a már nyakának mért bárd alól, és egy nőszarvasat bűvölt helyébe, mellynek vére engesztelé őt. — A leány, közvélemény szerint, az istenek közé emeltett, halhatlanságban részesülendő. De majd Tauriszban leljük őt, ugyan Eüripidesznek egy más színművében, mellyel bennünk csak nem rég ajándékozott meg Kis János. De ez az Iphigeneia nem Eüripidesz Iphigeneiája; az egy német kéz alatt elváltozott új idomu Iphigeneia. S képtelenem legyen szabad; ha nyerénk-e a cserével; annyit

legalább veszténk, hogy nem eredeti Iphigeneiát birunk, magyarul a tauriszi Iphigeneiában.

Különös figyelmet érdemelnek az auliszi Iphigeneiában a karakterek, jelesen: az érzelmeivel s vágyaival, valamint körülményeivel folyvást küszködő, változékony Agamemnon — a saját ügyét a közügy leple alatt hajhászó sok fortélyu Menelaosz — az asszonyi hiúság példánya, Klütämnesztra — az egyenes, szilárd s okos férfiü Akhi. leüsz — végre a főszemélyt viselő, ártatlan, tiszta keblü, most gyengéd, majd hősileg nagy s elszánt lelkü Iphigeneia — szerepeikben; jelesen, a két elsőnek vonásaiban nem téveszthetni a természet- és ember-ismerő s szerencsésen másoló képzőt, a nagy művészt.

Iphigeneiában minden természetes, minden egymásból és szükségképen folyó; semmi ugrás, semmi hézag benne. Azok a gáncok is, mellyekkel különben terheltetik, s olykor, ítéletem szerint is méltán terheltetik Eüripidesz, tisztán kikerülve Iphigeneiában. A prologus, például, itt nem áll mindjárt a mű elején, s nem magának beszéli el a hős magát, a maga s vele egybekötött személyek előbbi viszontagságait; erre itt alkalom önként advas az aggszolga értesítésére szükségképen elmondva, minden fárasztó untatás nélkül. Hosszu s untató monolog itt nem mutatkozik. Itt a csuda, a machina egyszerűbb, semhogy benne ütközhetnének; sőt a figyelmes vizsgálónak nem nehéz az egész csudaszinü tüneményt természetesnek, vagy inkább emberi ész mesterségének találni. Végre, hogy egyebet elhallgassak, itt az olly igen kikiáltott, általam pedig Eüripidesznek egy főnmaradt szinművében sem talált eüripideszi asszonygyűlöletnek még árnyéka sincs: Klütämnesztra olyan asszony, millyekre minden időben, minden asszonygyűlölet nélkül akadhatni; Iphigeneiában egy gyönyörü példányát látni a nőnem gyengédségének, tisztaságának szemérmének, méltóságának. Az 1394d. v. „Egy

férfitől méltóbb életre, mint ezer leány“ — elveszti minden gúnyoszinét Iphigeneia szájában s helyzetében.

Én tehát szebb, kedvesebb ajándékot nemzetemnek, melly hasonkeblű nőhősökkel bővelkedett a borús századokban, alig nyujthatnék a hellen színművészet gazdag tárából, mellyről elmondhatom, hogy Eüripidesz színművei között ez a legszebb, legérdekesebb, s ha nem legjobb is, bizonyosan a legjobbaknak egyike. Azért is ezt lelkem teljéből legszebb örömmel nyujtom, s azzal a, nem magamnak, de az általam fordított műnek bizelkedő hiedelemmel nyujtom ezt, mellyel nem nyujtandom a többit, ha még többet nyujtanom engedend erőm, hogy színházunkban sem fog ez a mű érdek nélkül adatni, ha adni elég erősek lesznek színészeink. Melly esetben a színeket rekesztő kar, melly a helleneknél énekeltetett, minden sérelem nélkül kimaradhat; a hol pedig ez a beszélők közé elegyedik, s így szerepet visel, ott egyes személy által, mellynek azonban nőnek kell lennie, könnyen pótolható. Különben az érkező Klütämhesztrát fogadni, s az áldozatra menő Iphigeneiát kísérni nőszemélyek dolga; az utolsóban pedig megkivántatik az éneklő kar.

Mekhanikájáról, versneméről kell még szólanom Iphigeneiámnak. Átalan, Eüripidesz szabadabb, csapongóbb Szophoklesznél; itt pedig a fordítónak, talán még az olvasónak is nem kis boszontására ilyen. Ő itt jámbikonokról anapäsztusokra és trokhaikonokra szökel, s ezekben nem elégülve az úgy is hosszú három dipodionnal (hatlábakkal) egész a négyig (nyolczlábúig) bujálkodik. A karban szökelései irgalmatlanul nehezítik a fordítás munkáját. Iparkodtam őt hiven követni, de ott, a szerepekben, a nyolczlábú verseket hatlábúakra huztam le a nélkül, hogy a vers-számot szaporítsam, minél nincs előttem csúfabb szegénység; itt, a karban, szabadságot vettem magamnak, s ezt Ödipuszban is tevém, saját metrikát al-

kotni, mert a nyelv sajátosságai s a lürai szökések lehetetlené teszik a fordítónak, a költész önkényű metrumait szorosán megtartani; s ez nem is kívántatik; de az igen, hogy a fordító metrumait a dolog természetéhez alkalmazza, s hozzájuk hű maradjon. — Lépjünk a színekre.

ELSŐ SZÍN.

Ez az egész szín két személy között megyen véghez; semmi egyéb ez, mint előkészület s értesítés; összeszövése a multnak, jelennek és jövődónek. Elég világos benne minden. — Eüripidesznek az is volt szemére vetve, hogy a szolgálknak szájába szavakat rak, millyenek csak főszemélyek szájába illenek, s megfordítva. Itt valósulva látjuk e vádat. Az aggszolga itt bölcsebben beszél, mint ura, a király és a hadnak fővezére, kinek az intéseket s tanácsokat oszt. Én e dologban semmi illetlent nem látok. Eüripidesz, miként fön látók, az embereket úgy adja, miként azokat a közéletben találta. A régieknél, hellenek-és latinoknál, a szolgálk között gyakran találkoztak bölcsek, s többnyire rabszolgálk voltak a nevelők. Átalan az időben, a régi hősbén, elmetehetségre nem vala az embereket egymástól távolító különbség olly nagy, s Agamemnon, az itt aggalmak s indulatok ált zavart elméü hőst, a csendes vérü, nyugodt elméü szolgálk minden fönösbség nélkül intheté józanabb elmélésre, annál bizalmasabban, hogy ő már az öreg Tündareosz embere lévén, a családnak nem annyira szolgálkja, mint tagja, házi barátja vala. Bár mi se adnánk színműveinkben — hanemha a dévaj szeszélűekben illy szerep kívántatik — a szolgálknak egyaránt buta szavakat szájukba! Sok szolgálk megsnégyentene ma is sok csilógó urat észre. Külfényt, méltóságot nem mindig ész, többszer születés vagy szerencse osztogat. A régiek ezt

jobban tudák, vagy inkább szerényebbek voltak megismerni, azért nem kárhoztaták szolgálkat örök némaságra, kiknek még gondolni is alig engedtetik meg némelly finom uraknál, annál kevesbé szólani. Talán, ha szolgálainkkal, családunkkal nagyobb bizalommal bálnánk? ha társalkodásunktól nem távolítanók őket; ha családunk tagjaihoz számítanók a már megkísértett, csorbátlanok talált hűségüeket: több hí szolgál, kevesebb Subri és Milfait létezne közöttünk!

7. v. Sziriosz, latinul *canicula*, *ebcsillag* az égen. — Pleiadeszek v. Hűadeszek, *hétcsillagu égi jel*, *fiastyúk*.

11. Eüriposz, tengerszorulat Bóotia és Eüböa között

69. Aphrodíte kegyheve, Venusz, a szerelem istennője kegyelme, itt Helenának szive s szerelme.

72. Az istenasszonyok birája, Parisz. L. a foglalatot.

148. Danaok, a m. hellenek, kiket ma nem is olly szépen, nem is olly igazán görögöknek nevezünk.

152. Küklopoknak vára, Mükéne, melyet Küklopok, kik Asiából szállítottak át Hellaszba, építettek.

159. Eliosz, a nap.

168. Arethúza, forrás, mellynek vize Kalkhiszt átfolyá.

172. Akhívok, a m. hellenek.

179. Eürótasz. Sparta melléki folyam.

185. Artemisznak híres temploma állott Auliszban.

193. Öleüsz lokri, Telamon szalamiszi királyok.

203. Laertesz gyermeke, az ithakai Odüsszeüsz.

208. Thetisz, egy a nereidák közül, Akhileüsz anyja.

209. Khiron, a Kentaurok egyike.

237. Mürmidonok, Akhil hadnépe Phthiából; hol Peleüsz, Akhileüsz atyja országlott.

246. Mekiszteüsz fija, Eürüalosz.

249 — 50. Theszeüsz fija, Akamasz.

266. Atreüsz gyermeke, maga Agamemnon; ennek öccse Menelaosz.

276. Bikalábu Alpheosz, legnagyobb folyam Peloponneszoszban, mellyről sok a mese. Bikalábusz talán csavargásairól nevezé a költész.

MÁSODIK SZÍN.

● A levéllel induló szolgára üt Menelaosz. Sejté ez Agamemnon könnyen változékony eszé fortélyát, s a levelet törekszik a hű szolga kezéből kicsikarni. A viaskodók közé érkezik Agamemnon, s keményen feddi az erőszakos Menelaoszt; de ez jól ismervén bátyja vizeszt, el nem ijed, el nem pirul; sőt keményebb vádnak ad helyet lappangó bátyja ellen, s megeresztve nyelvét, annak dicsvágját s ebből eredt egyéb vétkeit lobantja szemére. Majd a honszeretet leple alatt röjtözve, Hellaszt kesergi, mellyet a gyáva atyának kis lelküése kész dicstelen fölhagyni nagy vállalatával. Agamemnon visszatorolja öccse igaztalan vádait; atyai jogait s kötelességeit védi, s a dolog igaztalanágát mutatja, hogy az ő leánya haljon Menelaosz nőjéért, az ártatlan Iphigeneia a gonosz Helenáért. A kar helyesli az elkeseredett atyának okait, s ki is ne helyeselje azokat? de szánjuk inkább az előb szörnyet végző, most már talán későn eszmélő atyát, mint igazoljuk. Menelaosz most már alantibb hangon, mintegy sopánkodva úzi veszélyezett ügyét, s nem győzhetvén, más barátokhoz s egyéb szerekekhez színli indulását. Erre megérkezik a hírnök, Klütámesztra és Iphigeneia megérkeztét jelentő

Ez leveré Agamemnon, s minket is nem kis aggalomba ejt. Itt kezdődik Agamemnon nehéz szerepe: neki folyvást mást kelle gondolnia, mást éreznie, mást szólania és tennie: színlésből színlésbe, bukásból bukásba dűlnie. Érzékenyen kesergi szerencsétlenségét; nője, leánya s a kis Oresztesz tekintete rezzenti lelkét. Monologja több könyűket képes kiatolni érzékeny szemekből. Megindultnak látszik ezen maga Menelaosz; de te ne higyj neki, csalfa ő és gonosz: érzékeny részvétet, önkéntes lemondást az ügyről, magáról Helenáról emleget; oszlatni javalja a hadat, megölni a jóst: de épen e javalatok tanúji rosszlelkűségének; szívében örvend ő, mert tudja, hogy lehetetlen most már Agamemnonnak visszalépnie. E szerepben remekelt a művész; a kétszínű embert jobban festeni nem lehet. — A kar dicséri a mérséklett szerelmet s örömeket; majd a férfiu és nő erőnyeit rajzolja gyengéd vonásokkal; végre Pariszt átkozza s a véres háborút jelenti.

462. Hadesz, istene a holtak országának.

474. Pelopsztól származott Atreüs, a két testvérnek atyja.

549. Erosz (Amor v. Cupido) Aphrodíta fija, a szerelem csélcsap istenkéje.

HARMADIK SZÍN.

Lásd itt előszer is a hiú asszonynak irgeforgásait, tömérdek gondjait semmikért; kényességét, üres csevegéseit, dicsvágyát és dicsekvéseit, Klütamnesztra szerepében. Mellette az ártatlan szűzet, a vidám természettel telyeset; Iphigeneiában, úszva gyermeki örömeiben az atya színének látásán. De lásd ellenleg a kínos helyzetű atyát Agamemnonban, kinek fájdalma aként nevekedik, miként szeretett leánya kedvességei inkább fejledeznek; ki öro-

mest színlene viszon örömet, ha aggalmakkal teljes szíve engedné, ki nem türhetve tovább leánya gyengéd enyelgéseit s a marczangló színlést, kitörő fájdalmak között utasítja magától a kedves leányt. — Következnek a végetlen kérdések Klütämnezstrától Akhileüs és a menyegző szer-tartásai felől. Látad a szóval engedékeny de tettel folyvást ellenkező asszonnyal, hogy visszatérne Argoszba, miként nem boldogul a boldogtalan férj s atya; s láthatd, hogy Argoszban is asszony parancsolt a hősnak. — A kar Trója jövendő veszedelmét festi előttünk.

694. H ü m e n, a házasság istene.

702. N e r e ü s z, a vizek istene; leányai (nereidák) a vizek nümphái, kik közül a jelesbiket, Thetisz-t vette nőül Péleüs s nemzé vele Akhileüsz-t. Az egész elbeszélés, Akhileüs isteni, feköltelen származását tárgyalja, mellyben semmi rossz, szerencsétlen jóslat nem található.

718. S z e l é n e, a Hold, az éj istennője.

719. Az itt említett istenasszony, Héra (Juno) kinek házasság előtt áldozat nyújtott.

733. A násznép előtt gyújtott fáklyát a menyasszony anyja szokta vinni.

740. Argosz istenasszonya Héra, Zeüs nője, Argosznak különös védistennője.

752. S z i m o i s z, folyam Trója mellett.

757. Tróját Phöbosz és Poszeidon (Neptún) építette, mond a rege.

758. K a s s z a n d r a, Priamosznak, jóslatairól nevezetes leánya. Ez előre jósolá Trója veszedelmét.

761. A jósszellemű isten Apollon, kinek papjai és jósa a neki szent borostyánnal koszorúzták magokat.

769. A főragyogók Kasztor és Pollux, Zeüs ikerei, Helena testvérei, kik csillagképen tiszteltettek.

774. P e r g a m o n Trója vára.

776. A r e s z. (Mars) a hadisten.

794. A kevély nyaku hattyu, maga Zeüsz, ki ezen madárképben szereté Lédát.

798. A költő píeriek, a másák.

NEGYEDIK SZÍN.

Uj szerep áll előttünk, a fiatal és bölcs hős Akhilleüs szemelyében. Ez nem Homér haragosan menydörgő, dúló fülő Akhilje; ez tiszteletünkre, komoly szeretetünkre legméltóbb fija a gyengéd Thetisznek, hű és nagy tanítványa Khironnak; bölcs, millyen a szó legnemesb értelmében lehele a félig vad hőskorban, ki semmit nem cselekszik indulatból, mindent komolyan fontol, és egyenesen azért bizton halad a célhoz. — Ó itt Agamemnon, a fővezért keresi, vagy menetre vagy hadosztatásra birandó, nem tudva semmit is a jelen szövényről. Agamemnon helyett Klütämnesztrát találja, kinek beszédéből következett zavart a közbejött aggszolga oszlatja el, fölfödve, mindkettőnek csudáltára, s egyiknek ugyan fájdalomára, másiknak méltó haragjára, a boldogtalan szövényt. Akhil nemesen haragszik, hirtelen fölgyuladás nélkül; szilárdan igéri segítségét az előtte rimázkodó anyának; de mielőtt erőszakhoz nyuljon, az ész javalatait ajánlja, hahogy azokra hajolna a megtévedt atya. Akhilleüsben látjuk az aszszonynem iránti tiszteletet, a leányi szeméremnek kíméletét, ajtó, tiszta, feddhetlen névhírnek gondos megőrzését, távollítását mindannak, mi azt árnyékolbatná. Akhilleüsben még ma is gyönyörű példányát találandja minden fiatal hős, a nemes, mérséklett és szerény szilárdságu karakternek, mellyet sajátává tenni iparkodjék. Kétlem, ha ma nyilnék hasonló szín, akar az életben, akar a színházban, nem fogna-e párviadal kerekedni a hősök között. — A kar két

sorzata Péleüsz menyegzőjét zengi Thetisszel, Akhileüszet dicsőítve. A végének gáncsolja az erőszakot, mely lenyomni törekszik az erőnyt.

812. Pharszalos, Thesszalia városa, melyben lakott Péleüsz.

818. Atridák, Agamemnon és Menelaosz.

924—25. A ma botránkoztató mondat mértékletesebb mint ama latin: *Dulce est desipere in loco.*

952. Szipülosz, határváros Lüdia és Phrúgia között, melyből származtak az Atridák.

955. A sós liszt, melyet az áldozati állat fejére hintettek; az áldozati folyam, a víz, mellyel áldozat előtt kezeit mosták az áldozók.

1036. Libüa sipja (*λωτος λεβυος*) a lótos fáról neveztetik így, mely Afrikában nő.

1047. Kentauri hegyek, Thesszaliában, hol a Kentaurok laktak; Pélion hegye.

1072. Hephästosz (Vulkán) kitől vette fegyverzetét Akhileüsz.

ÖTÖDIK SZÍN.

Remény és aggalom között várjuk e szín nyilását. Akhileüsz komoly szava, ereje és tekintete nem hiú reményt gerjeszte bennünk, hogy a szüz élni fog. — Előszer Klütämnesztra és Agamemnon tűnnek szemeinkbe. Agamemnon, nem tudva hogy nője mindent tud, folytatja színlését, s elvonni iparkodik anyjától a leányt, hogy a menyegző színe alatt áldozatra vigye. Klütämnesztra színlett nyugalommal szólítja leányát, hogy atyja parancsát telyesítse. A könyükre s jajokra fakadt szüz megrendíti Agamemnont. Klütämnesztra komolyan szólítja őt s a dolog mivoltába vág, s megindítva nyelvét leghatalmasb s érdekesb beszéd-

del ügyekszik férjét a vérengző tervtől elmozdítani. Majd Iphigeneia fájdalmas szívének hangjai olvasztanak. Agamemnon nem indul, mert a két rossz között a kisebbet illik választani, s okai nyomósak. Következnek a fájdalmas panaszok, Klütämnesztra a kar, és Iphigeneia részéről. És ott terem, a sokaságból kivált hős Akhileüsz. Kinek ne emelkedjék szíve, e kétes, szomorú állapotban pillantva meg az egyetlent, ki egyedül változtathat még a dolgon? De rövid s hideg elmondásával annak, hogy a dolgon fordítani már lehetetlen, minden reményünket földhez veri. De ő még is segítséget ígér: „Im a fegyvermond a fájdalmas anyához — te vond vissza leányodat, a többit bíz erre.“ És ez alkonyodó reményünk végsugára, s ezt is eloltja, hogy egy szebb csillag derültével osszlassa hátramaradt fájdalmunkat, maga Iphigeneia.

Kienyelgé ő már előttünk az egyszerű, gondtalan leány tiszta örömeit, hogy megszeressük őt; kisirta előttünk a gyenge szűz halálos fájdalmait, hogy könnyőreleteségre indítson bennünket. Megadá nemének a szükséges adót, hogy higyjük benne a halandóságot: de most föl-emelkedik nemes, szabad lelke előttünk, s hősileg választja az őt dicsőítendő, hont s szabadságot szerzendő halált. Kibékülve, s anyját is kibékeltetve atyjával, megadva hős Akhileüsznek a szép elszántság díját, ennek további biztatását, anyja könnyűit gyengéden visszanyomva, röpül az áldozatra. — Mi, a megszeretett, meg is sirátott szűz-zel, a már is istenülttel ne emelkednénk, ne istenülnénk-e? ő már nem hizelgő szeretetünkre, nem érzelő könnyűnkre, ő csudálásunkra, tiszteletünkre méltó. S ez valódi tisztulása az indulatoknak, az az elkerülhetlenül szükséges süker, melyet eszközteni kell a tragikusoknak. Iphigeneiának fokenkénti kitüntetése, a színművésznek fő érdemeihez tartozik. Mi Iphigeneia mellet a mindig ábrándozó orleáni leány? vagy a legkomolyabb körülmé-

nyekben is hiuskodó Stúárt, e tekintetben? A mindig egyenlőleg csudás, a mindig egyenlőleg nagy, megszűnik előttünk ilyen lenni. Embernek a körülmények parancsolnak; körülmények fejtik ki a saját maga előtt is ismeretlen tulajdonokat s erőket. Ki hitte volna (talán maga Iphigeneia sem) hogy, ott az atyja körül gyengéden nyájaszkodó, itt a halál hírére majd nem halálra ijedő szűz, végre illy hősileg rekessze pályáját? Menyire meglepő ez! és még is, ha csuda van a dologban, ez egyedül a lépcsűnként munkáló természet csudája.

1149. Tantalosz, Thüesztesz fija.

1159. Kasztor és Pollux.

1286. A gyenge magzat, Parisz, kiról anyja, Hekuba, midőn még terhes vala vele, álmadá, hogy fáklyát szülend, melly Tróját hamuvá égetendi. Priamosz azért a született gyermeket Ida hegyre téteté, kit egy pásztor fölnevelt, s az álom telyesedék.

1362. Szi s z ü p h o s z faja; ez, és nem Laertes volt, a rágalmas rege szerint, Odüsszeüs atyja; s ez híres rabló vala.

1669. Zeüs leánya, Artemisz.

nyekben is hiuskodó Stúárt, e tekintetben? A mindig egyenlőleg csudás, a mindig egyenlőleg nagy, megszűnik előttünk ilyen lenni. Embernek a körülmények parancsolnak; körülmények fejtik ki a saját maga előtt is ismeretlen tulajdonokat s erőket. Ki hitte volna (talán maga Iphigeneia sem) hogy, ott az atyja körül gyengéden nyájaskodó, itt a halál hírére majd nem halálra ijedő szüz, végre illy hősileg rekessze pályáját? Menyire meglepő ez! és még is, ha csuda van a dologban, ez egyedül a lépcsűnként munkáló természet csudája.

1149. Tantalosz, Thüesztesz fija.

1159. Kasztor és Pollux.

1286. A gyenge magzat, Parisz, kiról anyja, Hekuba, midőn még terhes vala vele, álmadá, hogy fáklyát szülend, melly Tróját hamuvá égetendi. Priamosz azért a született gyermeket Ida hegyre téteté, kit egy pásztor fölnevelt, s az álom telyesedék.

1362. Szi szüphosz faja; ez, és nem Laertes volt, a rágalmas rege szerint, Odüsszeusz atyja; s ez híres rabló vala.

1669. Zeusz leánya, Artemisz.